

תעשייה וחדשנות

אפיון ותכנית אב לפארק התעשייה החדש בשפרעם

ד"ר איתן אדרס
ד"ר גלעד פורטונה
ד"ר אביגדור זוננשיין

תשתיות
פיזיות

בריאות

הון
אנושי

השכלה
גבוהה

חברה

חינוך

כלכלה

מדע
וטכנולוגיה

סביבה
ואנרגיה

תכנון
ארוך טווח

דצמבר
2016

אודות מוסד שמואל נאמן

מוסד שמואל נאמן הוקם בטכניון בשנת 1978 ביוזמת מר שמואל (סם) נאמן והוא פועל להטמעת חזונו לקידומה המדעי-טכנולוגי, כלכלי וחברתי של מדינת ישראל.

מוסד שמואל נאמן הוא מכון מחקר המתמקד בהתווית מדיניות לאומית בנושאי מדע וטכנולוגיה, תעשייה, חינוך והשכלה גבוהה, תשתיות פיסיקות, סביבה ואנרגיה ובנושאים נוספים בעלי חשיבות לחוסנה הלאומי של ישראל בהם המוסד תורם תרומה ייחודית. במוסד מבוצעים מחקרי מדיניות וסקירות, שמסקנותיהם והמלצותיהם משמשים את מקבלי החלטות במשק על רבדיו השונים. מחקרי המדיניות נעשים בידי צוותים נבחרים מהאקדמיה, מהטכניון ומוסדות אחרים ומהתעשייה. לצוותים נבחרים האנשים המתאימים, בעלי כישורים והישגים מוכרים במקצועם. במקרים רבים העבודה נעשית תוך שיתוף פעולה עם משרדים ממשלתיים ובמקרים אחרים היוזמה באה ממוסד שמואל נאמן וללא שיתוף ישיר של משרד ממשלתי. בנושאי התוויית מדיניות לאומית שעניינה מדע, טכנולוגיה והשכלה גבוהה נחשב מוסד שמואל נאמן כמוסד למחקרי מדיניות המוביל בישראל.

עד כה ביצע מוסד שמואל נאמן מאות מחקרי מדיניות וסקירות המשמשים מקבלי החלטות ואנשי מקצוע במשק ובממשל. סקירת הפרויקטים השונים שבוצעו במוסד מוצגת באתר האינטרנט של המוסד. בנוסף מסייע מוסד שמואל נאמן בפרויקטים לאומיים דוגמת המאגדים של משרד התמי"ס - מגנ"ט בתחומים: ננוטכנולוגיות, תקשורת, אופטיקה, רפואה, כימיה, אנרגיה, איכות סביבה ופרויקטים אחרים בעלי חשיבות חברתית לאומית. מוסד שמואל נאמן מארגן גם ימי עיון מקיפים בתחומי העניין אותם הוא מוביל.

יו"ר מוסד שמואל נאמן הוא פרופ' זאב תדמור וכמנכ"ל מכהן פרופ' עמרי רנד.

כתובת המוסד: מוסד שמואל נאמן, קרית הטכניון, חיפה 32000

טלפון: 04-8292329, פקס: 04-8231889

כתובת דוא"ל: info@neaman.org.il

כתובת אתר האינטרנט: www.neaman.org.il

אפיון ותכנית אב לפארק התעשייה החדש בשפרעם

מוגש לעיריית שפרעם ולקרן פורטלנד

The detailed map of Israel is from Reise-Know-How Verlag Peter Rump GmbH, D-Bielefeld

ד"ר איתן אדרס ד"ר גלעד פורטונה ד"ר אביגדור זוננשיין

דצמבר 2016

תוכן עניינים

1	תקציר מנהלים
7	פרק א': מצב קיים - רקע
16	פרק ב': תהליך התכנון האסטרטגי
25	פרק ג': אסטרטגיה מומלצת במצב הנוכחי
27	פרק ד': תכנית האב ליישום

נספחים :

- נספח A – נתוני למ"ס שפרעם 2014.
- נספח B – סקר אלפנאר למיפוי תעסוקה בשפרעם (ספטמבר 2014).
- נספח C – ראיונות.
- נספח D – מרכז יצוא שפרעם.
- נספח E – עיקרי הדברים מהשולחן העגול 7.9.16
- נספח F – תקציר פרויקט הצפון

אפיון ותכנית אב לפארק התעשייה החדש בשפרעם

תקציר מנהלים

במסגרת פיתוח הכלכלה והתעשייה בשפרעם, מסמך זה עוסק בגיבוש אסטרטגיה מומלצת ותכנית אב לאזור התעשייה החדש בשפרעם, המתוכנן להיות מוקם במחצבה הנמצאת בצמוד לצידה המזרחי של העיר שפרעם. הדגש הוא על אפיון הפארק התעשייתי החדש ועל דרכי הקמתו ואופן ניהולו הרצוי כדי להביא ליצירת מנוף משמעותי לצמיחה כלכלית וחברתית לעיר שפרעם ולתושביה כמו גם לכל תושבי האזור. הנחות העבודה הן שהתב"ע אמורה להיות מאושרת בתחילת 2017 וכי האישורים הממשלתיים יושלמו עד מועד זה. דו"ח זה יוכל גם לספק תשתית מוצקה להחלטת הרשויות על תקצוב פרויקט זה. בשלב זה אנו ממליצים על הסתכלות רחבה, במיוחד בהתייחס להגדרה ספציפית של מיתוג הפארק.

שפרעם, בה כ-40,000 תושבים, נהנית מהגירה חיובית ומתוכננת בה הקמת אלפי יחידות דיור בשנים הקרובות. מעגל ברדיוס 20 ק"מ שמרכזו בשפרעם מכיל היום כ-370,000 תושבי מיעוטים לצד מספר דומה של תושבים יהודיים (לא כולל נצרת וחיפה) אשר יחד מהווים כ-60% מתושבי הצפון. עובדות אלה יחד עם נתוני העיר שפרעם, מדגישות את היתרונות הגדולים של פיתוח פארק התעשייה בשפרעם אשר ישרת את המרחב כולו ויתרום משמעותית להתפתחותה של העיר. הקמת פארק תעשייה זה מהווה מימוש מובהק של החלטות הממשלה לפיתוח הצפון ולקידום המגזר הערבי. נתוני הבסיס יחד עם האופי המיוחד של תכנון הפארק, תורמים להערכה שסיכויי ההצלחה הם טובים מאד כך שתיווצר תרומה משמעותית לכלכלת צפון המדינה, לקידום מעמדם הסוציו-אקונומי של תושביו ולהגשמת החזון של כלכלה משולבת יהודית ערבית כמנוע צמיחה שלא ניתן להגזים בחשיבותו. דמויות מפתח במשרד האוצר, במשרד הכלכלה, ברשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים במשרד לשוויון חברתי, ברשויות המקומיות, במגזר העסקי ובמגזר השלישי, הביעו תמיכה ונכונות להירתם באופן מעשי להצלחת הפרויקט. לדוגמא נזכיר את מעורבותם של ראש מינהל אזורי התעשייה במשרד הכלכלה, וראש הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים במשרד לשוויון חברתי בוועדת ההיגוי של המיזם, כמו גם את נכונותו של ראש עיריית יקנעם לסייע בתהליך ולבחון הקמת מרכז לייצור מתקדם משותף לשפרעם וליקנעם.

שיתוף פעולה זה עולה בקנה אחד עם החזון להקמת פארק תעשייה ייחודי עתיר שירותים המוכוון ונמדד על פי הצלחתם של דייריו. פארק התעשייה שפרעם יכול מגוון תעשיות שתעמודנה בקריטריונים שייקבעו לגבי ייצור מודרני והתייחסות לעמידה בתקני איכות הסביבה.

תשומת לב מיוחדת צריכה להינתן לקביעת מעמדו של הפארק בהגדרות של חוק עידוד ההשקעות. נתון בסיסי זה מהווה גורם מפתח להתכנות (make or break).

לראשונה במדינת ישראל, רשות מקומית ערבית מובילה מהלך משמעותי של קידום הכלכלה היהודית – ערבית המשולבת. ראש העירייה, ציונותו והחברה הכלכלית נושאים באחריות, מחויבים לפרויקט ונחושים להביא להצלחתו. קרן פורטלנד שותפה לתכנית ותמשיך לסייע בנושאים התואמים את תחומי פעולתה.

חשוב להדגיש שפארק תעשייתי במתכונת החדשנית המוצעת אינו קיים באף יישוב ערבי במדינת ישראל.

לאור הנתונים המבטיחים, מזוהה בבהירות, כי הקמת אזור התעשייה החדש במחצבה בשפרעם מהווה הזדמנות מצוינת למימוש מדיניות פיתוח הצפון וקידום ושילוב המגזר הערבי כפי שמתבטאת בהחלטות הממשלה. תכנון נכון של הפרויקט בשפרעם תוך קבלת הסיוע הנדרש מהרשויות השונות מוביל ליצירת **מודל הצלחה** למדיניות מוצהרת זו. תנאים הכרחיים להצלחת המיזם וליצירת השלכה חיובית על מעמדה של העיר שפרעם ועל דימויה העצמי הם:

- מנהיגות עירונית מחויבת ונחושה.
- מנהלת הפארק מקצועית, בעלת סמכויות ועצמאית.
- טיפוח ושדרוג אזור התעשייה הקיים ומערכת השירותים לדייריו.
- יצירת פארק אזורי בעל תשתיות מעולות, חזות מודרנית מוקפדת – מקום "שרוצים להיות בו". הפארק מספיק גדול כדי להכיל מגוון תעשיות על פי מערכת קריטריונים קפדנית אך לא ממוקדת ענפית.
- הפארק יפעל תוך שיתוף עם רשויות אחרות, יהיה פתוח לתעשיות מכל אזור וידגיש את הכלכלה המשותפת היהודית-ערבית ככלכלה אחת. מציאת מפעל "עוגן" תסייע מאד.
- מעטפת שירותים מקיפה פרואקטיבית ויעילה, כולל מרכז סיוע לתעשיות מייצאות או בעלות פוטנציאל יצוא.
- הקמת מרכז ליצור מתקדם.
- התייחסות מיוחדת לעידוד עסקים קטנים ובינוניים.
- קשר למערכת החינוך – עידוד היזמות והקשר לתעשייה כבר בגיל הצעיר.
- הכשרת עתודה ניהולית והשכלה בתחומי עיסוק חדשניים ונדרשים.

כל אלה מוכוונים למימוש המוטו של: קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם

בשלב הראשון נסקר המצב הקיים כדי לזהות את כיווני ההתפתחות המועדפים. כבר בראשית דו"ח זה, כדאי להפנות את תשומת לב הקוראים לעבודה בנושא **שדרוג המערכת הכלכלית**

בצפון המדינה (להלן: פרויקט הצפון) שבוצעה במוסד שמואל נאמן למחקר מדיניות לאומית, מיזם משותף עם משרד הכלכלה. במיוחד נפנה תשומת לב הקוראים לפרקים העוסקים במנועי צמיחה: העצמת התעשייה הקלאסית, אשכול מדעי החיים, יישום חדשנות בארגוני תעשייה, קידום עסקים קטנים ובינוניים; פיתוח וקידום כלכלה משותפת ערבית – יהודית, ככלכלה אחת, בצפון. אנו נמנעים מלחזור על אותם פרקים שהם רלוונטיים לפרויקט בשפרעם שהוא מקרה פרטי ומיוחד של הנושא הכללי.

הערכת המצב הקיים הסתמכה על פרויקט הצפון, ידע המצוי אצל כותבי הדו"ח, עיון במסמכים רבים, נתוני הלמ"ס וסדרת פגישות, ראיונות ודיון שולחן עגול שתרמו מאד להבנת המצב ולזיהוי דרכי פעולה אפשריות. תובנות שעלו מהראיונות ומהשולחן העגול הוו תשתית לסעיפים השונים של דו"ח זה.

בשלב השני בוצע תהליך תכנון אסטרטגי שהתייחס לחזון הפארק, בחינת הייחודיות התעשייתית, הייחודיות הניהולית, ייחודיות קשרי עיר – תעשייה. נערך ניתוח SWOT ובחנו שלוש חלופות למיצוב הפארק. חלופות אלה מייצגות: (א) הישענות על ענפים בהם קיימת התמחות בשפרעם והאזור. (ב) הישענות על תעשיות עתירות ידע, בדגש על מדעי החיים, מחשוב ותקשורת. (ג) קליטת תעשיות מסורתיות המשלבות תהליכי ייצור מתקדמים, יחד עם תעשיות עתירות ידע ותעשיות בעלות פוטנציאל יצוא - ללא הדגשת ענף ספציפי.

החלופה השלישית היא המומלצת ועל פיה מוצעת האסטרטגיה לפעולה. יש לבדל את הפארק בשפרעם מפארקים אחרים בכך שמעבר לשירותי ההשכרה יתמקד בהצלחתם של לקוחותיו ולא יהווה פרויקט נדל"ני גרידא. תעשייה שתעמוד בקריטריונים המאפיינים את חלופה ג' תהנה ממעטפת שירותים כוללנית תוך הדגשת המטרה ש"קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם". האסטרטגיה המוצעת מתמקדת גם בטווח הקצר של טיפול ושדרוג אזור התעשייה הקיים והשירותים הניתנים בו. גישה זו נתמכה על ידי רוב משתתפי השולחן העגול. לאחר גיבוש האסטרטגיה, מוצגת בפרק הרביעי, תכנית אב ליישום האסטרטגיה.

מבנה הדו"ח הוא כדלקמן:

פרק א', מציג את נתוני הרקע לדו"ח.

פרק ב', עוסק בתהליך התכנון האסטרטגי, כולל ניתוח חלופות, ובראשיתו ריכוז מתומצת של תובנות שעלו מהפגישות והראיונות, ומדיון שולחן עגול שהתקיים ב 7.9.16

פרק ג' מציג הצעה לאסטרטגיה בשלב הנוכחי.

פרק ד' מציג את תכנית האב ליישום.

הצוות המשותף שעוסק במיזם זה כולל את:

ד"ר הנא חמדאן סליבה – מטעם עיריית שפרעם.

גל חיות – מקרן פורטלנד.
ישי שורק – מקרן פורטלנד
נבות גולדווין – מהחברה הכלכלית שפרעם
ירון קמחי – פרויקטור מטעם עיריית שפרעם.
ד"ר גלעד (גילי) פורטונה – ממוסד שמואל נאמן.
ד"ר אביגדור זוננשיין – ממוסד שמואל נאמן.
ד"ר איתן אדרס – ממוסד שמואל נאמן.

רשימת פגישות וראיונות

(סיכומי הראיונות מוצגים בנספח C)

1. עיריית שפרעם:
 - 1.1 אמין ענבתאווי, ראש העיריה.
 - 1.2 נזיה שחאדה, גזבר עיריית שפרעם.
 - 1.3 רנא סובאח, מנהלת אגף החינוך בעיריית שפרעם.
2. מגזר התעשייה:
 - 2.1 ליאור אפלבאום, מנהל התאחדות התעשיינים בצפון.
 - 2.2 משה זיגדון, מפעל מז"מ, שפרעם.
 - 2.3 סאמר נח'לה, מפעל קפה נח'לה, שפרעם.
 - 2.4 מוחמד סבאח, איש עסקים, שפרעם.
 - 2.5 נציגי התעשייה הקיבוצית.
 - 2.6 איהאב עטאללה, מנהל אמדוקס, נצרת.
 - 2.7 עימאד יונס, בעלים ומנכ"ל אלפא אומגה, נצרת.
 - 2.8 שלמה שרון, לוגיסטיקה.
 - 2.9 גד פרופר.
 - 2.10 איל וולדמן, מנכ"ל מלאנוקס, יוקנעם.
3. מנהלי אזורי תעשייה:
 - 3.1 אריה דהן, מנכ"ל גן התעשייה בתפן.
 - 3.2 סרגיי זלוטניק, מנהל אזור התעשייה ציפורית.
 - 3.3 ללו וילנסקי, מנהל אזור התעשייה ברמת דלתון.
4. מערכות תומכות עסקים ותעשייה:
 - 4.1 ארוא רינאווי, אמתיאז.
 - 4.2 מרכז ריאן, טמרה.
 - 4.3 ד"ר נאיף חאלדי, המנהל המיועד של סניף מעוף בשפרעם.
 - 4.4 סמי סעדי ופז הירשמן, צופן, נצרת.
 - 4.5 מוחמד קסום, מנהל מעוף בנצרת.
 - 4.6 פתחי אמארה, מנהל פרויקט יצוא במגזר הערבי, המכון הישראלי ליצוא.
5. אנשי ציבור וממשל:
 - 5.1 אמיר רשף, אגף התקציבים, משרד האוצר.
 - 5.2 רעות קדרון, משרד הכלכלה.
 - 5.3 פרופ' איתמר גרוטו, משרד הבריאות.
 - 5.4 ד"ר רמזי חלבי, לשעבר ראש המועצה המקומית דלית אל כרמל. יו"ר צופן.
 - 5.5 פרופ' חוסאם חאיק, טכניון.

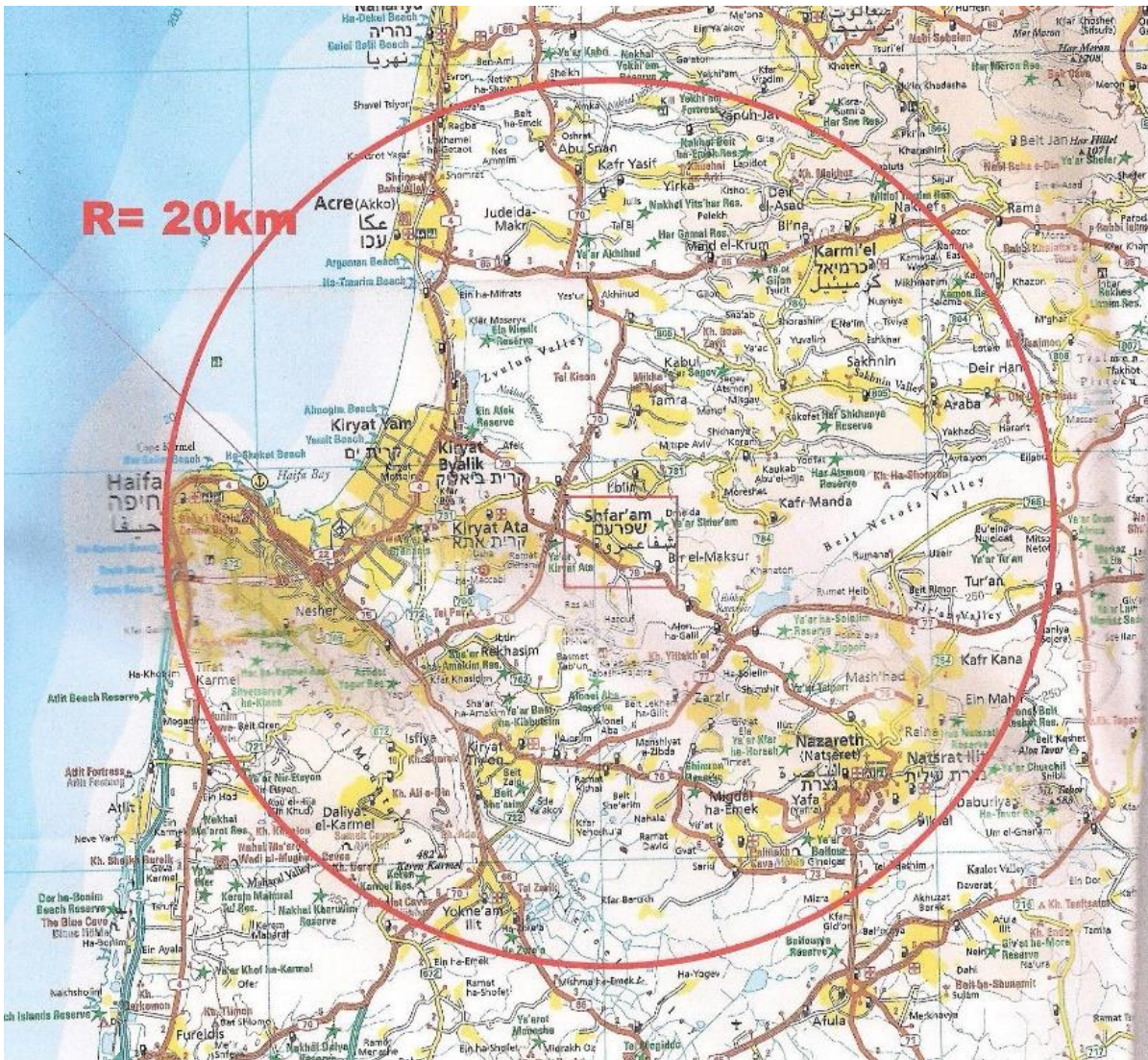
רשימת המשתתפים בשולחן העגול 7.9.16

(עיקרי הדברים מוצגים בנספח E)

1. מר אמין ענבתאווי - ראש עיריית שפרעם
2. פרופ' עמרי רנד – מנהל מוסד שמואל נאמן
3. ד"ר איתן אדרס – מוסד שמואל נאמן
4. מר גיורא ברן – מנכ"ל דרומה – צפונה
5. מר נבות גולדווין – מנהל פרויקטים, החברה הכלכלית שפרעם
6. ד"ר אביגדור זוננשיין – מוסד שמואל נאמן
7. מר משה זיגדון – מנכ"ל ובעלים חברת מז"מ, שפרעם
8. מר סוהיל זיתון – מנכ"ל גלידת שפרעם
9. פרופ' ראסם חמיסי – אוניברסיטת חיפה
10. ד"ר יאסר חוג'יראת – מנכ"ל אלפנאר
11. מר גל חיות – מנהל קרן פורטלנד, ישראל
12. ד"ר נאיף חאלדי – מנהל מעוף, שפרעם
13. רו"ח אביקם מזרחי – מנהל כספים מז"מ, שפרעם
14. מר מג'יד מסאלחה – הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים
15. מר סאמר נח'לה – מנכ"ל ובעלים קפה נח'לה, שפרעם
16. מר עלאא עאלם – התאחדות התעשיינים, צפון
17. מר בכר עואודה – מנכ"ל אגודת הגליל – האגודה הערבית הארצית למחקר ושירותי בריאות
18. מר איהאב עטאללה – מנהל אמדוקס, נצרת
19. ד"ר גלעד (גילי) פורטונה – מוסד שמואל נאמן
20. ד"ר כמאל שופנייה – מנכ"ל עיריית שפרעם
21. מר ישי שורק – מנהל פיתוח כלכלי, קרן פורטלנד, ישראל
22. גב' תמר שמחי – מנכ"לית מעוף (אשכול 2)
23. מר עמאד תלחמי – יו"ר באבקום

פרק א': מצב קיים - רקע

שפרעם היא עיר מחוז היסטורית, מרכזית במרחב ובעלת מעמד של עיר מאז 1910. שפרעם היא העיר השנייה בגודלה (אחרי נצרת) במגזר הערבי בצפון, מונה באופן רשמי כארבעים אלף תושבים (יתכן שבפועל המספר גדול יותר) היוצרים מרקם מבטיח של כל מרכיבי החברה הערבית: מוסלמים (חלקם בדואים), נוצרים ודרוזים, ובה קיים פוטנציאל תעסוקתי משמעותי בלתי ממוצה. מיקומה הגיאוגרפי של שפרעם הוא מרכזי ונגיש בין הרי הגליל למטרופולין חיפה. היא ממוקמת סמוך לצומת סומך (מפגש כביש האורך מספר 70 וכביש הרוחב מספר 79) הנמצאת על התוואי המתוכנן של כביש 6 (ראו תרשים מס' 1). להמחשת מיקומה האסטרטגי של שפרעם נתבונן במעגל ברדיוס 20 ק"מ שמרכזו בשפרעם ובמעגל זה נכללות: חיפה, כל הקריות, עכו, כרמיאל, נצרת, מגדל העמק, יוקנעם ודלית אל-כרמל. שפרעם נגישה לאוכלוסייה קרובה בנפת עכו ונפת חיפה באופן שמייצר פוטנציאל פיתוח משמעותי לעיר. חזון העיר הוא להפיק ולמקסם מנתוני שפרעם התפתחות כלכלית וחברתית, תוך מתן דגש לאיכות חיים גבוהה לתושביה. מימוש חזונה של שפרעם הוא בעל משמעות רבה לגבי קידום המגזר הערבי במדינת ישראל תוך הבלטת זהות האינטרסים של כל מרכיבי החברה הישראלית. החזון עולה בקנה אחד עם החלטת הממשלה מס' 922 (30.12.2015) לפיתוח המגזר הערבי בהכריזה הממשלה על החשיבות הכלכלית והחברתית שהיא רואה בשילוב כלכלי של אוכלוסיית המיעוטים בישראל. אחת המטרות של ההחלטה, כפי שכתוב בה, הינה להביא להרחבת ושדרוג אזורי התעשייה ביישובי המיעוטים ובקרבתם, תוך דגש על אזורי תעשייה משותפים למספר רשויות ובלבד שאחת מהן לפחות הינה רשות של אוכלוסיית המיעוטים. החזון גם הולם את החלטת הממשלה מס' 146 (28.6.2015) לפיתוח הצפון בה נקבע כי יש לגבש תכנית לפיתוח כלכלי של מחוז הצפון, תוך התמקדות בפיתוח אזורי הנשען על שיתוף פעולה בין רשויות, ותוך נקיטת צעדים משלימים לטובת פיתוח העיר חיפה וחיבורה ליישובי הצפון, במגמה למנף את תפקידה של חיפה כעוגן מטרופוליני ולחזק בדרך זו את הפעילות הכלכלית במחוז הצפון.

תרשים מס' 1: מפת הצפון עם מעגל ברדיוס 20 ק"מ שמרכזו בשפרעם.

The detailed map of Israel is from Reise-Know-How Verlag Peter Rump GmbH, D-Bielefeld

1. דמוגרפיה:

על פי נתונים שנמסרו על ידי גורמי העירייה, דווחי למ"ס וסקר של עמותת אלפנאר

משנת 2014, הרכבה של אוכלוסיית שפרעם הוא כדלקמן:

61% מוסלמים (כרבע מהם בדואים).

25% נוצרים.

14% דרוזים.

כ 55% מתושבי שפרעם הם בני 20-64 שנים.

כ 30% מתושבי שפרעם הם בני 5-19. בני 3-18 משולבים במערכת החינוך.

כ 55% מבוגרי מערכת החינוך הם בעלי תעודת בגרות.

25% מהנשים ו 17% מהגברים בעלי השכלה גבוהה.
בסקר אלפנאר בקרב מדגם מקבוצת הגיל 18-60 נמצא:
כ 80% שולטים בעברית ברמה טובה.
כ 87% בעלי מחשב.
כ 81% בעלי נגישות לאינטרנט.
כ 74% הם בעלי רישיון נהיגה.
כ 79% בעלי חשבון בנק.
כ 43% מרוצים ממצבם התעסוקתי והכלכלי.

נתונים דמוגרפיים אלה מצביעים על איכות האוכלוסייה ועל פוטנציאל הצמיחה הגלום בה שיוכל להתממש בעזרת הקמת אזור התעשייה החדש. תרומת המיזם לשיפור מצבה הכלכלי של העיריה ושל התושבים תתרום מן הסתם גם לשיפור שביעות הרצון שלהם.

2. תעסוקה:

מסקר אלפנאר 2014 עולה כי מתוך המדגם של קבוצת הגיל 18-60, 64% מועסקים, אך רק מחציתם מועסקים במשרה מלאה. הסיבות הנפוצות לאי התעסוקה בקרב הגברים הן גיל ומגבלות פיזיות. בקרב הנשים הסיבות הנפוצות הן טיפול במשק הבית וחוסר במקומות עבודה בקרבת מקום. בשאיפות התעסוקתיות המיקוד הוא בשירותי מכירה ושיווק אצל הגברים, והוראה וחינוך בקרב הנשים.
על פי נתוני הלמ"ס ל- 2014 קרוב למחצית מהשכירים תושבי שפרעם משתכרים פחות משכר המינימום. השכר הממוצע לשכיר בשנת 2014 עמד על 5,846 ₪ (6,838 ₪ לגברים, 4,317 ₪ לנשים) המהווה כ 60% מהשכר הממוצע במשק. אחוז העצמאים המשתכרים עד מחצית מהשכר הממוצע במשק הוא 41%.
נתוני התעסוקה וההשתכרות מצביעים על החשיבות הרבה של הקמת פארק התעשייה החדש שיכלול מרכיבים רבים שישמשו אבן שואבת לתעסוקת נשים. תעשיות מתקדמות בכל התחומים יגרמו לעלייה בשיעור התעסוקה ולרמת השכר המשולמת לעובדים תושבי שפרעם.

3. עתודות שטחים:

שטח השיפוט של שפרעם הוא 19.58 קמ"ר חלקו אינו מנוצל. קיימות עתודות קרקע משמעותיות, רובן בבעלות המדינה עובדה שתקל על מימוש עתודות אלה לצרכי תעשייה ותעסוקה. המרחב המשמעותי ביותר הזמין לפיתוח תעשייתי הוא מתחם המחצבה הלא פעילה במזרח העיר, המאפשר, על פי התב"ע המוצעת, שטח נטו

לבנייה בגודל 408,400 מ"ר, מתוכם כ-130,000 מ"ר לתעשיית טכנולוגיה עלית, התכנית מצויה בהליך תכנוני מזורז במסלול ותמ"ל שיהפוך מרחב זה לזמין לפיתוח תוך זמן קצר. הפסקת פעילותה של המחצבה יצרה הזדמנות להגדיל משמעותית את שטחי התעשייה, ולהפוך אזור זה לפארק תעשייתי אזורי מודרני.

4. ארנונה ותקציב:

על פי נתוני הלמ"ס 2014 עומדת גביית הארנונה ממגורים על כ-22 מיליון ש"ח המהווים כ-44% מחיובי הארנונה לנכסים אלה. גביית הארנונה מנכסים שאינם למגורים הסתכמה ב-2014 בכ-13 מיליון ש"ח המהווים 92% מהחיובי הארנונה בגין נכסים אלה. התקציב הרגיל לשנת 2014 עמד על כ-170 מיליון ש"ח וביצעו הסתיים בגרעון של כ-2 מיליון ש"ח. ראוי לציין שהגרעון המצטבר לסוף שנת 2014 עומד על כ-22 מיליון ש"ח. העירייה פועלת עם חשב מלווה. ניתן לראות ששיפור גביית הארנונה למגורים יחד עם הגדלת השטחים התעשייתיים / עסקיים יכולים להביא, במהלך אפקטיבי ויעיל, את עיריית שפרעם למצב תקציבי משופר שיאפשר מימוש חזונה. הצעדים שנקטו הביאו להעמקת הגביה כך שנכון ל-2016 התקציב השוטף של העירייה מאוזן.

5. עיריית שפרעם:

העירייה והעומד בראשה מחויבים לתהליך הפיתוח התעשייתי והציבו יעדים שאפתניים לפיתוח העיר בתחומי הבינוי, הכלכלה, התיירות ועוד. כמו כן, העירייה מצויה בתהליך של שדרוג המבנה הארגוני בליווי ייעוץ חיצוני, תהליך שיתמוך את תכניות הפיתוח.

חברה כלכלית - בשיתוף עם משרדי הממשלה ובתמיכת הרשות לפיתוח כלכלי הוקמה חברה כלכלית לשפרעם שעתידה להוביל את הפיתוח התעשייתי בעיר, באמצעות מנהלת תעשייה. מנהלת התעשייה תנהל את תהליך פיתוח התשתיות, השיווק, האכלוס ותפעול הפארק ותפעל בסטנדרטים של פארקי תעשייה מתקדמים. בנוסף לאלו, המנהלת תפעל לקידום המפעלים הפועלים בפארק, לניצול הזדמנויות כלכליות ולעידוד הצמיחה באזור.

ועדת היגוי – בשנתיים וחצי האחרונות מתקיימות באופן סדיר פגישות ועדת היגוי משותפת לעיריית שפרעם, לרשות לפיתוח כלכלי ולמשרד הכלכלה (מינהל פיתוח אזורי תעשייה) על מנת לסייע בקידום התעשייה בשפרעם. ועדת ההיגוי ראתה בפרויקט זה פרויקט ייחודי בחברה הערבית בכלל ובצפון הארץ בפרט.

רמת היתכנות – דו"ח ה-OECD מצא שמספר הרשויות המקומיות בצפון הוא כ-100 והן אינן בעלות המסה הקריטית הנדרשת כדי להוביל מהלכים "משני מצאות" בתחום

הכלכלי. מציאות זו מצביעה על החשיבות הקריטית של שיתופי פעולה עם רשויות נוספות. למרות החזון והמחויבות יחד עם הצעדים שננקטו, ונוכח מצבה הכלכלי והפוליטי מקומי של העיריה, נוצר הצורך לבצע שינוי תפיסתי שיוכל לאפשר להוביל מהלך משמעותי.

כלכלה יהודית-ערבית - כלכלה אחת:

בנוסף לשיתופי פעולה עם רשויות במגזר הערבי חשוב להדגיש את הכלכלה הערבית – יהודית המשותפת, שהיא מנוף צמיחה עקרי, כפי שנטען בדו"ח על שדרוג המערכת הכלכלית בצפון המדינה שהוכן על ידי מוסד שמואל נאמן למחקרי מדיניות לאומית בשיתוף עם משרד הכלכלה. כלכלה משותפת תורמת לקידום האינטרסים הכלכליים והחברתיים של מדינת ישראל, צמיחה ממנה נהנים כל השותפים. בכל המקרים המוכרים שותפות רשויות מקומיות ערביות בפארכים אזוריים באופן מינורי. לראשונה מוצע כאן מודל חדשני בו עירית שפרעם, מהמגזר הערבי, היא המובילה הקמת פארק תעשייה אזורי בו ישתלבו מהלכים של כלכלה יהודית-ערבית משותפת יחד עם שיתוף רשויות ערביות.

6. תעשייה ועסקים קטנים ובינוניים:

בדו"ח הנ"ל של פרויקט הצפון הודגשה חשיבותם הקריטית של המפעלים והעסקים הקטנים והבינוניים בפיתוח הכלכלי. הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים במשרד הכלכלה, הקימה את רשת מעוף שהיא נותנת שירותים לעסקים אלה. אין ספק שבהתייחסות לשפרעם נושא זה תופס משנה חשיבות. המיזם צריך להבטיח שרמת השירות והתמיכה הניתנות לעסקים קטנים ובינוניים תהיה ברמה הגבוהה ביותר במדינת ישראל.

7. מוסדות השכלה גבוהה:

שפרעם נמצאת בטווח קצר מאד ממוסדות השכלה גבוהים חשובים כמו הטכניון, אוניברסיטת חיפה, מכללת בראודה, מכללת עמק יזרעאל, מכללת הגליל המערבי, ומכללות מקצועיות נוספות. המועצה להשכלה גבוהה מקדמת הקמת אוניברסיטה במגזר הערבי שמתכונתה עדיין אינה ברורה אך בקומה תשמש גם להכשרת תושבי שפרעם. הקרבה למוסדות ההשכלה הגבוהה השונים יוצרת זמינות למגוון הכשרות אקדמיות מקצועיות.

8. אגודת הגליל – האגודה הערבית הארצית למחקר ושירותי בריאות:

אגודת הגליל השוכנת בשפרעם עוסקת במו"פ בתחומי הביוטכנולוגיה עם השלכות על סביבה, אנרגיה, מים וחקלאות. בהזמנת הנהלת האגודה בוצעה במוסד שמואל נאמן עבודת אבחון לפעילות המו"פ של האגודה, וגובשה עם הנהלת האגודה וצוות המו"פ שלה תכנית חומש להתפתחות וגידול שתכפיל את היקף החוקרים ותפוקות המו"פ של האגודה. התכנית אושרה עקרונית במשרד האוצר ובמשרד המדע. ליישום התכנית יש להמתין שיוקצו כל המשאבים הדרושים.

בהערכה שבוצעה נמצא כי למרכז המו"פ האזורי בשפרעם יש רקורד מצוין. הממצאים הספציפיים:

- א. רמה גבוהה, ניסיון מדעי עשיר של החוקרים הבכירים.
- ב. מסירות להצלחת הארגון ושמירת העומק המדעי של המחקר.
- ג. ניתן להתרשם שהדגש הוא על הישגים מדעיים בתחומי ההתמחות ועל השגת מחקרים תחרותיים.
- ד. החוקרים זוכים להערכה בינלאומית למחקריהם המאפשרים שיתופי פעולה ארוכי טווח שיאפשרו ייצוב ארוך טווח של תקציבי המכון.
- ה. נראה שהיכולת למסחר את ממצאי המחקרים- היא מוגבלת בשלב זה בגלל חוסר במשאבים. חוסר המשאבים מהווה קושי לקדם שיתוף פעולה עם מכוני מחקר אחרים ועם התעשייה.
- ו. בפרויקטים שנולדו וקודמו בעבר על ידי צוות המכון, המינוף הכלכלי לא אפשר ייצוב תקציבי המכון עקב דילול מהיר של הנכסים ואי יכולת של שימור הזכויות.

לסיכום, מרכז המו"פ הוכר כבעל חשיבות לאזור וצפויה הגדלתו וחיזוקו על ידי הכפלת סגל החוקרים שיהווה זרוע חזקה לקידום תעשיות באזור. מרכז המו"פ יכול להוות תשתית למאיץ טכנולוגי לחלק מהמפעלים באזור התעשייה, וכמו כן רצוי שחלק מהפוטנציאל שיפותחו באגודה יעברו ליישום באזור התעשייה.

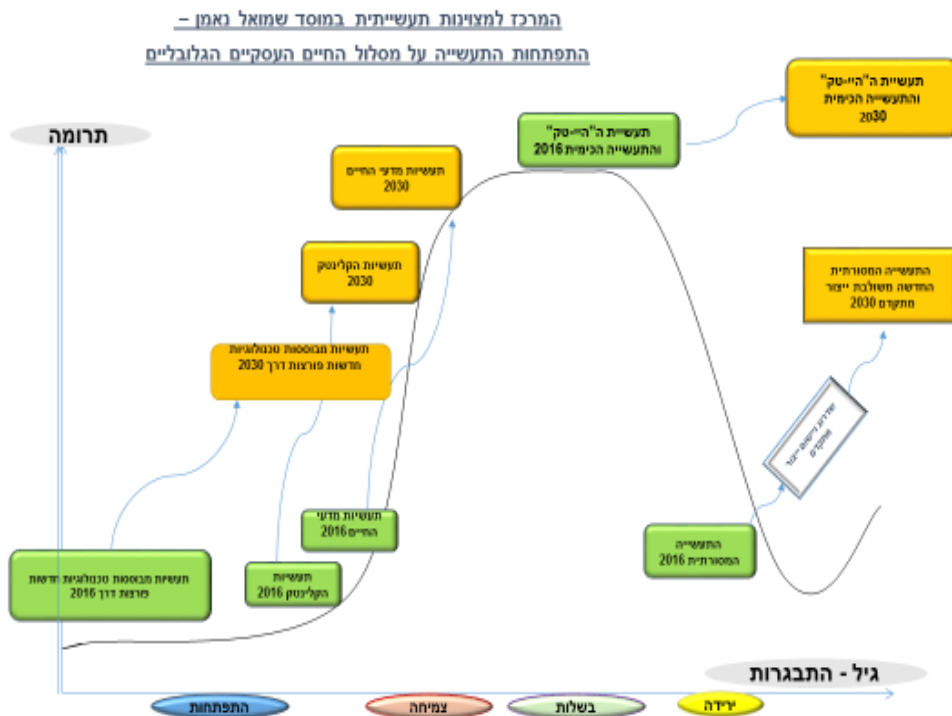
9. התעניינות בפארק התעשייה החדש בשפרעם:

בשלב הנוכחי ועוד בטרם החלה פעילות שיווק יזומה, הצטברו בידי מנהלת ההקמה של מרחב התעסוקה בקשות להקצאת שטחי תעשייה לצורך הקמת מפעלים, של למעלה מ-200 דונם. מדובר בפניות ראשוניות שטרם נבחנו באופן מקצועי ע"י משרד הכלכלה, אך הן מעידות על הביקושים הערים לשטחי תעסוקה. בשלב זה, מרבית הפניות הן מצד מפעלים בתחומי התעשייה המסורתית. עם זאת, ישנה התעניינות ראשונית גם מצד מפעלים ותעשיות טכנולוגיות. עקב היעדר שטחים לפיתוח ולהקמה של תעשיות עתירות ידע במרחב חיפה- יוקנעם, אנו מעריכים כי חברות מאזורים אלו שירצו להרחיב את פעילותן באזור בו תנאי הסיוע הם של אזור פיתוח א', עשויות לראות בשפרעם יעד אטרקטיבי זמין עבורן. בנוסף, ככל שתיווצר ודאות גבוה יותר

לתנאים המוצעים ליזמים בשיתוף הממשלה, כך נוכל להגדיל את הביקוש ולשווק את מרחב התעסוקה לשחקנים משמעותיים.

10. ניתוח מצב התעשייה בישראל:

במשימת איפיון פארק התעשייה המוצע בשפרעם והערכת התעשיות שתתאמנה לאכלוס בו, רצוי לשלב בין המגמות המתרחשות בתעשייה הגלובלית ובישראל ובין היכולות הנוכחיות והצפויות בצפון המדינה כפי שזוהו במסגרת פרויקט הצפון ובעיקר ביישום היתרונות של אזור שפרעם והאוכלוסייה הערבית. בתרשים מס' 2 מתוארת סכמתית עקומת מחזור החיים של עיקר התעשיות הגלובליות הרלוונטיות לישראל, לצפון ולאזור שפרעם בעשורים הקרובים.

תרשים מס' 2: התפתחות התעשייה על מחזור החיים העסקיים הגלובליים

ניתן לחלק את ענפי התעשייה העיקריים לסגמנטים הבאים, לפי בגרותם היום במחזור חיי הענפים התעשייתיים:

10.1 התעשייה המסורתית הוותיקה – תעשייה הקיימת עשרות שנים רבות אשר מתייחסת בין השאר לענפי המתכת, העץ, המזון ועוד. תעשייה זו מרוכזת בישראל בצפון המדינה כאשר כ 40% מכלל הענף בישראל נמצאים בצפון המדינה ותעשייה זו מרכיבה את מירב התעשייה באזור התעשייה הקיים בשפרעם וביישובים הסמוכים לה.

תעשייה זו חייבת להשתדרג כדי לשמר את כושר התחרות שלה באמצעות יישום הטכנולוגיות החדשות של ייצור מתקדם, יישום שיטות חדשניות בניהול ושיווק. המדיניות המוצעת לאמוץ בפארק החדש היא של תעשיות מענף זה אשר מחויבות או כבר התחילו בתהליכי שדרוג, וכדוגמה חברת הקפה נחלה הפועלת בשפרעם.

תקציבי המדינה שמופנים ויופנו בהמשך לשדרוג תעשיות אלה יהוו כוח דוחף למימוש השדרוג עם ההעברה של תעשיות וותיקות לפארק החדש.

ניתן להניח שרבות מתעשיות הפארק החדש תהיינה מסורתיות מבחינת הענף אך ניתן לקשור את עצם כניסתן לפארק בשדרוג מינימלי ותוכניות שדרוג כקו מאפיין. השאיפה היא למקם בפארק תעשיות מסורתיות וותיקות אשר שודרגו לתעשיות מסורתיות מודרניות ותחרותיות. פעילות זו תמתג את הפארק החדש בהתאם.

10.2 תעשיית ההיי-טק שעיקרה תעשיות קומוניקציה, מחשוב ואלקטרוניקה – בישראל הינן תחרותיות בעולם הגלובלי, מחייבות כוח אדם מקצועי מנוסה בענפים אלה אשר ימשיכו להתפתח בעולם בעשורים הבאים וככל שיתאפשר המיתוג ומשיכת מפעלים של תעשיות אלה לפארק, יתחזק מעמדו. לשם כך יש לפעול ליצירת תשתית מקומית שתאפשר פיתוח מוצרים ותהליכים חדשים ותעודד יצירת סגל טכני מתקדם באזור ובפארק. לא קל יהיה להביא תעשיות אלה מההתחלה אך שאיפה לכך ופעולה לעודד זאת, תוך מינוף ההשכלה המתרחבת בתחומים אלה באוכלוסייה הערבית בצפון, תתרום להצלחה.

10.3 תעשיות חדשות המבוססות על יישום טכנולוגיות פורצות דרך Emerging Technology Industries

זוהו שתי תעשיות שגידולן בעולם הגלובלי מתרחש – תעשיית מדעי החיים ותעשיית הקלינטק. תעשיות אלה צומחות בעשרות השנים האחרונות וניתן להעריך שתהוונה חלק חיוני במגזר התעשייתי העולמי. לאלה תינתן עדיפות ככל האפשר. התעשיות הנוספות המתפתחות בישראל בקצב איטי יותר הן אלה אשר מנצלות ותנצלנה יישום טכנולוגיות פורצות דרך ומבוססות בין השאר הטכנולוגיות כמו:

א. ננוטכנולוגיה – חומרים ותהליכים חדשים. חלקם במסגרת הענפים שהוזכרו וחלקם בענפים שטרם התפתחו.

ב. מדעי החלל

ג. ארכיטקטורת מחשוב ועיצובי שבבים חדשים

בשלב הראשון, מומלץ לפעול ליישום בפארק שפרעם, טכנולוגיות קלינטק וחלק מטכנולוגיות מדעי החיים שכבר הוכחו בישראל ולדוגמא:

- א. חברות המיישמות ציוד ופתרונות לעולם המים , תעשיות בגידול גלובלי עם יתרון גדול לישראל.
- ב. חברות המפתחות פתרונות לחסכונות באנרגיה ובייצור אנרגיה מתחדשת או מיישמות פתרונות המשלבים בין השניים.
- ג. חברות בתחום מדעי החיים, כשבעדיפות ראשונה חברות המפתחות ומייצרות ציוד ומכשור הרפואי, בעדיפות שנייה חברות המפתחות תרופות ומזון בריאות על בסיס שילוב ידע בחקלאות, במזון בריא וביוטכנולוגיה.
- מהראיונות שקיימנו (אמדוקס, מלאנוקס) עולה שההשכלה באזור שפרעם ככלל ובתחומים שייבחרו תאפשר השגת סגל מתאים מהאזור למפעלים שיקומו.
-

פרק ב': תהליך התכנון האסטרטגי

לאור הרקע שהוצג לעיל, השלב הראשון הוא הגדרת החזון של פארק התעשייה החדש במחצבה בשפרעם, בהמשך נסקרת הייחודיות של המיזם ומוצג ניתוח SWOT. נבחנות חלופות אפשריות, נסקר דיון השולחן העגול שהתקיים, ומכל אלה תיגזר האסטרטגיה המוצעת של המיזם. כשלב מקדים מוצגות תובנות שעלו מהראיונות שקיימנו.

1. תובנות (ברמת כותרות ונושאים) מפגישות וראיונות (נספח C) :

1.1 לשפרעם – יש תדמית מבטיחה, יתרונות והזדמנויות שיש בהם פוטנציאל

לפיתוח תעשייה, וחולשות מזוהות שנדרש להתגבר עליהן כדי להבטיח הצלחה (ראש העיריה, גזבר העיריה, מנהלת אגף החינוך, סאמר נח'לה, מוחמד סבאח', אמדוקס, אלפא אומגה).

1.2 סטאטוס אישור התקצוב ברשויות של מיזם המחצבה כאזור תעשייה, אינו

ברור בשלב זה. נדרש לפעול במספר ערוצים כדי לשלב מיזם זה בתכניות הממשלתיות (אמיר רשף-אגף התקציבים, רעות קדרון - משרד הכלכלה).

1.3 גישת הכלכלה המשותפת היהודית – ערבית, ושת"פ אזורי הם חיוניים

להצלחת המיזם (גזבר העיריה, אמדוקס, מרכז ריאן, סרגיי זלוטניק, פרופ' חוסאם חאיק).

1.4 חשוב שפארק התעשייה יהיה אזורי ומגוון (גד פרופר, משה זיגדון, שלמה

שרון, אריה דהן, אמיר רשף, פרופ' חוסאם חאיק).

1.5 קיימת חשיבות גדולה לתשתיות הפארק (סאמר נח'לה, איל ולדמן, גד פרופר,

ללו וילנסקי, ליאור אפלבוואם).

1.6 לעסקים הקטנים והבינוניים באזור התעשייה ובעיר, שחשיבותם רבה

ומשמעותית, נדרשת מעטפת תמיכה פרואקטיבית (ד"ר נאסף חאלדי, מוחמד קסום, פתחי אמארה, פרופ' חוסאם חאיק).

1.7 נדרשת הנהלת פארק מקצועית ועצמאית הממוקדת בהצלחה העיסקית

והתעשייתית של המפעלים בפארק (גזבר העיריה, ליאור אפלבוואם, גד

פרופר, סאמר נח'לה, אריה דהן, סרגיי זלוטניק, ללו וילנסקי, פרופ' חוסאם
(חאיק).

1.8 נדרשים שירותים זמינים בפארק בתחומי ההכשרה, ההדרכה וההשמה
(ליאור אפלבאום, תעשייה קיבוצית, אמדוקס, אלפא אומגה, אמתיאז, מרכז
ריאן, צופן, ד"ר נאיף חאלדי, מוחמד קסום, ד"ר רמזי חלבי).

1.9 נדרשת חבילת שירותים מגוונת, מקיפה ופרו-אקטיבית, אטרקטיבית כולל
ארנונה ושכירות (ליאור אפלבאום, סאמר נח'לה, מוחמד סבאח', אלפא
אומגה, איל ולדמן, אריה דהן, סרגיי זלוטניק, ללו וילנסקי, פרופ' חוסאם
(חאיק).

1.10 קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם – הרצוי מול המצוי כולל אזור
התעשייה הקיים (גזבר העירייה, ליאור אפלבאום, משה זיגדון, סאמר נח'לה,
מוחמד סבאח', ד"ר רמזי חלבי, איל ולדמן, פרופ' חוסאם חאיק)

ההתייחסות המפורטת לתובנות מהפגישות והראיונות משולבת בסעיפים השונים.

2. חזון פארק התעשייה החדש בשפרעם – קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם!!

חשוב שפארק התעשייה החדש בשפרעם יהיה אזור תעשייה מתקדם המהווה מקור
תעסוקה איכותית ומקור גאווה לתושבי שפרעם והסביבה, המקדם תעסוקה בכל
הרמות המקצועיות.

אזור התעשייה החדש בשפרעם יתאפיין בעמידה בתקני סביבה מתקדמים.
אזור התעשייה החדש בשפרעם יתרום להתפתחות הכלכלית וחברתית של שפרעם
וסביבתה וישאף לשיתופי פעולה עם כל העיריות והכפרים הקרובים אליו, מוסדות
השכלה וארגונים ציבוריים.

אזור תעשייה שפרעם ישמש מודל לשיתופי פעולה בין ערבים ויהודים מבחינת היזמים,
המנהלים, העובדים, מוסדות חינוך והכשרה וכד'.

3. ייחודיות תעשייתית ועסקית

ראוי שבשלב הראשון פארק התעשייה החדש בשפרעם יתמקד במפעלי תעשייה בתחומים הבאים: תעשייה קלאסית בעלת מאפיינים מתקדמים וחדשניים (כמו אוטומציה ותהליכי יצור והרכבה מתקדמים), תעשייה בתחום המתכת המאופיינת בדיוק רב, תעשייה מתקדמת בתחומי המזון והביוטכנולוגיה, תעשייה מתאימה בנישות בודדות של תחומי מדעי החיים ותעשיות בעלות פוטנציאל יצוא.

פארק התעשייה החדש בשפרעם ימנף את זמינות משאבי האנוש המתקדמים בעיר, מכל המגדרים, וישאף למשוך מרכזי תעסוקה שיעסיקו הון אנושי זה במקביל לטיפוח ועידוד עסקים מקומיים.

פארק התעשייה החדש בשפרעם ישאף למנף את היכולות הקיימות והמתפתחות באגודת מו"פ הגליל, הן מבחינת פיתוח מפעלים בתחומים אלה כמו קלינטק והן בהתבססות על כוח האדם שיתפתח באגודה. אגודת מו"פ הגליל משמשת מנוף לשיווק הפארק ותכוון לפתח תעשיות חדשות בפארק.

פארק התעשייה החדש בשפרעם יאפשר לכלול בתוכו מרכזים לוגיסטיים אזוריים שייהנו מהמיקום הגיאוגרפי (קירבה לנמל חיפה/המפרץ המתפתח, ונגישות נוחה לכל הצפון וקירבה לכביש 6), לצד חברות עסקיות המשרתות את התעשייה באזור כולו.

פארק התעשייה החדש בשפרעם ישאף לכלול בתוכו תעשיות מייצאות, וכאלה שהן בעלות פוטנציאל יצוא, לשם כך יוקם "מרכז היצוא שפרעם" (Shfar'am Export Center) שיעניק שירותים ייחודיים וסיוע רגולטורי ליצואנים (נספח D).

פארק התעשייה החדש בשפרעם ייזום הקמת מרכז לייצור מתקדם בשיתוף עם רשויות אחרות, יוזמה שתמשוך לפארק תעשיות עם פוטנציאל מתאים.

4. ייחודיות ניהולית

פארק התעשייה החדש בשפרעם ישמש כ one stop shop ליזמים, עסקים חדשים וקיימים מתוך מחויבות של עיריית שפרעם ומוסדותיה לתכנית בכללותה וליצירת מערך תנאי התקשרות אטרקטיביים לעסקים.

פארק התעשייה החדש בשפרעם ינוהל על ידי מנהלת מקצועית, עצמאית ויעודית שתפעל במתכונת מערכתית. המנהלת תציע ותספק ליזמים ולמפעלים סל שירותים מתקדם הכולל בין השאר: שירותים סביבתיים (ניקיון ואיכות סביבה, בטיחות וכיבוי

אש...), הסעות, שירותי הזנה לצד שירותי תמיכה מקצועיים (כגון הדרכות משותפות, סיוע בגיוס עובדים, סיוע ביזמות ושווק, סיוע בהתמודדות עם הביורוקרטיה והרגולציה), ושירותים נוספים כפי שיוגדרו בתכנית האב.

פארק התעשייה החדש בשפרעם יהווה מוקד של חדשנות טכנולוגית, אזורית. בפארק יפעלו מעבדות המחקר של "אגודת מו"פ הגליל", חממות טכנולוגיות, מרכז ההכשרה המקצועית של "צופן", מרכז השמה של אלפנאר, סניף מעוף ומכללה טכנולוגית.

לצדה של הנהלת פארק התעשייה יפעל במקום במסגרת מעוף, מרכז עסקים, שיעמיד לרשות יזמים קטנים ובינוניים תשתית מותאמת ותומכת, משרדים ושירותים מקצועיים. בנוסף נאפשר נוכחות שירותים לטובת מפעלי הפארק כגון: חברות להשמת כוח-אדם, משרדי רו"ח, עו"ד, שירותים בנקאיים ופיננסיים, חברות להובלה ושילוח וכד'.

המתכונת המערכתית תגובש על ידי יישום של תהליכים מתקדמים של מנהל אזורי תעשייה במשרד הכלכלה, ועל ידי יישום לקחים מאזורי תעשייה מצליחים.

פארק התעשייה החדש יוקם בשותפות עם וועדה מייעצת רחבה הכוללת נציגים ומומחים שיסייעו לפיתוח אזור התעשייה בתחומי הייחודיות שלו. הוועדה תכלול מובילים ידועים מכל המגזרים ומכל צפון המדינה.

5. ייחודיות קשרי עיר - תעשייה

פארק התעשייה החדש בשפרעם יפתח יחד עם עיריית שפרעם מערכת מתקדמת של קשרי עיר- תעשייה כך תמוצב שפרעם כעיר אטרקטיבית לעסקים (**קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם**) ולתושבים. ייחודיות זו תתבטא בחשיבות יצירת קשרי הגומלין שבין העיר ופארק התעשייה במגוון תחומים, כמו: חינוך, תרבות, איכות סביבה, שדרוג המרחב הציבורי וחיזוק "הלב הפועם" של העיר.

פארק התעשייה יפתח תכניות, בשיתוף מערכת החינוך בעיר, שמטרתן לקרב את הדור הצעיר לעולם התעשייה והעסקים.

6. ניתוח SWOT פארק התעשייה בשפרעם

ניתוח פנימי – אפיונים, יכולות ומשאבים הנותנים יתרון למיזם או מהווים חסרון.

א. חוזקות:

1. מיקומה הגיאוגרפי של שפרעם והנגישות התחבורתית (כגון כביש 6 ונמל חיפה).
2. חזון ומחויבות העיריה וראש העיריה ליצירת תנאי עסקה אטרקטיביים לדיירי המיזם.

3. שפרעם עיר גדולה – כ 40,000 תושבים, יכולת הובלת רשויות ערביות נוספות למיזם.
4. עיר רב תרבותית (נוצרים, מוסלמים, דרוזים) ובעלת דימוי סובלני.
5. שטח מתאים בבעלות המדינה, בשלב מתקדם של קידום זמינות.
6. הליך תכנוני מזורז למחצבה (ותמ"ל) בזיקה למהלכים שמקדם משרד השיכון ("הסכם כוללני") ובסנכרון מלא עם תוכנית המתאר היישובית.
7. זמינות משאבי אנוש משפרעם, מהיישובים הסובבים ואף מהמעגל הרחב (חיפה, מפרץ חיפה, נצרת).
8. מדיניות ממשלתית מוצהרת לפיתוח הצפון ולפיתוח המגזר הערבי.
9. הכרות משרדי הממשלה עם המיזם ותמיכתם העקרונית בו (משרד הכלכלה והרשות לפיתוח כלכלי באמצעות ועדת היגוי משותפת).
10. מימון ממשלתי לשידרוג אזור התעשייה הקיים בעיר ולתכנון שלב ב'.
11. מעורבות הקרן לשיקום מחצבות ורמ"י בתהליכים
12. מעורבות קרן פורטלנד, הקמת חברה כלכלית.
13. יכולות אגודת הגליל לתרום לקידום מקצועי ולהכשרת משאבי אנוש.

ב. חולשות:

1. אזור התעשייה במחצבה טרם נכנס לתוכניות עבודה ממשלתיות.
2. מורכבות פוליטית פנימית.
3. על פי דוח ה OECD קיים ספק ביכולת עירייה להוביל תהליך כלכלי משמעותי.
4. אזור התעשייה הקיים (ניהול ירוד, העדר אכיפה) ושלב ב' (עיכובים וחוסר תיאום בתכנון).
5. העדר תשתית תעשייתית מתקדמת בשפרעם.
6. המיצוב התדמיתי בקהילת העסקים הכללית.
7. דרוג סוציאקונומי 3, אמנם ממוצע לישובים ערבים אך נמוך ביחס לממוצע הארצי.
8. המיקום הגיאוגרפי מקל על תושבי שפרעם לעבוד מחוץ לעיר.
9. אדמות פרטיות משמעותיות בכל המתחמים המיועדים לפיתוח משלים למחצבה.

ניתוח הסביבה החיצונית – מה ניתן לנצל לטובת המיזם, ומה יכול למנוע הצלחתו.

ג. הזדמנויות:

1. מיקומה הגיאוגרפי של שפרעם והנגישות התחבורתית המתפתחת (הארכת כביש 6, רכבת קלה חיפה – נצרת) מהווה יתרון לתעשיות ולמרכזי שירות לוגיסטי.
2. מדיניות ממשלתית מוצהרת לפיתוח הצפון ולפיתוח המגזר הערבי.
3. קידום שיתוף הפעולה הערבי - יהודי במדינת ישראל. לראשונה רשות ערבית היא היוזמת והמארכת.
4. הובלה של מהלך קידום מדיניות לאומית לייצור מתקדם ולחיזוק תעשייה מתקדמת משלבת אוכלוסייה ערבית ויהודית.
5. תרומה לשדרוג העיר שפרעם.
6. אפשרות לתעסוקת נשים משפרעם בקרבת מקום מגוריהן.
7. מרכזי אלפנאר בטמרה (שפרעם, טמרה, אעבלין וכאבול) ובביר אלמכסור (לישובים הבדואים בסביבה).
8. קידום יצוא של תעשיות בבעלות המגזר הערבי.
9. קידום תעשיות קלאסיות (מזון, מתכת, פלסטיק).
10. קידום מגזר העסקים הקטנים בשפרעם וסביבתה.
11. קידום מרכז מחקר לאומי יישומי (אגודת הגליל).
12. פוטנציאל להרחבת הפרויקט לשני אזורים נוספים בשפרעם.

ד. איומים:

1. שפרעם לא מופיעה במפת העדיפות הממשלתית בפיתוח אזורי תעשייה.
2. תפיסת הרשויות שאין צורך בפארק תעשייה נוסף בצפון.
3. תדמית שפרעם ותפיסת חשיבותה, בעיני חלק מגורמי השלטון.
4. שפרעם כ"נופלת בין הכיסאות" בין תכניות שונות ומוקדי פיתוח חזקים ממנה.
5. תחרות מאזורי תעשייה אחרים.
6. מתיחות פוליטית אפשרית.
7. מצב כלכלי במדינה המשפיע על קבלת החלטות השקעה.

7. ניתוח חלופות למיצוב הפארק

מניתוח ה SWOT עולה בבירור היתרון של בניית הפארק התעשייתי החדש כפארק אזורי. להלן הדגשים שרצוי שייחדו את אופיו התעשייתי. השיקולים שנבעים מהחזון מבליטים את הרצון בתעסוקה מכבדת לתושבי שפרעם והאזור; פתיחות לעובדים מכל הדתות והעדויות; שילוב ידע מודרני ויכולת למימוש דינמי של המגמה העולמית של ידע אקדמי מתפתח וטכנולוגיות ייצור מודרניות המתחדשות.

קיימות מספר חלופות עקרוניות למיצובו של הפארק:

1. מיצוב הפארק כייחודי לענפי תעשייה בהם יש התמחות קיימת בשפרעם ובאזור. ניתן לזהות באזור התמחות קיימת במספר ענפים וברמות שונות של טכנולוגיה. קיימות באזור תעשיות בסיסיות בתחום המזון המתכת והפלסטיקה שרמת ההשתכרות בהן אינה מן הגבוהות. מאידך, תנאים אטרקטיביים בפארק יעודדו מעבר תעשיות כאלה גם מאזור מפרץ חיפה, ואזורים אחרים, תוך מתן תעסוקה לתושבי שפרעם והסביבה. היתרון יהיה באיכלוס מהיר יחסית אך הפארק לא בהכרח יענה על שאיפות הבאות לידי ביטוי בחזון כגון רמה טכנולוגית מתקדמת, פרנסה מכובדת וקידום של תושבי שפרעם. בנוסף, מתוך ראייה עתידית, ניתן להניח שתעשיות בסיסיות אלה תתקשנה לצמוח משמעותית במאה ה 21 עקב מעבר גלובלי של שרשרת ייצור זו למקומות המתאפיינים בשכר נמוך.

2. אפשרות נוספת היא למצב את הפארק כעתיר ידע בדגש על מדעי החיים וטכנולוגיות המשלבות מדעי החיים, מחשוב ותקשורת. מיצוב זה נותן כמובן ביטוי למיצוי יכולות המתפתחות באזור כמו באגודת מו"פ הגליל המציגה התמחות בתוספי מזון, מזון רפואי ותרופות מצמחים, תחומים הנמצאים בתנופת פיתוח ברמה הגלובלית. מפעלים נוספים הקיימים באזור (כגון אמדוקס, אלפא אומגה, מלאנוקס, ואחרים) ממחישים את פוטנציאל ההון האנושי בשפרעם וסביבתה. מיצוב זה משתלב עם החזון של פארק התעשייה, יתרום להעצמת האוכלוסייה הערבית, יכול למשוך חברות גדולות ולגרום לשינוי סוציו-אקונומי חיובי ביותר. מאידך, צפוי קצב איכלוס איטי עקב הקושי לייצר אטרקטיביות לחברות רלוונטיות, עקב הקושי לייצר סביבה תוססת ופעילה המושכת תעשיות אלה. ניתן לשער שמיצוב זה יגרור קצב גידול תעסוקתי מתון יחסית.

3. מיצוב הפארק כאכסניה למפעלים המשלבים טכנולוגיות ייצור חדשניות ומערכות המיישמות ציוד וידע מודרני. בכלל זה מפעלים הנזכרים בסעיפים 1 ו- 2 לעיל – ללא הדגשת ענף ספציפי. מיצוב זה מאפשר גמישות וניצול הזדמנויות, גיוון בסוגי התעשיות (הקטנת אי וודאות וסיכון), קליטת הון אנושי במגוון רמות. כל זאת תוך הקפדה שתעשיות מסורתיות תעבורנה שדרוג טכנולוגי של תהליכי הייצור. גישה זו מחייבת תכנון זהיר של

הפארק, ניהול מקצועי, עצמאי וקפדני שידע לעמוד על הקריטריונים המתאימים לכניסה לפארק. ניהול שידע להעניק את המעטפת המלאה של שירותים כפי שמתבטאת בחזון. הגישה מחייבת תכנון וניהול שיבטיחו שכל סוגי התעשיות ירגישו שמצאו את המקום הנכון להיות בו.

ריכוז ההערות לחלופות מוצג בטבלה מס' 1.

1. מינוף התמחות קיימת	2. מדעי החיים ומחשוב	3. רב גוניות ודגש על ייצור מודרני
יתרונות	יתרונות	יתרונות
אכלוס מהיר	מיצוב "הייטקיסטי" יוקרתי	משאיר אופציות לכל הענפים
סיכוי גבוה להעברת מפעלים קיימים	בטווח ארוך ימשוך חברות רווחיות יותר	מבטיח שיהיו רק מפעלים בתהליכים משודרגים
הקמת שלוחות של מפעלים קיימים	מינוף ההתמחות של ידע וניסיון במדעי החיים באוכלוסייה הערבית	מאפשר העברת מפעלים קיימים באזור ומרחוק יותר בשלוב מודרניזציה
שילוב מהיר של עובדים קיימים באזור	פוטנציאל למשיכת חברות רב לאומיות	מאפשר גמישות באכלוס פארק גדול ומגוון
	לאגודת הגליל התמחות בתוספי מזון ומזון רפואי ותרופות מצמחים, תחומים בתנופת פיתוח גלובלית.	
אתגרים	אתגרים	אתגרים
פחות אטרקטיבי לחדשנות תדמית נחותה	קשה להתניע ולשמר צמיחה	מחייב השקעות בצידוד של המפעלים. מחייב ניהול מקצועי, עצמאי וקפדני של הפארק.
מוגבל ביכולת הגידול	זמן ארוך לאכלוס משמעותי	תלות במדיניות תומכת בהשקעות

טבלה מס' 1: חלופות למיצוב התעשייתי של הפארק.

8. תובנות שעלו בדיון שולחן עגול 7.9.16 (ראו נספח E).

- א. משמעות גדולה למנהלת מקצועית ועצמאית. בחירת מנהל מתאים היא המפתח להצלחה.
- ב. סטנדרטים גבוהים של תשתיות וחזות הפארק. עיצוב מודרני ואטרקטיבי. מיצוב שפרעם כמקום המודרני והמתקדם במגזר הערבי. מאתגר צעירים ונותן מענה לשאיפותיהם במאה ה-21.
- ג. פארק אזורי פתוח לכל מחזק את הגישה המתייחסת לכלכלה היהודית-ערבית ככלכלה אחת, יוצר שיתופי פעולה עם רשויות נוספות – כל זה בהובלה של שפרעם.
- ד. מעטפת שירותים כוללנית ופראקטיבית. סיוע בממשק עם גורמי ממשל ורגולציה.
- ה. שדרוג מידי של אזור התעשייה הקיים, שיפור השירותים בו תוך ניתוב הגורמים הרלבנטיים בעירייה לגישה שירותית ותומכת בעסקים. הדבר יביא לשיפור מעמדה והדימוי של שפרעם ובכך יתמוך גם במיזם החדש.
- ו. חשיבות החיבור של מערכת החינוך בעיר לתעשייה. חינוך ליזמות ולמעורבות בתעשייה.
- ז. חשיבות ליצירת מסגרת להכשרת מנהלים בדרג הביניים ולהכשרה מקצועית בתחומים הנדרשים.
- ח. תמיכה ועידוד לעסקים קטנים ובינוניים.
- ט. רצון למנף את אגודת הגליל כזרז מדעי להתפתחות תחומי תעשייה. יש לטפח חיבורים עם מוסדות אקדמיים בצפון.
- י. הפארק צריך להיות אזורי ולאכלס תעשיות מגוונות תחת קריטריונים שיופעלו על ידי המנהלת. אין להזניח תעשיות קיימות לצד טיפוח חדשנות וייצור מתקדם. התכנון הפיזי צריך להיות קפדני וחכם על מנת שיאפשר שילוב התעשיות השונות.
 - יא. רצוי לאתר "מפעל עוגן" לפארק, שימשוך אחריו מפעלים אחרים.
 - יב. הפארק יעודד ויסיע לתעשיות מוטות יצוא או בעלות פוטנציאל יצוא.
 - יג. יש לפעול לקידום החלטת ממשלה מיוחדת למיזם זה.
- יד. קיימת הכרה ומחויבות ללא פשרות לכל הנ"ל מצדם של ראש העיר ומנכ"ל העירייה.

פרק ג: אסטרטגיה מומלצת במצב הנוכחי

המטרה היא שפארק התעשייה במחצבה ישולב, בהקדם האפשרי, בתקציב תכניות העבודה הממשלתיות, כחלק מתוכנית שדרוג הצפון והמערכת הכלכלית של האוכלוסייה הערבית, או במסלול עצמאי. יודגשו סיכויי ההצלחה הגבוהים של המיזם הנובעים מנתוני הפתיחה כפי שפורטו לעיל.

מצב העניינים הנוכחי מחייב חשיבה יצירתית בבחירת אסטרטגיה. הצעתנו לאפיין אותה בחלוקה לשני נתיבי פעולה: מאקרו ומיקרו (ראו פירוט בהמשך) שבעתיד יתמזגו. לכשיתקבל האישור התקציבי נהיה כבר בעמדת יתרון למימושו האפקטיבי והיעיל.

מכל מקום הניתוח דלעיל מבהיר שעדיף בשלב זה לבחור בחלופה השלישית שלא לאפיין את הפארק סביב מיקוד עסקי מובהק אלא להשאיר אופציות מגוונות שיתבהרו עם הזמן וההתפתחויות. יחד עם זאת חשוב לתכנן את הפארק באופן שיענה על דרישות חלופה זו ולזהות את הכוחות הניהוליים שיהיו מסוגלים לבצעה. רק מנהלת מקצועית ועצמאית תוכל לקדם התכנות הפארק.

בפרסום של הבנק העולמי *Doing Business 2016. Measuring Regulatory Quality and Efficiency* ומדורגת ישראל במקום הלא מחמיא 53. מדד זה ישמש אותנו כמפת דרכים ליצירת אקו-סיסטם תומך עסקים בשפרעם שיבדל (differentiate) אותו מאזורי תעסוקה ויישובים אחרים בישראל בכלל ובמגזר הערבי במיוחד. מן הסתם לא כל מרכיבי האקו-סיסטם הם בשליטת העיריה או מנהלת הפארק אך השינוי יכול לצמוח מהתייחסות לאותם גורמים שנמצאים בשליטת העיריה והמנהלת.

ייחודו של הפארק ובידולו יישענו על תכנון אזור התעשייה החדש באופן שיעניק מעטפת של מגוון שירותים המתאימה לכל סוג תעשייה, שיחזקו את המותג:

קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם.

שירותים אלה יכללו בראש ובראשונה גישה פרואקטיבית לתמיכה בתעשיות המצטרפות הן בממשק עם גורמי ממשל והן באישורים רגולטוריים.

נושאים שיש לתת עליהם את הדעת כוללים: מחירי קרקע נוחים, ארנונה עסקית תחרותית, תשתיות פיזיות משופרות, תשתיות חשמל ואינטרנט אמינות, תהליכי היתרי בניה ורישוי עסקים ידידותיים למשתמש, מערך כיבוי אש, חזות חיצונית ראויה, ניקיון ופינוי אשפה יעילים, שמירה היקפית, הסעות עובדים, שירותי הסעדה, מרפאה, סניף דואר, גן ילדים, תשתית השכרת שטחים קטנים לעסקים, שירותי ממשק לרשויות המדינה, שירותי מעוף, מרכז שפרעם ליצוא בשיתוף מכון היצוא, השכרת חדרי ישיבות וכינוסים, פעילות הכשרת עובדים (בשיתוף צופן), השמת משאבי אנוש (בשיתוף אלפנאר), יישום תכניות Collective Impact לגבי השמה של בוגרי הטכניון, פעילות משותפת עם מערכת החינוך בעיר, פעילות הדרכה לתמיכה בייצור

מתקדם. כל אלה מכתבימים את הגדרות מנהלת הפארק והגדרות התפקיד של הפונקציונרים השונים בו.

1. נתיב המאקרו:

בעדיפות ראשונה יש להמשיך ולפעול נמרצות להכנסת המיזם לתכניות העבודה הממשלתיות כפארק אזורי תוך הבלטת הייחודיות כפי שפורטה לעיל. יש להצביע על כך שמיזם זה יוצר "נתיב הצלחה" להגשמת החלטות הממשלה בעניין פיתוח הצפון ועידוד המגזר הערבי. כאמור, יש להימנע בשלב זה מ"לצבוע" את אזור התעשייה, אך מאידך לחזק את ההתחייבות לתרומה לקהילת שפרעם, מרחב הגליל המערבי, לקדמה טכנולוגית, שיפור הפריון ולאיכות הסביבה. עיקרו של נתיב זה הוא בפעילות פוליטית ברמות הגבוהות ביותר במדינה המחייבת מעורבות חזקה של ראש העירייה והצוות המוביל. חשוב להדגיש שלראשונה בתולדות המדינה, עיר ערבית יוזמת ומובילה פרויקט של כלכלה יהודית-ערבית משותפת. חשוב לנסות להימנע מ"התשה" על ידי גורמים (פחות בכירים) בדרך, שעדיין אינם מפנימים את ההזדמנות הקיימת כאן. יש לשאוף לקידום החלטת ממשלה מיוחדת לפארק התעשייה בשפרעם.

2. נתיב מיקרו - מידי:

קידום והטמעת המותג **קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם** בפעילות העירייה והחברה הכלכלית מול המגזר העסקי הפועל בשפרעם. יש לשפר את שירותי העירייה למפעלים באזור התעשייה הקיים וביניהם פינוי אשפה והסדרת הדרכים. יש להוביל תהליך "חינוכי" של כל מחלקות העירייה לכוון של שירותיות והתמקדות בצרכי הלקוחות. יש חשיבות רבה למקצועיות ולעצמאות של מנהלת החברה הכלכלית והפארק כשאישיות המנהל, מקצועיותו והתאמתו למשימה מהווים גורם מפתח להצלחה וליציאת תוכן אמיתי במותג. יש להפעיל בהקדם את הגורמים הבאים אשר בעתיד ישולבו באזור התעשייה החדש:

- א. הקמת מרכז שפרעם ליצוא בשיתוף עם מכון היצוא.
 - ב. הקמת מרכז לייצור מתקדם בשיתוף עם עיריית יקנעם.
 - ג. קידום שירותי מעוף בעיר בתיאום עם משרד הכלכלה.
 - ד. הקמה וקידום מרכז העסקים של מעוף.
 - ה. תמיכה וקידום אגודת מו"פ הגליל.
- פעולות אלה תתרומנה לשיפור המצב הקיים בשפרעם ותאפשרנה למנהלת ולחברה הכלכלית להתכונן באופן מיטבי להקמת אזור התעשייה החדש.

פרק ד': תכנית האב ליישום

1. אישור התקציב לפרויקט והכללתו בתכניות העבודה של משרדי הממשלה הוא תנאי

הכרחי מקדים.

משרדי הממשלה הרלבנטיים ליוו את שלב התכנון וההערכות בשנים האחרונות, לרבות באמצעות וועדת היגוי משותפת בראשות ראש מינהל אזורי הפיתוח, ראש הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים. בנוסף, הוצג המיזם בשלביו השונים לאנשי משרד האוצר. כעת חשוב לפעול להכללתו של הפרויקט בתכניות העבודה של משרדי הממשלה הנוגעים בדבר והתיאום ביניהם, שהיא תנאי הכרחי להצלחה. הצבת המיזם בסדר העדיפות הלאומי תוך פעילות פרואקטיבית ממשלתית ליצירת שותפות אמיתית שתבטא גם ביצירת תנאים אטרקטיביים למשקיעים תוך קידום יעדים לאומיים כגון עידוד התעסוקה של נשים במגזר הערבי, הגברת הפריזון בתעשייה ועידוד היצוא.

2. מינוי המנכ"ל והמינהלת תנאי הכרחי מקדים.

עיריית שפרעם פעלה בשנים האחרונות לקידום הפרויקט על ידי הצוות העירוני תוך ליווי מקצועי משלים. ראש העיר וצוותו מחוייבים להצלחת המיזם אך חשוב להבין שמיזם בסדר גודל כזה מחייב ניהול מקצועי הנפרד מקשויי הניהול השוטף של ענייני העיר. תנאי מידי והכרחי לקידום התכנית הוא מינוי מינהלת מקצועית ועצמאית שבראשה יעמוד מנכ"ל, איש מקצוע מעולה המסוגל להוביל את התהליכים הנובעים מהגדרות האופי הייחודי של הפארק, השירותים שעליו להעניק, הגיוון של דייריו, ומהסביבה החברתית והפוליטית בה הוא פועל. יש חשיבות למינוי בהקדם של מנכ"ל שיהיה מעורב בהקמת הפארק כבר מהשלב הנוכחי.

המנכ"ל ואנשי המינהלת חייבים להיות עצמאיים, יזמים, מכווני מטרה, ביצועיסטים וא-פוליטיים. המנכ"ל צריך לקבל גיבוי מלא מראש העיריה ומועצת העיר, לפעול באופן עצמאי במסגרת תכנית העבודה. (הערה: ההתייחסות כאן היא למנהל פארק התעשייה החדש אשר בשלב ראשון יכול לשמש גם כמנכ"ל החברה הכלכלית).

3. פעולות לקידום מידי שתתרומנה להדגשת ייחודיות פארק התעשייה בשפרעם.

א. הקמת מרכז שפרעם - יקנעם לייצור מתקדם

מטרה:

קידום המפעלים והחברות באזור תעשייה שפרעם והסביבה לייצור מתקדם. חינוך והכשרה של כוח אדם פוטנציאלי למיומנויות של יצור מתקדם (כולל סיוע למערכת החינוך הפורמאלי והלא פורמאלי בחינוך הנוער בתחום זה).

קונספט מוצע:

מרכז ידע ותפעול (HUB) אשר כולל צוות מיומן היודע להפעיל יכולות וידע של מוסדות ומומחים בתחומים רלוונטיים לשדרוג מפעלים ליצור מתקדם ובעל יכולת לגרום לשלב ביניהם. כאפשרות נוספת ניתן לשקול גם מרכז מו"פ יישומי אשר כולל מעבדות מו"פ וצוות חוקרים המתמחה בתחומי היצור המתקדם. אפשרות זו נראית פחות מתאימה למימוש מטרת המרכז.

שותפים להקמה:

במסגרת הכנת תכנית פארק התעשייה בשפרעם, הושגה הבנה עם ראש עיריית יוקנעם שיש לבחון שיתוף ותמיכה מקצועית בהקמתו. לדעתנו, תרומתה האפשרית של עיריית יוקנעם ומפעלי ההייטק שבאזור התעשייה יוקנעם, יכולה לסייע לגיבוש תכנית המרכז ליצור מתקדם ולתמוך מקצועית בהקמתו ובהצלחתו.

נכון לבחון עם הרשות לחדשנות ועם משרד הכלכלה והתעשייה כיצד הם יכולים לסייע להקמת המרכז. בנוסף כדאי לציין שקרן פורטלנד בוחנת מול מרכזי קטאפולט בבריטניה המקדמים יצור מתקדם בבריטניה, כיצד ניתן להסתייע בניסיון והידע שלהם במרכז זה.

יש לזהות שותף אקדמי להקמת ה HUB, שיוכל לסייע ביצירת השילובים ויזום הכשרות ומו"פ יישומי.

המרכז יזהה חברות וגורמים מקצועיים המתמחים בתחומים ספציפיים של יצור מתקדם כמו רובוטיקה, אוטומציה, ראייה ממוחשבת, חיישנים, אינטרנט של הדברים, ניתוח BIG DATA ויצרפם למאמצי התכנון וההקמה.

תכנית ההקמה של המרכז:

- הסכמה על קונספט המרכז לייצור מתקדם.
- גיבוש המבנה והתכולה המומלצת של המרכז.
- איתור מקורות מימון ותמיכה למרכז.

זיהוי וגיוס שותפים לתכנון המרכז, הקמתו והפעלתו.

ב. הקמת מרכז שפרעם ליצוא – בשיתוף מכון היצוא, משרד הכלכלה, מעוף, מומחי תוכן ושותפים נוספים. המרכז יגיש סיוע, באופן שאינו קיים היום, לתעשיות עם פוטנציאל יצוא, בפריפריה בכלל ומהמגזר הערבי בפרט. הנגשת השירותים השונים שמעמידה המדינה ושירותים מקצועיים אחרים תשמש מנוף משמעותי להגדלת הפריור ו להתפתחות בהתמודדות בשווקים הגלובליים (נספח D). מרכז זה עולה בקנה אחד עם החלטת הממשלה 922 שהגדירה יעדי ביצוע תקציביים לעידוד היצוא של תעשיות מהמגזר הערבי.

ג. מעטפת שירותים מקיפה ותומכת – מדגישה את הייחודיות של הפארק ותהווה גורם משיכה לתעשיות המתאימות לפארק. ראו פירוט בהמשך.

ד. **אגודת הגליל –** מזוהה עם רמה גבוהה של מחקר מדעי וזקוקה לתמיכה כדי למסחר את תוצרי המחקרים. אגודת הגליל נמצאת בתהליך של תכנית חומש להכפלת היקף החוקרים ותפוקות המו"פ שלה. שילובה של אגודת הגליל ו/או יישומי מחקריה בפארק התעשייה, תהווה תרומה חשובה לאזור כולו ויכולה להתבטא גם בתמיכת מו"פ למפעלים שאינם יכולים לקיים יחידת מו"פ עצמאית, סיוע בתהליכי הכשרה ושימוש יכולות אגודת הגליל בביצוע סקרים רלבנטיים (נספח מס' 1, עמ' 10-11).

בסעיפים אלה צריך וניתן לפעול כבר באופן מייד.

4. פעולות לביצוע – יצירת ההצלחה!

4.1 **פיתוח פיזי:** יצירת פארק תעשייה "שרוצים להיות בו".

4.1.1 קידום אישור התב"ע.

4.1.2 התאמת התכנית הפיזית לעקרונות תכנית האב תוך מתן תשומת לב לשיעור זכויות הבניה, קביעת כללי תכנון, ועיצוב השטחים הציבוריים כך שפארק התעשייה שפרעם יהיה מקום "שרוצים להיות בו".

4.1.3 פיקוח והתאמת עבודות פינוי המחצבה לתכנית האב.

4.1.4 הובלת תהליך התכנון המפורט של התשתיות הפיזיות כגון: דרכים, חניה, גיבון, מים, ביוב, כיבוי אש, חשמל אינטרנט.

4.1.5 הגדרת והובלת תכנון השירותים הסביבתיים כגון: פינוי אשפה וניקיון, איכות סביבה, חזות, בטחון ושמירה היקפית.

4.1.6 תכנון תשתית לספקי שירותים מקצועיים כגון: משרדי רו"ח, משרדי עו"ד, בנק, דואר, חברות שינוע והובלה, חברות שילוח בינלאומיות.

4.2 הגדרת ופיתוח שירותים לדיירי הפארק:

4.2.1 קביעת מחירי הקרקע אטרקטיביים.

4.2.2 קביעת גובה הארנונה כאטרקטיבית.

4.2.3 שיפור תהליכי קבלת היתרי בניה.

4.2.4 שיפור תהליכי רישוי עסקים.

4.2.5 תכנון שירותי הסעת עובדים לפארק.

4.2.6 תכנון שירותי הסעדה לדיירים.

4.2.7 תכנון גני ילדים ומעונות יום.

4.2.8 תכנון שירותי מרפאה.

4.3 נושאים הקשורים לאפיון הפארק:

4.3.1 קביעת הקריטריונים לקבלת דיירים מגוונים לפארק ללא הגדרת ענף ספציפי, תוך מתן תשומת לב מיוחדת לייצור מודרני, לשדרוג מערכת הייצור בתעשייה המסורתית ולאיכות הסביבה (נספח מס' 1, עמ' 19-21).

4.3.2 בניית תכנית שיווקית וזיהוי מפעל "עוגן" אפשרי תוך שימוש בדרכי שיווק יצירתיות כגון "road show". הפעלת תכנית השיווק תתבצע עם ההגעה לשלבים המתאימים בפרויקט כולו כדי להקנות לה תוכן ממשי ישים.

4.3.3 הגדרת ותכנון שירותים הנותנים מענה לצרכי התעשייה בפריפריה בכלל ובמגזר הערבי בפרט. בכל תחום יש לזהות שותפים פוטנציאליים ראויים ולהגיע אתם להסכמים:

- א. שירותי הדרכה (בשיתוף מעוף, צופן ואחרים).
- ב. שירותי הכשרה מקצועית (בשיתוף צופן ואחרים).
- ג. הכשרת מנהלים בדרגי ביניים – צורך מזוהה במגזר הערבי.
- ד. שירותי גיוס עובדים והשמה (בשיתוף אלפנאר ואחרים).
- ה. סיוע בממשק עם רשויות ורגולטורים – בעיה הנובעת מגודל העסקים וממיקומם בפריפריה.
- ו. השכרת חדרי ישיבות וכינוסים.
- ז. עיצוב הקשר עם מערכת החינוך בעיר.
- ח. קידום הקשר עם מוסדות ההשכלה הגבוהה.

5. פעולות נוספות לביצוע בטווח המיידי:

5.1 שדרוג אזור התעשייה הקיים בעיר:

- 6.1.1 שדרוג התשתית פיזית.
- 6.1.2 שיפור שירותי הניקיון ופינוי האשפה.
- 6.1.3 הדרכת עובדי העיריה לשיפור רמת השרותיות הנדרשת: **קל לעשות עסקים איכותיים בשפרעם**. בין השאר להביא לכך שכל מגע עם הרשות ובמיוחד תהליכי אישור היתרי בניה ורישוי עסקים יהיו "ידידותיים למשתמש". תהליך זה יתרום גם להצלחת הפארק החדש כשיקום.

5.2 תגבור שירותי מעוף בשפרעם – הקמת הסניף בשפרעם נמצאת בעיצומה.

5.3 קידום מרכז העסקים של מעוף בשפרעם – הקמת מרכז העסקים נמצאת בעיצומה.

5.4 פעולות לאיתור מפעל עוגן לפארק החדש – כבר בשלב המיידני צריך לפעול בנושא זה.

אפיון ותכנית אב לפארק התעשייה החדש בשפרעם

נספחים

מוגש לעיריית שפרעם ולקרן פורטלנד

ד"ר איתן אדרס ד"ר גלעד פורטונה ד"ר אביגדור זוננשיין

דצמבר 2016

2014

שפרעם

כללי

אחוזים	אלפים	קבוצת אוכלוסייה ודת
100.0	39.2	סך הכל
100.0		ערבים
60.6		מוסלמים
25.2		נוצרים
14.2		דרוזים

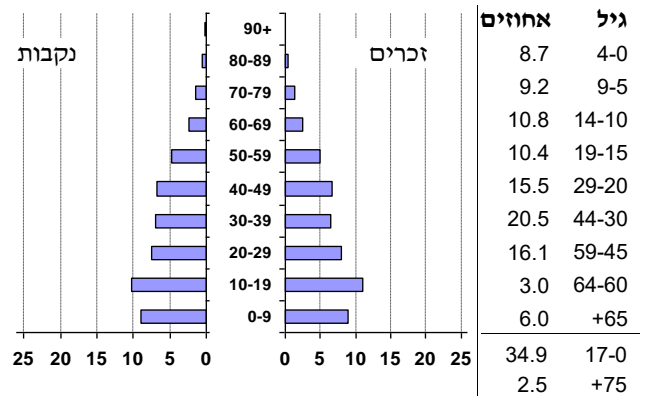
סמל: 8800 מחוז: הצפון
 מעמד מוניציפלי: עירייה
 שנת קבלת מעמד מוניציפלי: 1887
 מספר חברי מועצה: 15
 סמל ושם ועדת תכנון ובנייה: 261 גבעת אלונים
 מרחק מגבול מחוז תל אביב (2006) (ק"מ): 90.5
 מרחב ימי, רשויות הגובלות בחוף הים: 0

דמוגרפיה

1.4		אחוז גידול האוכלוסייה (לעומת שנה קודמת)
649		לידות חי
128		פטירות
521		ריבוי טבעי - סך הכל
13.4		שיעור לאלף תושבים 2013-2014
3.4		פטירות תינוקות (ממוצע 2010-2014)
(5.1)		שיעור לאלף לידות חי 2010-2014
10		מאזן הגירה - סך הכל

אוכלוסייה סוף 2014 - סך הכל (אלפים) 39.2
 זכרים 19.7
 נקבות 19.6
 יחס תלות (לא לפי תושבים בלתי תלויים) 817

התפלגות אוכלוסייה, לפי גיל ומין (אחוזים):

הגירה פנימית, לפי מין וגיל

גיל				מין		סך הכל	
+65	64-30	29-15	עד 14	נקבות	זכרים		
5	99	130	76	214	96	310	נכנסים
5	102	134	72	212	101	313	יוצאים

שכר ורווחה

מקבלי קצבאות בגין ילדים (סוף שנה)				מקבלי:	
מספר ילדים במשפחה			סך הכל	דמי אבטלה - סך הכל (ממוצע חודשי)	מזה: גברים
+5	4-3	2-1			
250	2,085	3,491	5,826	286	191
1,346	6,912	5,377	13,635	..	הכשרה מקצועית
נתוני 2013				42	גיל ממוצע (לא כולל חיילים)
שכר חודשי ממוצע של שכיר במשך השנה				100	דמי אבטלה ממוצעים ליום (ש"ח)
% שינוי ראלי לעומת שנה קודמת		ש"ח		2,340	קצבאות זקנה ושאיירים (סוף שנה)
2.7	5,846	סך הכל		29.1	מזה: אחוז מקבלי השלמת הכנסה
2.8	6,838	גברים		3,848	גמלת הבטחת הכנסה (נפשות, במשך השנה)
3.6	4,317	נשים		384	גמלאות (סוף שנה): סיעוד
13,962	מספר השכירים			1,255	נכות כללית
47.6	אחוז השכירים המשתכרים עד שכר מינימום			174	ניידות
0.3766	מדד אי-השוויון - שכירים (מדד גיני, 0 שוויון מלא)			202	נכות מעבודה ותלויים
1,062	מספר העצמאים			38,540	מבוטחים בקופות חולים
7,891	הכנסה חודשית ממוצעת של עצמאי במשך השנה (ש"ח)			59.6	סך הכל (סוף שנה)
-1.9	אחוז שינוי ראלי לעומת שנה קודמת			26.1	באחוזים: כללית
41.1	אחוז העצמאים המשתכרים עד מחצית השכר הממוצע			11.4	מכבי
				2.8	מאוחדת
					לאומית

2014

שפרעם

מים			חינוך				
תקבולים (אלפי מ"ק) פחת (אלפי מ"ק) אחוז הפחת מסך כל תקבולי המים צריכה, לפי ייעוד			ילדים בגנים של משרד החינוך תשע"ד 2013/14				
3,207	571	17.8	גיל 6	גיל 5	גיל 4	גיל 3	סך הכל
			48	736	646	634	2,064
סך הכל ביתית תעשייתית חקלאית			תשע"ד 2013/14 בתי ספר כיתות תלמידים ממוצע לכיתה				
אחוז מסך הכל	אלפי מ"ק		26	9,321	356	25	סך הכל
100.0	2,636		26	5,087	196	15	יסודי (כולל מיוחד)
92.9	2,448		26	4,234	160	14	על-יסודי
4.9	129		28	1,896	67	5	חטיבת ביניים
2.2	59		25	2,338	93	9	תיכון
צריכה ביתית, לפי ייעוד			זכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות יב (אחוזים):				
מ"ק לנפש	אחוז	אלפי מ"ק	סך הכל עמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות				
62.4	100.0	2,448	55.6				
49.3	79.1	1,936	41.1				
3.5	5.6	137					
2.5	3.9	97					
5.5	8.9	217					
1.5	2.5	61					

תחבורה	
13,118	כלי רכב מנועיים - סך הכל
10,612	מזה: מכוניות פרטיות
10	גיל ממוצע של מכונית פרטית (שנים)
25	תאונות דרכים עם נפגעים (ת"ד) - סך הכל
0.6	שיעור ל-1,000 תושבים
2.0	שיעור ל-1,000 כלי רכב

תשתיות ושירותים עירוניים		
גמר	התחלה	סלילת כבישים חדשים, הרחבה ושיקום של כבישים אורך (ק"מ)
4.6	0.6	שטח (אלפי מ"ר)
41.0	5.0	הנחת צינורות: מים (ק"מ)
0.5	0.5	ביוב (ק"מ)
0.3	0.3	תיעול (ק"מ)
-	-	פסולת מוצקה ביתית, מסחרית וגזם (ק"ג ליום לנפש)
..	..	אחוז מחזור:

בנייה ודיוור		
גמר בנייה	התחלת בנייה	
52.4	72.0	שטח - סך הכל (אלפי מ"ר)
50.8	66.1	מזה: למגורים (אלפי מ"ר)
258	324	מספר דירות
מספר דירות למגורים לפי מרשם מבנים ודירות 8,558		

שימושי קרקע 2013		
אחוז	קמ"ר	
100.0	19.58	סך הכל שטח שיפוט
25.8	5.05	מגורים
0.8	0.15	חינוך והשכלה
0.2	0.03	בריאות ורווחה
0.1	0.02	שירותים ציבוריים
0.4	0.07	תרבות, פנאי, נופש וספורט
2.6	0.50	מסחר ומשרדים
0.6	0.11	תעשייה
2.7	0.52	תשתית ותחבורה
0.1	0.02	מבנים חקלאיים
-	-	גינון לנוי פארק ציבורי
9.1	1.78	יער וחורש
11.1	2.18	מטעים
13.4	2.62	גידול שדה
33.1	6.53	שטח פתוח אחר
7,663	(נפשות לקמ"ר)	צפיפות אוכלוסייה לשטח בנוי למגורים
38.7		אוכלוסייה סוף 2013 - סך הכל (אלפים)

2014

שפרעם

מדד פריפריאליות 2004

5	אשכול: (מ-1 עד 10, 1 הפריפריאלי ביותר)
רמה לפי קבוצת אשכול: בינונית	
-0.189	ערך מדד:
118	דירוג: (מ-1 עד 252, 1 הפריפריאלי ביותר)
	דירוג לפי מרכיבי המדד:
158	מדד נגישות פוטנציאלית: (מ-1 עד 252, 1 הנגישות הנמוכה ביותר)
93	קרבה לגבול מחוז תל אביב: (מ-1 עד 252, 1 המרוחק ביותר)

מדד חברתי-כלכלי 2008

3	אשכול: (מ-1 עד 10, 1 הנמוך ביותר)
-0.854	ערך מדד:
67	דירוג: (מ-1 עד 252, 1 הנמוך ביותר)
-1.061	ממוצע משוקלל של ערכי מדד האזורים הסטטיסטיים:
0.290	סטיית התקן של ערכי מדד האזורים הסטטיסטיים המשוקללת על פי גודל האוכלוסייה:

מדד קומפקטיות 2006

6	אשכול: (מ-1 עד 10, 1 הקומפקטי ביותר)
125	דירוג: (מ-1 עד 197, 1 הקומפקטי ביותר)
0.290	ציון תקן:

אפיון טופוגרפי 2006

מדד טופוגרפיה: ממוצע ציוני תקן של (א) ו-(ב)			(ב) שיפוע ממוצע, במעלות			(א) סטיית התקן של הגבהים מעל פני הים			גובה מעל פני הים, במטרים			
אשכול (2)	דירוג (1)	ערך	דירוג (1)	ציון תקן	ערך	דירוג (1)	ציון תקן	ערך	ממוצע הגבהים	טווח הגבהים	מקסימלי	מינימלי
6	125	0.28	117	0.28	6.1	144	0.28	36.3	118	172	215	43

(1) מ-1 עד 1,197, 1 השטוח ביותר.
 (2) מ-1 עד 1,10, 1 השטוח ביותר.

חיוב ארנונה לפי סוג נכס (2013 ו-2014)

סה"כ חיוב באלפי ש"ח		שטחים באלפי מ"ר		סוג הנכס
2014	2013	2014	2013	
50,604	47,539	10,498.7	10,528.8	סך הכל
36,379	34,636	1,097.0	1,079.5	מגורים
10,186	7,431	119.7	74.5	משרדים, שירותים ומסחר
1,460	1,603	21.3	25.4	תעשייה ומלאכה
1,114	979	1.6	1.5	בנקים וחברות ביטוח
-	-	-	-	בתי מלון
-	-	-	-	חניונים
906	967	50.1	55.0	קרקע תפוסה
-	-	-	-	קרקע תפוסה במפעל עתיר שטח
79	78	9,158.0	9,214.5	אדמה חקלאית
-	-	-	-	מבנה חקלאי
480	1,845	51.0	78.4	יתר סוגי הנכסים

גביית ארנונה - 2014

22,397	אלפי ש"ח	למגורים
16.8	% שינוי ראלי לעומת 2013	
24.6	יחס גבייה ב-% לכלל החיובים	
13,115	אלפי ש"ח	לא למגורים

2014

שפרעם

נתוני ביצוע תקציב הרשות

הכנסות	אלפי ש"ח	% שינוי ראלי לעומת 2013	הוצאות	אלפי ש"ח	% שינוי ראלי לעומת 2013
סך כולל	169,002	1.0	סך כולל	170,409	-0.6
<u>תקציב רגיל - סך הכל</u>	153,615	5.8	<u>תקציב רגיל - סך הכל</u>	155,740	4.0
מזה: לפי ייעוד			מזה: לפי ייעוד		
חינוך	50,085	1.3	חינוך	58,790	6.8
רווחה	18,481	6.9	רווחה	24,585	4.8
מפעל מים	706	-30.2	רכישת מים	-	-
לפי מקור:			לפי סוג:		
<u>עצמיות - סך הכל</u>	62,260	17.1	<u>עלות עבודה - סך הכל</u>	73,691	2.9
מזה: ארנונה (גבייה)	35,512	19.4	מזה: חינוך	40,017	3.6
חינוך	425	52.3	רווחה	7,696	4.2
רווחה	741	-23.9	<u>הוצאות לפעולות</u>	34,189	12.6
<u>השתתפות ממשלה - סך הכל</u>	91,355	2.0	<u>פירעון מלוות</u>	2,966	-54.7
מזה: מענק כללי לאיזון	22,410	8.6	<u>הוצאות מימון</u>	652	-7.2
העברות והכנסות חד-פעמיות			<u>העברות והוצאות חד-פעמיות</u>		
לכיסוי גירעון מצטבר	312	-81.7	(כולל כיסוי גירעון מצטבר)	5,506	218.1
<u>מלווה לאיזון</u>	-	..	<u>כלליות, השתתפויות והעברות</u>	38,736	-0.2
<u>תקציב בלתי רגיל - סך הכל</u>	15,387	-30.8	<u>תקציב בלתי רגיל - סך הכל</u>	14,669	-32.0
מזה: השתתפות בעלי נכסים	-	-	עבודות פיתוח	9,603	-48.1
השתתפות משרדי ממשלה	4,300	-60.1	העברת מלוות	-	..
מלוות	-	..	אחר	5,066	..
עודף/גירעון בתקציב הרגיל (אלפי ש"ח)					
תקציבי		-2,125	מצטבר בסוף שנה		-22,328
שנתי		-2,125			

סקר מיפוי תעסוקה נספח B שפרעם شفاعمر

ספטמבר 2014

תקציר מנהלים

סקר תעסוקה בעיר שפרעם שבגליל התקיים במהלך החודשים אפריל עד יוני 2014. אחד מכול ארבעים תושבים בגילאי 18 - 55 הרשומים במרשם האוכלוסין של משרד הפנים השתתפו בסקר. **מאפיינים של תושבי העיר:** כמחצית מהמשיבים (53%) מתקיימים מעבודתו של אב המשפחה. אחד מכל שמונה תושבים (13%) מקבל קצבאות, כשליש (30%) מתוכם השלמת הכנסה ורבע (25%) קצבת נכות. כשני אחוזים דיווחו על מגבלה רפואית המונעת מהם לעבוד.

- למרבית המשיבים (74%) יש רישיון נהיגה ובעלות על רכב (53%).
- רובם המוחלט (95%) של המשיבים לא שירתו בצבא או בשירות לאומי.
- רבע (27%) מהתושבים משתמשים בתחבורה ציבורית ככלי עיקרי עקב תדירות נמוכה ואחוז גבוה של שימוש ברכבים פרטיים (58%).
- רוב המשיבים (79%) מחזיקים בחשבון בנק ולכמחציתם (54%) בעלות על בית מגורים.
- מרבית המשיבים דיווחו כי בבעלותם מחשב (87%) והם מחוברים לרשת האינטרנט (81%).
- **השכלה:** כמחצית מהמשיבים (55%) הינם בעלי תעודת בגרות, רבע מהנשים (25%) וכשישית מהגברים (17%) הינם בעלי השכלה אקדמאית. רק 1% מכלל המדגם הינו חסר כל השכלה פורמאלית. הסיבות העיקריות שבגינן תושבי שפרעם מסבירים את אי יציאתם ללימודים הן: הצורך לעבוד ולתמוך כלכלית במשפחה וחוסר יכולת לשלם שכר לימוד. **מסתמן, כי אי יציאה ללימודים לא נובעת עקב חסמים תרבותיים, אלא בעיקר מאילוצים כלכליים.**
- מרבית (80%) מהמשיבים דוברים, קוראים וכותבים עברית ברמה טובה לפחות. הרוב המוחלט (90%) של המשיבים דוברים, קוראים וכותבים ערבית ברמה טובה מאוד.
- **תעסוקה:** מרבית המשיבים (64%) הינם מועסקים, כשליש מחוץ העיר (ממוצע של 23 דקות נסיעה) וכמחציתם (53%) בהיקף של משרה מלאה. תחומי התעסוקה הנפוצים הינם: מכירות, שירותים, חינוך והוראה וסיעוד. הסיבות הנפוצות לאי תעסוקה בקרב גברים הנם עקב גילם או במגבלה גופנית ובקרב הנשים טיפול במשק הבית או מחסור בעבודה באזור מגוריהן.
- כרבע מהמשיבים דיווחו, כי חיפשו עבודה במהלך החודשיים האחרונים. כשליש (29%) מהם עשו זאת באמצעות פנייה לבעלי עסקים ודרך חברים, כשישית באמצעות אינטרנט וכעשירית באמצעות חברת כוח אדם.
- רוב המשיבים (70%) לא עברו הכשרה מקצועית וכמחצית מוכנים לעבור הכשרה מקצועית.
- **שניים מכל חמישה משיבים סבורים, כי הכשרה מקצועית תקדם את מצבם התעסוקתי**
- נשים היו מעוניינות לעבוד בחינוך והוראה וכרבע מהן ציינו שיעבדו בכל דבר וגברים מעוניינים לעבוד במכירות ושיווק וכשליש ציינו שיעבדו בכל דבר.
- אחד מכל שמונה משיבים (12.5%) מכירים את מרכז ריאן להכוונה תעסוקתית. אחד מכל עשרים (5%) משיבים נעזרו בשירותיו של מרכז ריאן. שביעות הרצון מהפניה למקום עבודה ולימוד כתיבת קורות חיים הינה נמוכה (ציון 60 בסולם 1 עד 100).
- כשליש מהמשיבים בעלי השכלה תיכונית אינם עובדים וכמחציתם מעוניינים לעבור הכשרה מקצועית.
- רוב הלא מועסקים שלא חיפשו עבודה במהלך החודשיים האחרונים הן נשים ו- 40% לומדים.

תוכן עניינים

עמוד

	חלק א': פרטים אישיים
4	טבלה מספר 1: נתוני רקע כלליים (איכותיים)
4	טבלה מספר 2: נתוני רקע כלליים (כמותיים)
4	תרשים מספר 1: תעסוקה בחתך גיל
	חלק ב': סביבת מגורים
5	טבלה מספר 3: תחבורה
5	טבלה מספר 4: סביבת המגורים
5	טבלה מספר 5: תנאי מחיה
5	תרשים מספר 2: תעסוקה בחתך מספר הנפשות בבית
	חלק ג': השכלה
6	טבלה מספר 6: רמת השכלה
6	טבלה מספר 7: האם לומד כיום?
6	טבלה מספר 8: מקום לימודים
6	תרשים מספר 3: מקום לימודים בחתך מגדר
7	טבלה מספר 9: האם התחלת בלימודים מקצועיים או אקדמיים והפסקת?
7	טבלה מספר 10: תחום לימודים שלא סיים ללמוד
7	טבלה מספר 11: מוסד לימודים שלא סיים ללמוד
8	טבלה מספר 12: מה אתה רוצה ללמוד?
8	טבלה מספר 13: באיזה מוסד אתה רוצה ללמוד?
9	טבלה מספר 14: הסברים לגבי אי למידה
9	תרשים מספר 4: רמת השכלה בחתך תעסוקה
	חלק ד': תעסוקה
10	טבלה מספר 15: מצב תעסוקתי
11	טבלה מספר 16: דרכים למציאת עבודה נוכחית
11	טבלה מספר 17: הסברים לגבי אי תעסוקה
11	תרשים מספר 5: הסברים לגבי אי תעסוקה בחתך מגדר
12	טבלה מספר 18: הכנסת המשיב ומשק הבית
12	טבלה מספר 19: פירוט מקורות הפרנסה במשק הבית
12	תרשים מספר 6: הכנסה למשק בית בחתך דת
13	טבלה מספר 20: הסברים לגבי אי חיפוש עבודה
13	טבלה מספר 21: באיזה תחום היית מסכים לעבוד?
14	טבלה מספר 22: פירוט גורמים אפשריים לשיפור תעסוקה
14	טבלה מספר 23: הגורמים החשובים לבחירת מקום עבודה חדש
14	תרשים מספר 7: הגורמים החשובים לבחירת מקום עבודה חדש בחתך מגדר

תוכן עניינים

עמוד	חלק ה': הכשרה מקצועית
15	טבלה מספר 24 : הכשרה מקצועית
15	טבלה מספר 25 : פירוט מקצועות למשיבים שעברו הכשרה מקצועית
15	טבלה מספר 26 : פירוט מקצועות למשיבים שמעוניינים לעבור הכשרה מקצועית
	חלק ו': שפות
16	טבלה מספר 27 : רמת שליטה בשפות
16	תרשים מספר 8 : שליטה בשפה העברית בחתך תעסוקה
17	טבלה מספר 28 : כישורים מקצועיים ושאיפות תעסוקתיות
	חלק ז': שביעות רצון
17	טבלה מספר 29 : שביעות רצון כללית
18	תרשים מספר 9 : שביעות רצון כללית בחתך תעסוקה
18	טבלה מספר 30 : שביעות רצון מרכז ריאן להכוון תעסוקתי
18	תרשים מספר 10 : שביעות רצון של מקבלי סיוע ממרכז ריאן להכוון תעסוקתי בחתך תעסוקה
	חלק ח': תיאור קבוצת המשיבים בעלי השכלה תיכונית
19	טבלה מספר 31 : נתוני רקע כלליים (איכותיים) לבעלי השכלה תיכונית
19	טבלה מספר 32 : נתוני רקע כלליים (כמותיים) לבעלי השכלה תיכונית
19	טבלה מספר 33 : מאפייני התעסוקה וההכשרה המקצועית של בעלי השכלה תיכונית
	חלק ט': תיאור קבוצת המשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה
20	טבלה מספר 34 : נתוני רקע כלליים (איכותיים) למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה
20	טבלה מספר 35 : נתוני רקע כלליים (כמותיים) למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה
20	טבלה מספר 36 : מאפייני השכלה למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה
21	טבלה מספר 37 : מאפייני מקבלי קצבאות של הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה
21	טבלה מספר 38 : מאפייני ההכשרה המקצועית למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בעיר שפרעם רשומים 38,800 תושבים מתוכם 20,176 הינם בין הגילאים 18 - 60. לשאלון השיבו 480 (2.4%) תושבים בין הגילאים 18 - 55.

חלק א': פרטים אישיים

טבלה מספר 1: נתוני רקע כלליים (איכותיים)

אחוז	משתנים		אחוז	משתנים	
44%	גברים	מגדר	50%	רווק	מצב משפחתי
56%	נשים		46%	נשוי	
53%	כן	בעלות על רכב	3%	גרוע	
46%	לא		1%	אלמן	
1%	אופנוע		95%	לא	שירות צבאי
74%	כן	רישיון נהיגה	3%	כן	
24%	לא		2%	שירות לאומי	
2%	לומד נהיגה		1%	נכות	מגבלה רפואית (n=23)
69%	מוסלמי	דת	0.2%	בעיית גב	
16%	נוצרי		0.2%	בעיית לב	
13%	דרוזי		0.2%	פיגור שכלי	
2%	בדואי		0.2%	לחץ דם	
			3%	אחר	

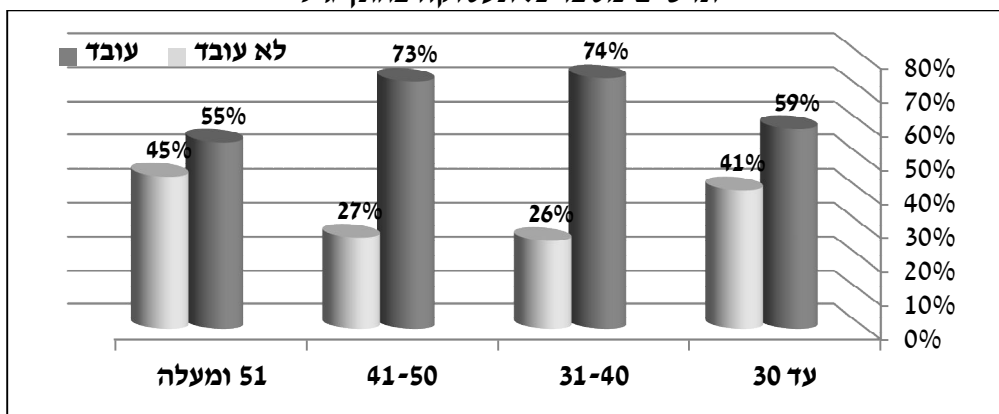
מחצית (50%) מהמשיבים הינם בעלי משפחות (מתוכם 45% גברים ו-55% נשים נשואים). למרבית המשיבים (74%) יש רישיון נהיגה, מתוכם ל-53% יש בעלות על רכב (51% נשים ו-49% גברים). על פי הלמ"ס 44% מתוך אוכלוסיית הבוגרים בשפרעם הינה בעלת רכב (נכון לשנת 2011). מתוך 61 משיבים דרוזים, 33 נשים ו-28 גברים, 12 שירתו בצבא ו-2 בשירות לאומי.

טבלה מספר 2: נתוני רקע כלליים (כמותיים)

משתנים	משיבים	טווח	ממוצע	סטיית תקן
גיל המשיב	475	18 - 55	30.72	10.89
מספר ילדים	223	1 - 13	2.98	1.54

כשמינית (12%) מהמשפחות של המשיבים הינן מרובות ילדים, כלומר מכילות לפחות 4 ילדים. לכשישית (15%) מהמשפחות ישנם ילדים מעל גיל 18 ולרבע מהן (21%) יש ילדים מתחת לגיל 5.

תרשים מספר 1: תעסוקה בחתך גיל

חלק ב': סביבת מגורים

טבלה מספר 3: תחבורה

אחוז	משתנים		אחוז	משתנים	
8%	כל רבע שעה	תדירות התחבורה הציבורית	58%	רכב שלי	כלי תחבורה עיקרי
50%	כל חצי שעה		27%	אוטובוס	
36%	כל שעה		12%	טרמפים	
3%	למעלה משעה		1%	רכב של בן משפחה	
3%	עד פעמיים ביום		1%	אופניים	
47%	עד 5 דקות	זמן הליכה עד לתחנת האוטובוס הקרובה	1%	מוניות	
37%	6 - 15 דקות		83%	כן	תחבורה ציבורית פנימית
16%	יותר מ- 15 דקות		17%	לא	

רוב התושבים (83%) מדווחים כי קיימת תחבורה ציבורית (אוטובוסים) בעיר, אך רק רבע (27%) משתמשים בה ככלי תחבורה עיקרי עקב תדירותם הנמוכה ואחוז גבוה של שימוש ברכבים פרטיים (58%).

טבלה מספר 4: סביבת המגורים

אחוז	משתנים		אחוז	משתנים	
79%	יש	חשבון בנק	54%	בבעלותי	הבעלים של הבית
21%	אין		41%	בבעלות קרוב משפחה	
87%	יש	מחשב	5%	גר בשכירות	
13%	אין		77%	בתוך הישוב	מקום קניית מצרכים
81%	יש	נגישות לאינטרנט	19%	מחוץ לישוב	
19%	אין		3%	שניהם	

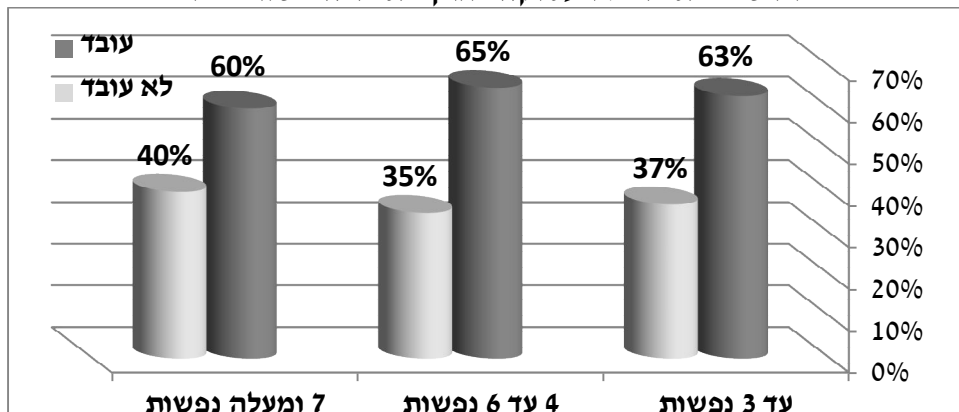
מרבית המשיבים הם בעלי נגישות טכנולוגית, כלומר בבעלותם מחשב (87%) נגישות לאינטרנט (81%) והם מחזיקים חשבון עו"ש פעיל בבנק (79%). כמחציתם (54%) גרים בבית בבעלותם.

טבלה מספר 5: תנאי מחיה

משתנים	משיבים	טווח	ממוצע	סטיית תקן
מספר חדרים בבית	470	1 - 20	4.20	1.40
מספר נפשות בבית	471	1 - 9	4.75	1.49

ממוצע התושבים במבנה הינו 4 אנשים, המבנה הממוצע מחולק ל-5 חדרים.

תרשים מספר 2: תעסוקה בחתך מספר הנפשות בבית

טבלה מספר 6: רמת השכלה

תואר שני	תואר ראשון	על תיכוני	בגרות מלאה	תיכונית	חט"ב	יסודית	ללא	השכלה מגדר
==	17%	3%	33%	35%	8%	3%	1%	גברים
1%	24%	10%	33%	23%	7%	2%	1%	נשים
1%	21%	7%	33%	28%	7%	2%	1%	סה"כ

מתוך 473 משיבים, 25% מהנשים ו-17% מהגברים הינם בעלי השכלה אקדמית. מתוך 66 נשים אקדמאיות 40 מועסקות (61%). לכמחצית (47%) מהגברים ו-33% מהנשים אין תעודת בגרות.

טבלה מספר 7: האם לומד כיום?

תואר שלישי	תואר שני	תואר ראשון	על תיכוני	פסיכומטרי	תעודת גמר/בגרות	לא לומד
0.2%	1%	19%	2.5%	1.5%	5%	67%
1	6	86	12	7	23	323

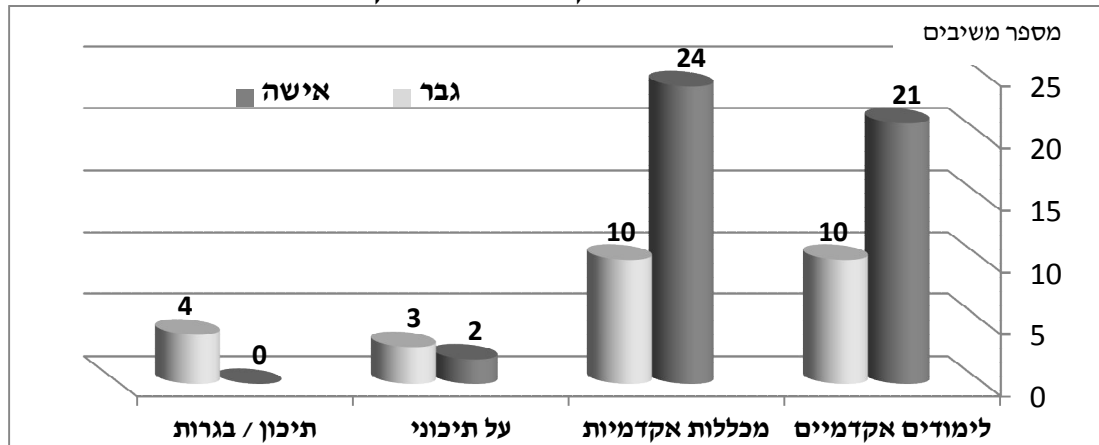
טבלה מספר 8: מקום לימודים

אוניברסיטאות							
אוניברסיטת אריאל	אוניברסיטת חיפה	האוניברסיטה העברית	אוניברסיטת תל אביב	האוניברסיטה הפתוחה	טכניון	אוניברסיטאות בחו"ל	
0.2%	3.5%	0.8%	0.4%	0.2%	0.2%	1%	1
1	17	4	2	1	1	5	5

מכללות אקדמיות									
הערבית לחינוך	גליל מערבי	צפת	עמק יזרעאל	סכנין	אורט בראודה	גורדון לחינוך	בגרות	על תיכוני	
1.5%	3%	0.8%	0.2%	1%	0.5%	0.5%	0.8%	1%	7
7	14	4	1	5	2	2	4	5	5

שביעית (14%) מתוך 480 המשיבים דיווחו כי הם לומדים, מתוכם 31 סטודנטים לומדים באוניברסיטאות (41%), 35 לומדים במכללות אקדמיות (47%) ו-5 לומדים במוסדות להכשרה על תיכונית (7%). על פי נתוני הלמ"ס, נכון לשנת 2013, אחוז הסטודנטים לתואר ראשון מכלל האוכלוסייה הערבית שלמדו באוניברסיטאות עמד על 12%, במכללות אקדמיות 6.6%, במכללות אקדמיות לחינוך 33% ובמכללות אזוריות 25%.

תרשים מספר 3: מקום לימודים בחתך מגדר

טבלה מספר 9: האם התחלת בלימודים מקצועיים או אקדמיים והפסקת?

לא		כן		מגדר
83%	132	17%	27	גברים
78%	158	22%	44	נשים
80%	290	20%	71	סה"כ

שביעית (14%) מתוך 480 המשיבים, 44 נשים ו- 27 גברים התחילו בעבר לימודים מקצועיים או אקדמיים והפסיקו אותם מבלי לסיים וללא קבלת הסמכה.

טבלה מספר 10: תחום לימודים שלא סיים ללמוד

תחום לימוד	ניהול ומנהל עסקים	מדעי החברה	תיכון / בגרות	הנדסאים והנדסה
גברים	1 8%	1 8%	3 23%	1 8%
נשים	2 12%	3 18%	2 12%	1 6%

תחום לימוד	גרפיקה	משאבי אנוש	יעוץ מס	ספורט	מחשבים	רכב
גברים	2 16%	1 8%	1 8%	1 8%	1 8%	1 8%

תחום לימוד	מזכירות רפואית	חינוך הוראה	סיעוד	כימיה	כלכלה וחשבונאות	רפלקסולוגיה
נשים	3 18%	2 12%	1 6%	1 6%	1 6%	1 6%

30 משיבים (17 נשים ו- 13 גברים) פרטו את המקצועות שהם התחילו ללמוד ולא סיימו. הנשים בעיקר במדעי החברה ומזכירות רפואיות והגברים בעיקר השלמת בגרויות וגרפיקה ממוחשבת.

טבלה מספר 11: מוסד לימודים שלא סיים ללמוד

אוניברסיטאות						
אוניברסיטת חיפה	אוניברסיטת תל אביב	האוניברסיטה הפתוחה	טכניון	אוניברסיטאות בחו"ל		
3 0.6%	2 0.4%	1 0.2%	5 1%	2 0.4%		

מכללות אקדמיות והכשרה על תיכונית							
הערבית לחינוך	גליל מערבי	צפת	עמק יזרעאל	סכנין	אורט בראודה		
3 0.6%	3 0.6%	1 0.2%	2 0.4%	1 0.2%	1 0.2%		
גורדון לחינוך	וינגייט	המכללה למנהל	המרכז ללימודים אקדמיים	על תיכוני			
3 0.6%	2 0.4%	4 0.8%	1 0.2%	12 2.5%			

48 משיבים פרטו את מוסדות הלימודים שבהם התחילו לימודים ולא סיימו, 18 משיבים עשו זאת במכללות אקדמיות, 13 באוניברסיטאות ו- 12 בלימודי הכשרה על תיכונית. בנוסף, 58 משיבים פרטו את המדינה בה למדו ולא סיימו 54 בישראל, 2 ברשות הפלשתינאית, 1 בירדן ו-1 ברומניה.

טבלה מספר 12: מה אתה רוצה ללמוד?

תחום מגדר	עבודה סוציאלית	פסיכולוגיה	רפואה, רפואת שיניים ורוקחות	ניהול ומנהל עסקים	ספורט
גברים	2% 1	5% 2	17% 7	5% 2	7% 3
נשים	2% 1	8% 4	20% 10	2% 1	2% 1
תחום מגדר	חשבונאות, יעוץ מס	אדריכלות	הנדסאים והנדסה	ביולוגיה	סיעוד
גברים	5% 2	2% 1	6% 3	2% 1	21% 9
נשים	4% 2	2% 1	14% 6	2% 1	10% 5

תחום מגדר	מתמטיקה	טכנאים	רכב	מחשבים	תיירות
גברים	2% 1	5% 2	2% 1	2% 1	5% 2
תחום מגדר	יופי וספרות	גיאוגרפיה וסביבה	הוראה וחינוך	הפרעות תקשורת	
נשים	4% 2	2% 1	26% 13	4% 2	

כחמישית (18%) מתוך 480 המשיבים דיווחו כי היו מעוניינים ללמוד, התחומים העיקריים אותם הגברים מעוניינים ללמוד הם סיעוד ומקצועות הרפואה. התחומים העיקריים אותם הנשים מעוניינות ללמוד הם הוראה, חינוך ומקצועות הרפואה.

טבלה מספר 13: באיזה מוסד אתה רוצה ללמוד?

אוניברסיטאות					
אוניברסיטת חיפה	האוניברסיטה העברית	אוניברסיטת תל אביב	האוניברסיטה הפתוחה	טכניון	אוניברסיטאות בחו"ל
5% 23	1% 6	1% 6	0.4% 2	2% 11	1% 6

מכללות אקדמיות והכשרה על תיכונת					
הערבית לחינוך	גליל מערבי	תל חי	עמק יזרעאל	אורט בראודה	
0.8% 4	0.2% 1	0.2% 1	0.4% 2	0.2% 1	
גורדון לחינוך	וינגייט	המכללה למנהל	ויצו	על תיכוני	
0.2% 1	1% 5	0.2% 1	0.2% 1	1% 5	

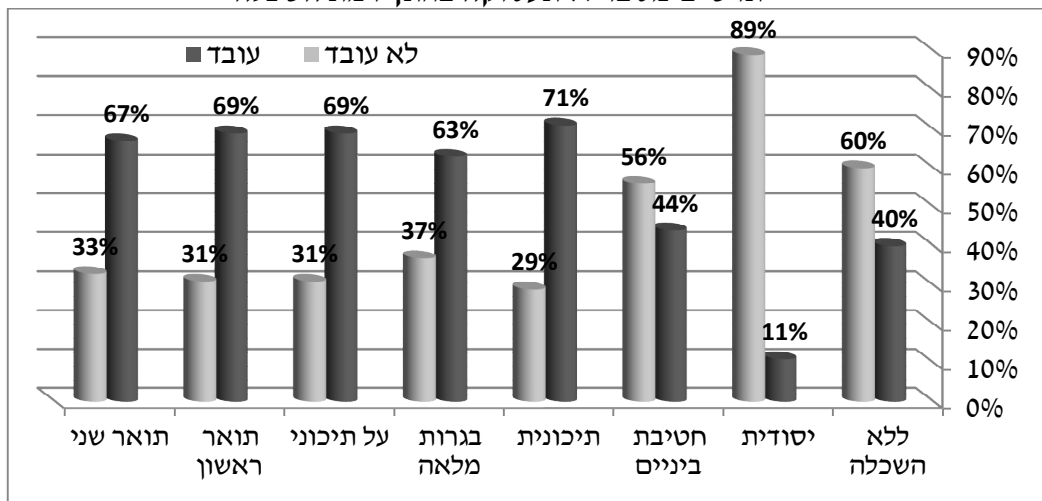
71 משיבים פרטו את מוסדות הלימודים שבהם היו מעוניינים ללמוד, 48 מעוניינים ללמוד באחת האוניברסיטאות בארץ, 17 מעוניינים ללמוד באחת המכללות האקדמיות, 5 במכללות להכשרה על תיכונת ו-6 במוסדות אקדמאיים בחו"ל.

טבלה מספר 14: הסברים לגבי אי למידה

ממוצע	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מסוימת	במידה מועטה	כלל לא	באיזו מידה המשפטים הבאים מסבירים מדוע אינך לומד?
2.86	22%	15%	21%	12%	31%	אין לי זמן ללמוד, עליי לעבוד ולתמוך כלכלית במשפחה
2.65	17%	16%	19%	11%	37%	לא יכול לשלם שכר לימוד
2.51	20%	12%	12%	10%	46%	לא עומד בדרישות הסף של בגרות מלאה
2.32	13%	12%	16%	10%	49%	המשפחה מעדיפה שאשאר לעזור בבית
2.20	10%	9%	16%	18%	47%	אין לי תנאים פיזיים מתאימים ללימודים (חדר, מחשב)
2.15	12%	11%	11%	11%	55%	יש לי בגרות אך אני לא עומד בדרישות הפסיכומטרי
2.09	11%	8%	14%	12%	55%	מוסד הלימודים רחוק ואין באפשרותי לגור במעונות
2.00	11%	5%	13%	15%	56%	לא מעוניין ללמוד / אין תחום לימודים שמעניין אותי
1.90	9%	5%	13%	15%	58%	אין טעם שאלמד מאחר ואין עבודה בסביבת מגוריי
1.86	6%	6%	14%	14%	60%	אין תחבורה מתאימה למוסדות ההשכלה

מתוך 212 המשיבים, נמצא כי הסיבות העיקריות שבגינן תושבי שפרעם מסבירים את אי יציאתם ללימודים הן: הצורך לעבוד ולתמוך כלכלית במשפחה, חוסר יכולת לשלם שכר לימוד ואי עמידה בדרישות הסף של בגרות מלאה. **מסתמן, כי אי היציאה ללימודים אינה נובעת עקב חסמים תרבותיים, אלא בעיקר מאילוצים לוגיסטיים וכלכליים.**

תרשים מספר 4: תעסוקה בחתך רמת השכלה

כשליש מהמשיבים (35%) כלומר 168 משיבים דיווחו כי הם לא עובדים, רובם (70%) כלומר 119 משיבים הם ללא תעודת בגרות, לעומת כשליש בלבד מאלו שהמשיכו לימודים לאחר תעודת הבגרות דיווחו שהם אינם מועסקים בזמן הסקר.

חלק ד': תעסוקה

טבלה מספר 15: מצב תעסוקתי

אחוז	משתנים	
20%	מכירות	תחומי תעסוקה
13%	שירותים	
10%	חינוך והוראה	
8%	סיעוד	
7%	תעשייה ומסחר	
7%	בניין / שיפוצים	
6%	עצמאי / מנהל	
4%	רכב	
4%	מכון יופי/עיצוב שיער	
3%	קונדיטוריה / טבחיות	
3%	קופאית/סדרן/מחסנאי	
2%	אגודת הסטודנטים/פר"ח	
2%	ניקיון	
2%	תחבורה - הסעות	
2%	שיטור/שמירה/כבאות	
2%	שירות לקוחות	
1%	מחשבים	
1%	חשמל	
1%	בנק	
1%	חשבונאות	
0.5%	קצב	
0.5%	צבא / שירות לאומי	
0.5%	הנדסה	
0.5%	חקלאות	
24%	עד שנה	ותק בעבודה
38%	1 - 5 שנים	
17%	5 - 10 שנים	
21%	מעל 10 שנים	

אחוז	משתנים		
47%	יש (n=139)	נשים	עבודה
71%	אין (n=116)		
53%	יש (n=154)	גברים	
29%	אין (n=48)		
63%	ביישוב (n=189)	מקום העבודה	
37%	מחוץ ליישוב (n=110)		
28%	חיפה/נשר	אזור מקום העבודה	
25%	גליל תחתון		
21%	כרמיאל/משגב		
9%	קריות		
8%	גליל מערבי		
5%	מרכז		
3%	עמקים		
1%	השרון	היקף משרה	
23%	חלקית		
24%	חצי משרה		
53%	מלאה	סטאטוס תעסוקתי	
77%	שכיר		
15%	עצמאי		
8%	בעל עסק	מספר עובדים לבעל עסק	
90%	עד 10		
10%	מעל 10	משך הנסיעה לעבודה	
88%	עד חצי שעה		
7%	חצי שעה - שעה		
5%	מעל שעה	מסגרת לילדים בזמן העבודה	
70%	גן/בית ספר		
20%	בן זוג		
6%	מטפלת בחינם		
2%	מועדונית		
2%	מטפלת בתשלום		

כשני שלישי (64%) מהמשיבים עובדים, כמחציתם (53%) במשרה מלאה. כשני שלישי (63%) מועסקים מחוץ ליישוב (ממוצע של 23 דקות נסיעה). כמחצית מהמועסקים (53%) הינם גברים,

שישית מהם (16%) עוסקים בתחומי השירותים השונים. כשליש מתוך הנשים המועסקות (30%) עוסקות במכירות, כשישית (17%) מועסקות בתחומי החינוך וההוראה.

טבלה מספר 16: דרכים למציאת עבודה נוכחית

סה"כ	שיטה לחיפוש עבודה	סה"כ	כיצד מצאת את עבודתך הנוכחית?
29%	פניה לבעלי עסקים	41%	פניה לבעלי עסקים
29%	דרך חברים ומכרים	41%	דרך חברים ומכרים
16%	אינטרנט	7%	דרך כוח אדם
10%	דרך כוח אדם	4%	אינטרנט
7%	עיתון	3%	עצמאי
6%	לשכת התעסוקה	2%	עיתון
2%	ריאן מרכז תעסוקה (n=24)	1%	לשכת התעסוקה
1%	דרך משרדי ממשלה /עירייה	1%	דרך משרדי ממשלה /עירייה
		0.4%	עובד אצל המשפחה

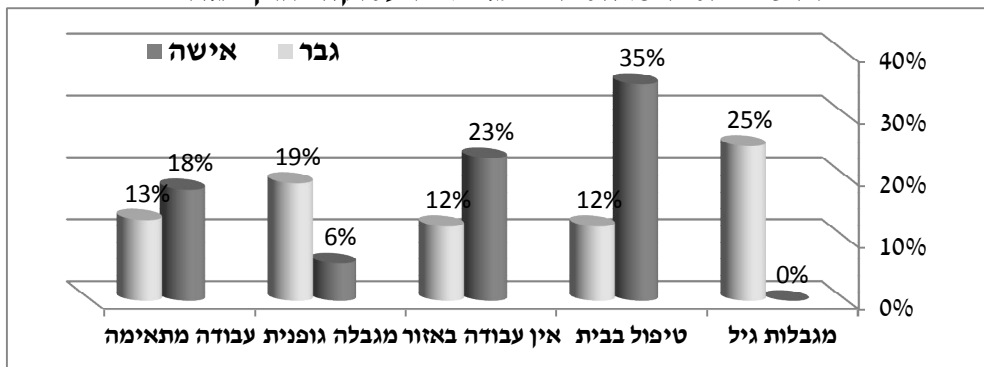
מתוך 423 המשיבים, 106 דיווחו כי חיפשו עבודה במהלך החודשיים שלפני הסקר, מתוכם 60 נשים ו- 43 גברים. 41% מהמשיבים דיווח כי מצאו את עבודתם הנוכחית באמצעות פניה לבעלי עסקים וחיפוש דרך חברים ומכרים, אלו הן גם השיטות העיקריות לחיפוש עבודה שדווחו (29%).

טבלה מספר 17: הסברים לגבי אי תעסוקה

סה"כ	נשים	גברים	מהי הסיבה המרכזית שבגללה אתה לא עובד?
24%	35%	12%	כי אני מטפל במשק הבית ו/או בבני משפחתי
18%	23%	13%	כי אין עבודה באזור מגוריי
15%	18%	12%	כי אין עבודה מתאימה מבחינת שכר, שעות או עניין
12%	==	25%	בגלל גילי (צעיר/מבוגר מדי)
12%	6%	19%	בגלל מגבלה גופנית, נכות או מחלה ממושכת שלי
9%	6%	12%	בגלל חוסר ניסיון בעבודה, חוסר הכשרה מתאימה או קשיי שפה
6%	12%	==	כי אין עבודה במקצוע שלי
3%	==	6%	אני לומד

הסיבות העיקריות בקרב הנשים הלא מועסקות הן כי הן מטפלות במשק הבית (35%) וכי אין עבודה באזור מגוריהן (23%). בקרב הגברים הסיבות העיקריות הן בגלל גילם (25%) ומגבלה גופנית (19%).

תרשים מספר 5: הסברים לגבי אי תעסוקה בחתך מגדר

טבלה מספר 18: הכנסת המשיב ומשק הבית

אחוז	משיבים	הכנסת משק הבית	אחוז	משיבים	הכנסה מהעבודה
4%	16	עד 2,500	25%	73	עד 2,500
17%	76	5,000 - 2,501	21%	60	4,000 - 2,501
28%	125	7,500 - 5,001	32%	93	5,500 - 4,001
27%	120	10,000 - 7,501	13%	37	7,000 - 5,501
7%	31	12,500 - 10,001	2%	6	8,500 - 7,001
13%	60	15,000 - 12,501	5%	16	10,000 - 8,501
4%	18	מעל 15,001	2%	5	מעל 10,001

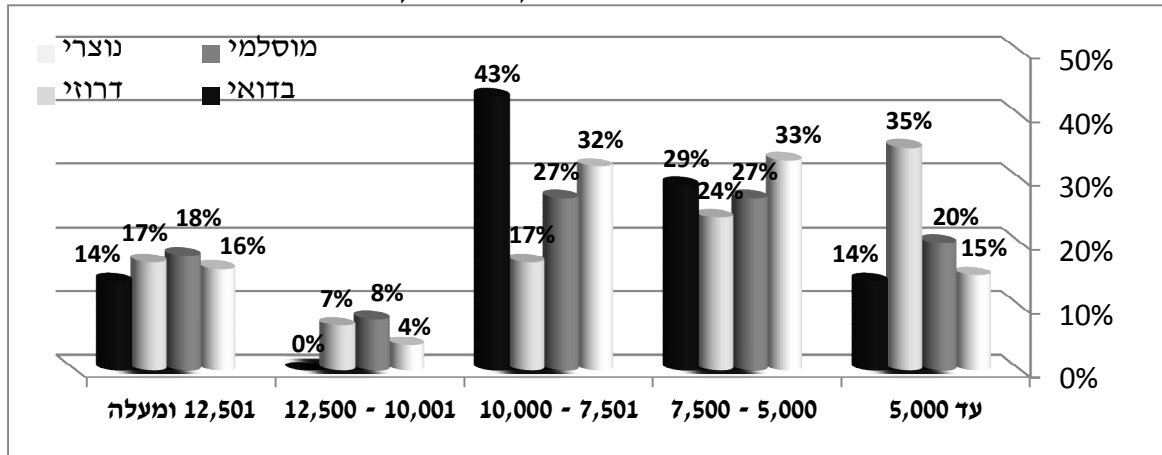
הכנסה ממוצעת במשק הבית על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בעשירון השלישי התחתון הנה 6,900 ש"ח כלומר כמחצית (49%) ממשקי הבית במדגם הנם בשלושת העשירונים התחתונים. החציון של הכנסת המשיב הוא בקבוצת ההכנסה של 4,001 - 5,500 שקלים (93 משיבים) והחציון של הכנסת משק הבית הוא בקבוצת ההכנסה של 5,001 - 7,500 שקלים (120 משיבים). נמצא קשר חיובי נמוך מובהק בין השכלה להכנסת משק הבית אצל עובדים ($r_p=0.223, p<0.001$) וכן אצל לא עובדים ($r_p=0.294, p<0.001$), כלומר ככל שרמת ההשכלה עולה כך עולה רמת ההכנסה.

טבלה מספר 19: פירוט מקורות הפרנסה במשק הבית

משיבים	אילו קצבאות הנך מקבל?	אחוזים	מהו מקור הפרנסה העיקרי של משק הבית?
30% 16	השלמת הכנסה	53%	עבודת האב
25% 13	קצבת נכות	17%	עבודת האם
23% 12	אבטלה	14%	משפחה מורחבת
19% 10	קצבאות ילדים	8%	ילדים בוגרים
4% 2	הבטחת הכנסה	7%	קצבאות, מזונות
		0.4%	עבודה שלי

מתוך 465 משיבים בגיל התעסוקה, כמחצית (53%) מתקיימים מעבודת אב המשפחה. מתוך 61 משיבים מקבלי קצבאות, כשליש (30%) מקבלים השלמת הכנסה ורבע מקבלים קצבת נכות (25%) וקצבת אבטלה (23%). מספר המשיבים הממוצע בגיל העבודה בבית הוא 2.56, ומספר המשיבים הממוצע שעובדים הוא 1.82 למשק בית.

תרשים מספר 6: הכנסה למשק בית בחתך דת

טבלה מספר 20: הסברים לגבי אי חיפוש עבודה

מהי הסיבה העיקרית שלא חיפשת עבודה?	גברים	נשים	סה"כ
כי אין עבודה מתאימה מבחינת שכר, שעות או עניין	32%	23%	27%
כי אני מטפל במשק הבית ו/או בבני משפחתי	5%	32%	21%
אני עובד	25%	14%	19%
בגלל חוסר ניסיון בעבודה או חוסר הכשרה	8%	9%	9%
בגלל גילי (צעיר / מבוגר מדי)	8%	7%	8%
כי אין עבודה באזור מגוריי	8%	6%	7%
בגלל מגבלה גופנית, נכות או מחלה ממושכת שלי	8%	1%	4%
כי אין עבודה במקצוע שלי	3%	4%	4%
אני לומד	1%	2%	2%
הריון	==	1%	0.5%
לא רוצה לעבוד	0.5%	==	0.5%

מתוך 288 משיבים, כרבע (27%) דיווחו שאינם מחפשים עבודה מכיוון שאין עבודה מתאימה מבחינת שכר, שעות או עניין וכחמישית (21%) מכיוון שהם מטפלים במשק הבית.

טבלה מספר 21: באיזה תחום היית מסכים לעבוד?

מקצוע	אחוזים	מקצוע	אחוזים	מקצוע	אחוזים
לא משנה, כל דבר	27%	חינוך והוראה	11%	סיעוד, אחיות	7%
מכירות/שיווק/מסחר	6%	רפואה, משלימה, רפואת שיניים	5%	טבחות/קונדיטוריה	4%
קוסמטיקה, טיפוח	4%	מזכירות	4%	עזרה ראשונה/מד"א	3%
הנדסה	3%	ניהול	3%	עיצוב שיער	2%
אמנות, גרפיקה	2%	בניין עבודות עפר/ שיפוצים	2%	אימון, פרויקטים חברתיים	2%

מתוך 448 משיבים, 315 דיווחו כי יסכימו לעבור לעבוד באם יקבלו הצעת עבודה מתאימה. התחום המבוקשים ביותר לעבודה הם חינוך והוראה (11%), סיעוד (7%) ומכירות (6%). בנוסף, 27% מהמשיבים דיווחו כי יסכימו לעבוד בכל תחום.

טבלה מספר 22: פירוט גורמים אפשריים לשיפור תעסוקה

אחוזים	משתנים		אחוזים	משתנים	
43%	הכשרה מקצועית	גורמים לשיפור התעסוקה	73%	עד שעה	מוכנות לזמן נסיעה לעבודה
28%	הכוונה תעסוקתית		18%	1-2 שעות	
14%	שיפור בתחבורה		9%	יותר משעתיים	
13%	שיפור ידיעת השפה		55%	מוכן (n=257)	מוכנות לעבוד משמרת ערב
0.5%	קבלה ללא ניסיון		45%	לא מוכן	
0.3%	לימודים/השתלמות		29%	מוכן (n=136)	מוכנות לעבוד משמרת לילה
0.3%	שכר הולם		71%	לא מוכן	

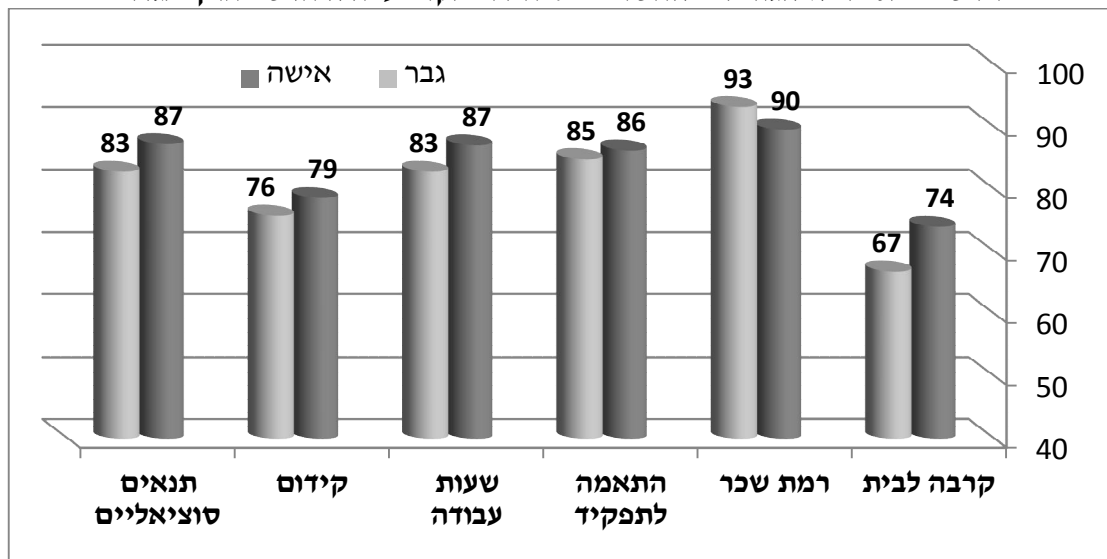
כמחצית (43%) מקרב המשיבים סבורים, כי הכשרה מקצועית תקדם את מצבם התעסוקתי ומרביתם (73%) מוכנים לנסוע עד כשעה למקום העבודה. כמחצית מהמשיבים (55%) מוכנים לעבוד במשמרת ערב וכרבע (29%) במשמרת לילה.

טבלה מספר 23: הגורמים החשובים לבחירת מקום עבודה חדש

ממוצע	חשוב מאוד	חשוב	במידה מסוימת	חשוב במידה מועטה	בכלל לא חשוב	
4.56	68%	23%	7%	2%	==	רמת השכר
4.27	47%	37%	11%	3%	1%	התאמה לתפקיד
4.26	51%	31%	13%	4%	1%	תנאים סוציאליים
4.25	46%	39%	11%	3%	1%	שעות עבודה
3.87	36%	33%	17%	10%	4%	קידום
3.54	30%	24%	24%	15%	7%	קרבה לבית

מתוך 450 משיבים, הגורם החשוב ביותר לבחירת מקום עבודה חדש הוא רמת השכר (ציון 91 בסולם 1 עד 100), הגורם הפחות חשוב בבחירת מקום עבודה חדש הוא קרבה לבית (ציון 71).

תרשים מספר 7: הגורמים החשובים לבחירת מקום עבודה חדש בחתך מגדר

חלק ה': הכשרה מקצועית

טבלה מספר 24: הכשרה מקצועית

אחוזים	משתנים		אחוזים	משתנים	
	מסכים	לא מסכים		עבר	לא עבר
53%	מסכים	הצעה לקורס הכשרה מקצועית	30%	עבר	הכשרה מקצועית
47%	לא מסכים		70%	לא עבר	
70%	מסכים	הצעה לעבודה מתאימה - היית מסכים לעבוד?	30%	כן	עובד בתחום ההכשרה
30%	לא מסכים		70%	לא	

טבלה מספר 25: פירוט מקצועות למשיבים שעברו הכשרה מקצועית

אחוזים	מקצוע	אחוזים	מקצוע	אחוזים	מקצוע
14%	מחשבים	15%	טיפוח חן וספרות	17%	מטפלות / סייעות
7%	אלקטרוניקה	7%	שרטוט	8%	מינהל
4%	פרה רפואי	4%	אופנה וטקסטיל	6%	רכב
2%	בניין וסביבה	2%	דפוס צילום והפקה	2%	הדרכה
1%	איכות הסביבה	1%	תחבורה	2%	עץ
1%	צביעה	1%	הצלה	1%	האחרה
1%	בטחון	1%	קונדיטוריה/טבחיות	1%	מתכת ומכונות
1%	צנרת	1%	עיתונאות	1%	חשבונאות

מתוך 451 משיבים, 133 דיווחו כי עברו הכשרה מקצועית. 95 משיבים דיווחו כי הם עובדים בתחום הכשרתם המקצועית. מתוך 120 משיבים, המקצועות המבוקשים ביותר היו מטפלות/גננות (17%), טיפוח חן וספרות (15%) ומחשבים (14%).

טבלה מספר 26: פירוט מקצועות למשיבים שמעוניינים לעבור הכשרה מקצועית

אחוזים	מקצוע	אחוזים	מקצוע	אחוזים	מקצוע
8% 10	קוסמטיקה / טיפוח	10% 13	כל דבר	11% 14	מחשבים
5% 6	טבחיות/קונדיטוריה	7% 9	רפואה משלימה	8% 10	חינוך והוראה
4% 5	סיעוד, אחיות	4% 5	עיצוב שיער	4% 5	אמנות, ציור, עיצוב
3% 3	עזרה ראשונה/מד"א	3% 4	הנדסה	3% 4	כלכלה, חשבונאות
3% 3	ספורט	3% 3	ניהול, מנהל עסקים	3% 3	אופנה וטקסטיל
2% 2	רכב	2% 2	שפות	2% 2	בניין/עבודות עפר
2% 2	מזכירות	2% 2	אלקטרוניקה	2% 2	אדריכלות / שרטוט
1% 1	מסחר, מכירות	1% 1	כימיה	1% 1	דפוס
1% 1	מפעיל מנוף	1% 1	טיפול באומנויות	1% 1	CVC
1% 1	עבודות מתכת	1% 1	כתיבה	1% 1	נגרות
1% 1	תחבורה	1% 1	קצין בטיחות	1% 1	פסיכולוגיה
1% 1	קירור ומיזוג	1% 1	תאורה	1% 1	תיקון פלאפונים

מתוך 453 משיבים, 239 דיווחו כי יסכימו לעבור קורס של הכשרה מקצועית. התחומים המבוקשים להכשרה מקצועית הם מחשבים (11%), טיפוח וקוסמטיקה (8%) וחינוך והוראה (8%). בנוסף, 10% מהמשיבים דיווחו כי תחום ההכשרה אינו משנה להם.

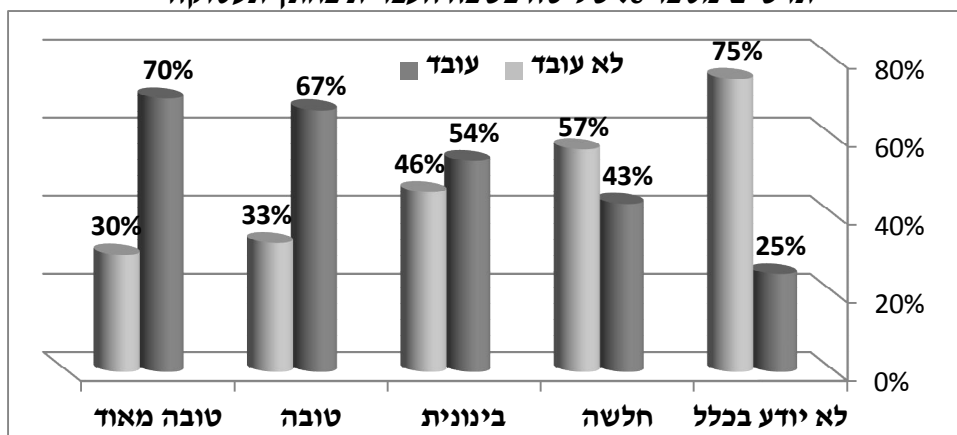
חלק ו': שפות

טבלה מספר 27: רמת שליטה בשפות

טובה מאוד	טובה	בינונית	חלשה	לא יודע בכלל	שפה	
90%	9%	1%	==	==	דיבור	ערבית
89%	7%	2%	1%	1%	קריאה	
88%	7%	2%	1%	2%	כתיבה	
53%	26%	15%	3%	3%	דיבור	עברית
66%	17%	10%	4%	3%	קריאה	
63%	18%	11%	4%	4%	כתיבה	

מרבית מהמשיבים (79%) דוברים עברית ברמה טובה, כולל רמה טובה של קריאה וכתיבה. מספר הגברים הדוברים עברית טובה (82%) גבוה יותר ממספר הנשים (76%). הרוב המוחלט של המשיבים (99%) דוברים עברית ברמה טובה, מרביתם דיווחו על רמה טובה של קריאה (96%) וכתיבה (96%). בערבית. 14 משיבים דיווחו כי הינם דוברים שפה נוספת: 4 דיווחו על אנגלית, 2 על רומנית, 2 על איטלקית, 2 ספרדית, 1 על אנגלית, 1 על גרמנית, 1 על הונגרית ו-1 על קוריאנית.

תרשים מספר 8: שליטה בשפה העברית בחתך תעסוקה

טבלה מספר 28: כישורים מקצועיים ושאיפות תעסוקתיות

מקצוע	כישורים מקצועיים	מעוניין לעסוק	מקצוע (ללא כישורים)	מעוניין לעסוק
טבחות וקונדיטוריה	174	8	סיעוד/אחיות	5
בניין ושיפוצים	20	5	בתחום הלימודים שלי	2
אמנות, עבודות יד וצילום	10	4	בנק	2
נגרות	7	==	פוליטיקה	2
עבודות רתכות ומתכת	5	4	כלכלה וחשבונאות	3
קוסמטיקה וספרות	3	5	עזרה ראשונה/מד"א	1
עבודות רכב	2	2	מחשבים	5
שיווק ומכירות	1	11	עיצוב אופנה	2
הנדסה	1	3	סוהר	1
נהג	1	==	איש עסקים	2
ריקוד ונגינה	1	==	הוראה, חינוך, גיל הרך	17
קצב	1	==	בעבודה הנוכחית	6
משאבי אנוש	1	2	בעלי חיים	1
מלצרות/ברמן	1	2	עבודה סוציאלית	3
מעבדות, כימיה, ביולוגיה	1	3	ניהול	6
ספורט	1	3	מזכירות	6
חשמל	1	1	תיירות	3
כתיבה	1	1	עריכת דין	3
אדריכלות ועיצוב פנים	==	2	עצמאי	2
רפואה, משלימה ורוקחות	==	11	כל דבר	7
הנדסאי / טכנאי	==	1	פסיכולוגיה ויעוץ	4

מתוך 221 משיבים, 174 דיווחו כי הינם בעלי כישורים של טבחות וקונדיטוריה, מתוכם 133 נשים ו- 33 גברים. מתוך 149 משיבים, כשביעית (14%) מהנשים היו מעוניינות לעבוד בחינוך והוראה וכעשירית (9%) בבישול ובמקצועות הרפואה. כעשירית (8%) מהגברים היו מעוניינים לעבוד בבניין ושיפוצים ובמחשבים. מתוך 426 משיבים 277 דיווחו כי היו מעוניינים להיות בעלי עסק, מתוכם 142 גברים ו- 125 נשים.

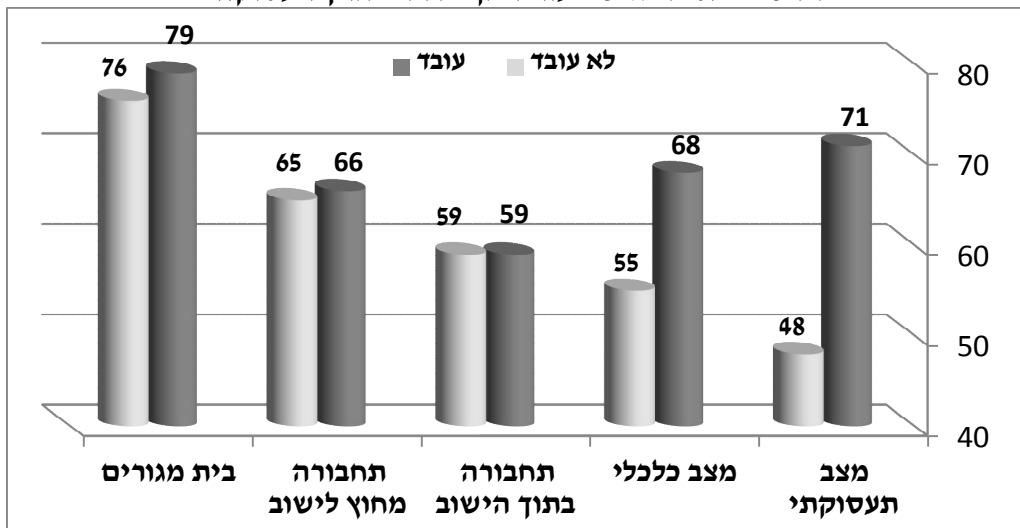
חלק ז': שביעות רצון

טבלה מספר 29: שביעות רצון כללית

באיזו מידה הינך מרוצה מהתחומים הבאים:	בכלל לא מרוצה	מרוצה במידה מועטה	במידה מסוימת	מרוצה מאוד	ציון
מבית מגוריי	8%	6%	15%	32%	78
תחבורה ציבורית (מחוץ ליישוב)	5%	18%	33%	31%	66
ממצבך התעסוקתי	17%	13%	26%	26%	63
ממצבך הכלכלי	17%	12%	29%	25%	63
תחבורה ציבורית (בתוך היישוב)	13%	23%	30%	22%	59

מרבית המשיבים (71%) מרוצים מבית מגוריהם. כמחציתם (44%) מרוצים מנגישות לתחבורה ציבורית מחוץ ליישוב וממצבם התעסוקתי. כשליש (36%) לא מרוצים מנגישות לתחבורה ציבורית בתוך היישוב. נמצא כי משיבים שעובדים שביעות הרצון גבוהה יותר ($M=3.44$) לעומת משיבים לא עובדים ($M=3.08$) באופן מובהק $t_{(467,0.99)}=4.35, p<0.01$.

תרשים מספר 9: שביעות רצון כללית בחתך תעסוקה

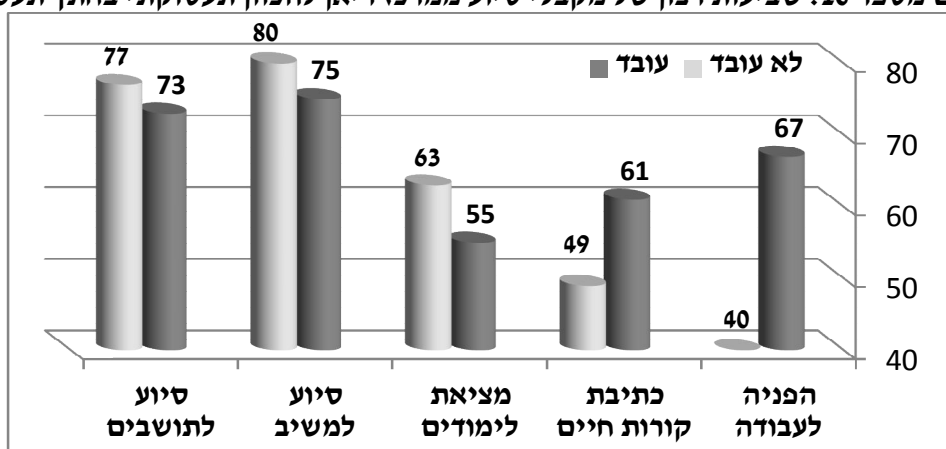
מתוך 475 משיבים, רק 60 משיבים ענו כי הינם מכירים את מרכז ריאן להכוונה תעסוקתית, מתוכם 29 גברים ו- 28 נשים. מתוך 361 משיבים, רק 24 משיבים ענו בחיוב לשאלה האם נעזרו בשירותיו של מרכז ריאן, מחציתם (12) גברים ומחציתם (12) נשים.

טבלה מספר 30: שביעות רצון מרכז ריאן להכוון תעסוקתי

ציון	במידה רבה מאוד	במידה רבה	במידה מסוימת	במידה מועטה	כלל לא	באיזו מידה הינך מרוצה מהתחומים הבאים:
76	39%	14%	39%	4%	4%	צוות המרכז תמיד מוכן לסייע
74	36%	18%	32%	11%	4%	מרכז התעסוקה מסייע לתושבי הישוב שלי
60	14%	25%	25%	18%	18%	צוות המרכז התעסוקה הפנה אותי למקום עבודה
58	18%	18%	25%	14%	25%	צוות המרכז לימד אותי כיצד לכתוב קורות חיים
57	21%	18%	14%	18%	29%	צוות המרכז סייע לי למצוא מקום לימודים

כמחצית מהמשיבים מדווחים כי מרכז התעסוקה מסייע לתושבי שפרעם (54%) וכי צוות המרכז תמיד מוכן לסייע (53%). כמחציתם (47%) מדווחים כי צוות המרכז לא סייע להם למצוא מקום לימודים או סייע בצורה מועטה בלבד, כשליש (39%) מדווחים כי המרכז לא לימד אותם כיצד לכתוב קורות חיים או עשה זאת בצורה מועטה בלבד.

תרשים מספר 10: שביעות רצון של מקבלי סיוע ממרכז ריאן להכוון תעסוקתי בחתך תעסוקה

חלק ח': תיאור קבוצת המשיבים בעלי השכלה תיכונית ללא בגרות (n=136)

טבלה מספר 31: נתוני רקע כלליים (איכותיים) לבעלי השכלה תיכונית ללא בגרות

אחוז	משתנים	אחוז	משתנים
63%	מוסלמי	36%	רווק
18%	נוצרי	60%	נשוי
17%	דרוזי	3%	גרוש
2%	בדואי	1%	אלמן
70%	כן	91%	לא
28%	לא	7%	כן
2%	לומד נהיגה	2%	שירות לאומי
57%	כן	1.5%	נכות (n=2)
43%	לא	0.7%	פיגור שכלי (n=1)
45%	גברים	2.2%	אחר (n=3)
55%	נשים		

כשני שליש (64%) מהמשיבים בעלי השכלה תיכונית הינם בעלי משפחות, רובם (60%) נשואים (מתוכם 59% גברים ו-62% נשים). למרבית המשיבים (70%) יש רישיון נהיגה, מתוכם ל-57% יש בעלות על רכב (41% נשים ו-70% גברים). הרוב מוחלט של המשיבים לא שירתו בצבא או בשירות לאומי (91%).

טבלה מספר 32: נתוני רקע כלליים (כמותיים) לבעלי השכלה תיכונית ללא בגרות

משתנים	משיבים	טווח	ממוצע	סטיית תקן
30 - 18	60	30 - 18	23.18	3.86
40 - 31	37	40 - 31	35.76	2.96
55 - 41	39	55 - 41	47.59	4.31
מספר ילדים	78	7 - 1	3.31	1.40

כמחצית (44%) מהמשיבים בעלי השכלה תיכונית הינם בגילאי 18 - 30. כשליש (37%) מהמשפחות של המשיבים הינן מרובות ילדים, כלומר מכילות לפחות 4 ילדים. לכחמישית (21%) מהמשפחות ישנם ילדים מעל גיל 18 ולכרבע מהן (27%) יש ילדים מתחת לגיל 5.

טבלה מספר 33: מאפייני התעסוקה וההכשרה המקצועית של המשיבים בעלי השכלה תיכונית ללא בגרות

מאפיין מגדר	תעסוקה		הכשרה מקצועית	
	עובד	לא עובד	עבר	לא עבר
גברים	57% 81%	13% 19%	23% 23%	34% 77%
נשים	32% 58%	23% 42%	15% 40%	50% 60%
סה"כ	89% 71%	36% 29%	38% 31%	84% 69%

מתוך המשיבים בעלי השכלה תיכונית, 42% מהנשים ו-19% מהגברים אינם עובדים ורובם לא עברו הכשרה מקצועית. כשני שליש (67%) מהנשים ומעל לשליש (40%) מהגברים בעלי השכלה תיכונית, ציינו כי היו מעוניינים לעבור קורס להכשרה מקצועית.

חלק ט': תיאור קבוצת המשיבים הלא מועסקים ושלא חיפשו עבודה (n=115)

טבלה מספר 34: נתוני רקע כלליים (איכותיים) למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

משתנים		אחוז	משתנים		אחוז
דת	מוסלמי	72%	מצב משפחתי	רווק	50%
	נוצרי	10%		נשוי	45%
	דרוזי	16%		גרוש	3%
	בדואי	2%		אלמן	2%
רישיון נהיגה	כן	57%	שירות צבאי	לא	95%
	לא	41%		כן	2%
	לומד נהיגה	2%		שירות לאומי	3%
מגבלה רפואית (n=13)	נכות (n=2)	1.7%	מגדר	גברים	26%
	פיגור שכלי (n=1)	0.9%		נשים	74%
	בעיית גב (n=1)	0.9%	בעלות על רכב	כן	31%
	לחץ דם (n=1)	0.9%		לא	69%
אחר (n=8)	6.9%				

מחצית (50%) מהמשיבים הלא מועסקים ושלא חיפשו עבודה במהלך החודשיים האחרונים לפני הסקר הינם בעלי משפחות, כמחציתם (54%) נשואים (מתוכם 50% גברים ו-44% נשים). למרבית המשיבים (57%) יש רישיון נהיגה אך למרביתם (69%) אין בעלות על רכב (73% נשים ו-60% גברים). הרוב מוחלט של המשיבים לא שירתו בצבא או בשירות לאומי (95%).

טבלה מספר 35: נתוני רקע כלליים (כמותיים) למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

משתנים	משיבים	טווח	ממוצע	סטיית תקן
גיל המשיב	115	55 - 18	30.26	11.82
מספר ילדים	55	13 - 1	3.49	2.12

כמחצית (49%) מהמשפחות של המשיבים הינן מרובות ילדים, כלומר מכילות לפחות 4 ילדים. לכשישית (17%) מהמשפחות ישנם ילדים מעל גיל 18 ולכרבע מהן (23%) יש ילדים מתחת לגיל 5.

טבלה מספר 36: מאפייני השכלה למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

תואר שני	תואר ראשון	על תיכוני	בגרות מלאה	תיכונית	חט"ב	יסודי	ללא	השכלה מגדר
==	10% 3	7% 2	38% 11	17% 19	10% 3	17% 5	==	גברים
2% 2	15% 12	5% 4	38% 31	23% 5	11% 9	3% 3	2% 2	נשים
2% 2	14% 15	5% 6	38% 42	22% 24	11% 12	7% 8	2% 2	סה"כ

מתוך 115 מהמשיבים הלא מועסקים ושלא חיפשו עבודה, 17 משיבים הינם אקדמאים (14 נשים ו-3 גברים), 46 משיבים ללא תעודת בגרות (19 נשים ו-27 גברים) ו-2 משיבים ללא השכלה כלל (כולן נשים).

טבלה מספר 37: מאפייני מקבלי קצבאות של הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

משיבים	אילו קצבאות הנך מקבל?
8 7%	קצבת נכות
7 6.1%	קצבאות ילדים
7 6.1%	השלמת הכנסה
5 4.3%	אבטלה
1 0.9%	הבטחת הכנסה
1 0.9%	אחר

מתוך 29 משיבים מקבלי קצבאות לא מועסקים שלא חיפשו עבודה, 8 משיבים דיווחו כי הינם מקבלים קצבת נכות, 7 משיבים דיווחו כי הינם מקבלים קצבת ילדים, 7 משיבים דיווחו כי הינם מקבלים השלמת הכנסה, 5 משיבים דיווחו כי הינם מקבלים אבטלה, משיב אחד דיווח כי מקבל הבטחת הכנסה ומשיב אחד דיווח אחר.

טבלה מספר 38: מאפייני ההכשרה המקצועית למשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה

מאפיין מגדר	הכשרה מקצועית		
	עבר	לא עבר	מעוניין
גברים	14%	86%	41%
נשים	20%	80%	55%
סה"כ	18%	82%	51%

מתוך 168 משיבים לא מועסקים, 115 לא חיפשו עבודה במהלך החודשיים האחרונים שלפני הסקר, מתוכם 84 נשים ו-30 גברים, כשני שליש (64%) מהם הינם בגילאי 18 - 30, מחציתם (50%) רווקים וכרבע (24%) מהם הורים לילדים עד גיל 5. **כשביעית (15%) מהמשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה הינן נשים צעירות המגדלות ילדים.** 67 מתוך המשיבים הלא מועסקים ושלא חיפשו עבודה דיווחו כי הם לא לומדים, 32 לומדים לתואר ראשון, 5 בלימודים על תיכוניים, 4 בלימודי גמר/בגרות 1 לומד פסיכומטרי 1 לומד תאר שני ו-1 לומד לתואר שלישי (40% מהמשיבים הלא מועסקים אשר לא חיפשו עבודה לומדים). בנוסף, כשליש (39%) מהם בעלי השכלה תיכונית ומטה וכמחצית (51%) מעוניינים לעבור הכשרה מקצועית.

נספח C

ישיבה עם ראש העיר

משתתפים: אמין ענבתאוי, הנא, ישי, אביגדור, גילי, איתן ונבות.

נקודות מרכזיות:

- ראש העיר יהיה יותר אקטיבי מול הגורמים הממשלתיים ויגייס תמיכה לפרויקט. דגשים- איימן, דרעי ויגאל צרפתי.

- נדרש לצייד את ראש העיר בחומר חדש- שלב א' שיושלם ביוני הוא התחלה טובה.

אמין- פוטנציאל: שפרעם הייתה כבר בתקופה העותמ'אנית עיר מחוז והיום אנחנו רוצים לחדש את זה. הרכב אוכלוסיה מגוון, מיקום, עיר מ-1910, זיקה תחבורתית גבוהה. אזור התעשייה בתוך זה הוא גולת הכותרת, אי אפשר לבנות על ארנונה מתושבים, בלי פיתוח כלכלי-תעשייתי לא נוכל להתקדם. חשוב מאוד לתכנן אותו היטב כדי להצליח. איזה תעשייה, איזה מסחר, איזה מלאכה? זה כבר יאמרו אנשי המקצוע. איתן- איך משכנעים את רשויות המדינה שצריך לקום אזור תעשייה בשפרעם? זו שאלה פוליטית. איך נעבור משלב התכנון ליישום?

אמין- יש כאן חלק פוליטי, אבל יש כאן גם שיווק, מחקר, הטבות מס. **כשתהיה לי תכנית ביד אני ידע לקדם אותה במשרדי הממשלה.** אני אוכל להשתמש בשם שלכם ובעבודה שתעשו כדי לקדם את אזור התעשייה.

איתן- חשוב לפעול פוליטית - הן כלפי מעלה (שרים, מנכ"לים) והן כלפי פנים שפרעם. גילי- התחושה שלנו היא שיש לך תפקיד קריטי בהצלחת הפרויקט. כדי להתגבר על החסמים חשובה המנהיגות. אפשרות שאני מעלה- אם אתה עושה פארק בשותפות רשויות אחרות ומנהל פארק מקצועי ואתה הבעלים המרכזי כרשות המארכת.

חסמים מול פתרונות- הפרויקט לא רץ קדימה בגלל חסמים. אנחנו צריכים היום לשכנע את **משרד הכלכלה** שזה פרויקט טוב ומיוחד מספיק כדי להיכנס לתכנית הצפון. צריך לעבור את **דרעי** ואת שר הכלכלה- ראש הממשלה. איימן סייף עדיין לא רתום מספיק. אפשר גם לחבר את נשיא המדינה, ריבלין.

ישי- האיזון בין עבודה מקצועית לפוליטית הוא מורכב. אין תחליף לדפיקה על השולחן של שר. איתן- אפשר לשלב את תכנית 922 ותכנית הצפון ולהצביע על סיכוי יצירת הצלחה לפוליטיקאים כאן בשפרעם. לתת להם קרדיט על ההצלחה.

אמין- **אני מרים את הכפפה לפנות לשרים.** הופסקה העסקת כל היועצים ולאחר מכן אם לא ירון מישהו אחר ימלא את מקומו.

ישי- בנוגע לשותפויות בין רשויות- משרד הפנים לקח את המושכות לידיים, **יהיו ועדות חלוקת גבולות בכל המקומות ומקימים את הוועדה רק לאחר התכנון המפורט.**

פגישה עם נזיה- גזבר העירייה

משתתפים: נזיה שחאדה, אביגדור, איתן, גילי ונבות.

נקודות מרכזיות:

- פוטנציאל גדול (נכסים ופרויקטים) מול חסמים גדולים- פוליטיקה ועירייה עם קשיים בתפקוד.
- החברה הכלכלית היא הזדמנות אמיתית לפיתוח כלכלי מקצועי וא-פוליטי יחסית.
- העירייה מאזנת אבל במחיר של שירותים מצומצמים לתושבים. יש שירותים עירוניים טובים (רווחה) אבל העירייה נותנת יחסית מעט שירות.
- ארנונה- גביית הארנונה נמוכה ונשכרה חברה להגדלת הגבייה. בנוסף, עושים עדכון לצו הארנונה לעסקים באזור התעשייה כך שיהיה תחרותי יותר.

דיון

21 שנים גזבר העירייה, במקור הוא רו"ח מכבול.

בשפרעם יש **פוטנציאל** אדיר מהרבה סיבות- בעיקר מיקום, הרכב האוכלוסיה, היסטוריה. שפרעם גם מתכתבת עם המרחב היהודי שחי כאן ועובד כאן בסביבה וחשוב שיהיה חלק מהפיתוח הכלכלי.

דוגמאות לפוטנציאל:

שוק- עשו הכנת תשתיות ושיפוץ בגרעין העתיק ליד המצודה והמבנים הדתיים.

בית המטבחיים- נכס עירוני שמפסיד כסף. ניסיתי להפריט אותו ולא הצלחתי. בקדנציה הקודמת הייתה החלטת מועצת עיר להפריט אבל לא קרה כלום כי יש שם עובדים של שפרעם וזה מוקד חלוקת ג'ובים. המפעיל מרוויח מזה והעיר מפסידה. הוא מושכר היום תמורת דמי שכירות- חצי מליון ₪ בשנה ואנחנו מממנים משרה וחצי וטרינר שזה כמעט כל השכירות. המטרה של זה הייתה למנוע שחיטה שחורה אבל זה לא קורה ויש הרבה שחיטה כשרה. משלם כ-80 אלף ₪ ארנונה בשנה. כדאי או להפריט אותו או להעביר **לחברה הכלכלית**, זה פרויקט מצויין בשבילה. אם היא תנהל נכסים שיכולים להניב זה יהיה מצויין. גם לנהל נכון את אזור התעשייה.

כל פעילות עסקית שהעירייה לא יודעת לנהל צריך להעביר. החברה תקועה כי יש סכסוך על מינוי המנכ"ל. בכל פעילות כלכלית צריך להזהר מהפוליטיקה. רוצים להקים **קאנטרי קלאב** עם בריכות ומנויים- גם עסק שהחכ"ל יכולה לנהל. **האצטדיון** עובר שיפוץ וגם הוא איטי- הפיקוח של העירייה לא טוב, יש לנו

גמישות לא טובה בבחירת קבלנים. **מבנה עירייה** שהוא בבעלותה, אפשר לעשות כאן BOT, היום אנחנו משלמים המון שכירות וזה תקוע.

מפתחות להצלחה- צריך למנות **מנכ"ל מקצועי לחכ"ל ומנכ"ל עירייה מקצועי**.

שירותים עירוניים- רווחה עובדת מצויין, חינוך- בעיה רצינית, ראש העיר אמר שיעזיב את המנהלת מיד ומאז לא הצליח והם לא עובדים ביחד.

מצב כלכלי של העירייה- אני ביקשתי שיהיה חשב מלווה שימנע הדרדרות, העירייה צריכה להיות הבסיס שממנו אפשר להתפתח אבל זה לא ככה כי **העירייה לא עובדת מספיק טוב**. אין **מבנה ארגוני** ברור, כל אחד מתנהל לבדו. אין מנכ"ל עירייה, **אין קואליציה ואין נהלי עבודה** למחלקות. זה היה נוח למי שהיו בתוך המערכת.

מצב כספי של העירייה קשה מאוד, העירייה **מאוזנת אבל לא נותנים הרבה שירות**. **גביית הארנונה הייתה נמוכה מאוד** ועשינו מכרז לחברה חיצונית שתעשה בשבילנו, היום גובים 50% ורוצים לעלות ל-70-80%. 80% זה כ-45 מלש"ח. כמו רוב המגזר רוב הארנונה זה מגורים- 85% בערך. יש עסקים שלא רשומים וגם שלא משלמים, עושים עכשיו סקר נכסים לבדוק את זה.

הארנונה העסקית גבוהה, צו המיסים שלנו ישן ולתקן צו מיסים זה מסובך מאוד וקשה להפחית תעריפים. עובדים עכשיו על צו מיוחד לאזור התעשייה.

25/5/16

מפגש עם רנא סובח- מנהלת אגף החינוך

משתתפים: רנא, גילי, אביגדור, איתן ונבות.

נקודות מרכזיות:

- הישגים נמוכים ורמת הוראה ובתי ספר לא גבוהה.
- פוליטיזציה של החינוך- יחסים עכורים בין העירייה לאגף החינוך.
- אין סנכרון בין המערכת הכלכלית, העירונית והחינוכית- חייבים לייצר קשר בינהן.

דין

סקירה- 11,000 תלמידים- 50 גנים לגילאי- 3-4 כולם של עמותות מלבד 4 גנים ציבוריים. 19 גני חובה. בתי ספר יסודיים- 11 רשמיים ועוד 2 מוכר שאינו רשמי- קתוליים. 2 מקיפים מ-ז"י"ב, 1 עצמאי רשמי עם חטיבה ותיכון נפרדים. בי"ס קתולי אחד, בי"ס נעמת, טכנולוגי של מכללת סכנין, מפתן. 13 כיתות חינוך מיוחד משולב ובי"ס לחינוך מיוחד ללקויות בינוניות-קשות.

4,000 תלמידי תיכון. 2,000 בגני חובה ו 5000 תלמידי יסודי.

זכאי בגרות- 54%-56%, יש ירידה ב-5 יחידות מתמטיקה ויש בעיה קשה עם אנגלית, רובם עושים 3 יח' אנגלית. מנסים לאתר מורים. כ-2,000 סטודנטים בארץ ומחוץ לארץ.

מורים- יש בעיה שאין מספיק מורים זכרים, אין גיוון והרמה לא מספיקה במדעים ואנגלית.

אין שת"פ בין העירייה לאגף החינוך, רנא נחשבת למינוי של ראש העיר הקודם, מנסים להוציא אותה ולא מצליחים. היא בונה תכנית חינוכית ומבקשת את תמיכת ראש העיר והמועצה לשיפור במדעים, מקצועות טכנולוגיים וקליטה בשוק העבודה.

הקשר היום בין תלמידי בית הספר לעולם התעסוקה והאקדמיה אינו אחיד ומתקיים לפי ראות עיניו של המנהל.

שפרעם מצטיירת כעיר עם קשיים בחברה הערבית. הגיוון והאוכלוסייה הבדואית מצד אחד זה חיובי מצד שני **אין אינטגרציה טובה**. משבר פוליטי הנמשך כ 20 שנה. אנשי שפרעם לא מאוד מאמינים בהתפתחות המקום. טמרה הגיעו ל-70% בגרות, יודעים להפריד בין החינוך לפוליטיקה. אעבלין הם ברמה גבוהה ומתפתחים, מנהלים מקצועיים, תקציבים וכו'.

סיכום: צריך **לסנכרן** בין המערכת הכלכלית, העירונית והחינוכית. כרגע אין קשר.

סיכום פגישה עם ליאור אפלבאום מנכ"ל התאחדות התעשיינים בצפון

משתתפים: ליאור, איתן, אביגדור, גילי, ירון, נבות.

- התאחדות התעשיינים- 1300 מפעלים בארץ, 590 מפעלים בצפון, פחות מ-60 בחיפה- חברים רק מפעלים יצרניים ויותר מ-20 עובדים.
- מה תעשיינים רוצים: **1. מיקום- תשתיות התחבורה בצפון הולכות ומשתפרות והזמנים מתקצרים. 2. כוח אדם. 3. תשתיות ושירותי תמיכה.**
- דוגמה- קיסריה- הכל נקי, שילוט, מטופל ויפה, מנכ"לי החברות מאוד מתלוננים על דמי הניהול הגדולים אבל הם מוכנים לשלם הרבה כי יש תרומה- יפה, נעים להביא לקוחות, נעים לעבוד והם נהנים מהשירותים. נוסף לזה תחנת רכבת.
- בצפון יש 19 אזורי תעשייה ממוסדים- כמו בר לב אבל לא כמו כרמיאל או שפרעם= לא תעשייה בתוך העיר, אלא אזור מאורגן. יש עוד 11 לא מאוד מאורגנים ועוד מאות בתוך ערים וקיבוצים. יש הבדל מאוד מהותי בשביעות הרצון וזה קם ונופל במקרים רבים על **ראש המנהלת**. אפשר לדעת מתי ראש המנהלת הוא מינוי מקצועי ומתי פוליטי.
- פארק התעשייה צבאים לדוגמה- סובל מאד גם מתחבורה לא טובה עד הרכבת וגם ממחסור רב בכוח אדם לא מיומן. דוגמה- סרגיי מאזור התעשייה ציפורית מלווה את התעשיינים והם יודעים להעריך את העניין.
- כשתעשיינים שואלים אותו לאיזה אזור ללכת הוא נותן להם מיפוי על מה הם מקבלים בכל מקום והם מסתכלים על שלושת הדברים, מסתכלים על יותר מארנונה ועלויות פיתוח, מסתכלים על אבטחה ופינוי אשפה וכו'.
- הם עושים סקרי שביעות רצון של מפעלי תעשייה- 130 מפעלים השתתפו ויש שחיקה בשביעות הרצון. יש להם מו"מ עם משרד הכלכלה ומרכז השלטון המקומי והם רוצים להסדיר בחקיקה את סל השירותים המינימלי לאזור תעשייה.
- הכשרת מנהלי מנהלות אזורי התעשייה- משרד הכלכלה עושה פיילוט להכשרה כזו.
- צריך להיזהר לא לעשות טעויות קשות כמו שנעשו במבוא כרמל- מיקום מדהים, תוכן מראשית והם לא **הגדירו את השימושים** ואז זה הפך לפארק של אזורים לוגיסטיים- במקום 30-40 מ' לעובד זה נהיה 1000 מ' לעובד וזה לא מחולל תעסוקה בדלית אל כרמל ועוספיה. **צריך להגדיר מינונים** כדי לחולל תעסוקה.

- חבילת השיווק הטובה ביותר בשפרעם היא מה הייחודיות שלנו בטיפול ההוליסטי שניתן לתעשיין שיהפכו את המפעל לתחרותי יותר. כשנותנים לתעשיין לשבת במסדרונות ולהילחם בבירוקרטיה לבד- לא עושים עסקים. צריך להציע חבילה ולעמוד מאחוריה.
- מה מעניין תעשיינים? פינוי אשפה ביתית ותעשייתית, חזות אזור התעשייה- גיבון, עצים, שצ"פ מפותח, רמת אבטחה ושמירה- גידור היקפי, מצלמות, בוטקה- מ-6:00-20:00 כניסה מבוקרת, כבישים פנימיים, מקומות חנייה, תחבורה ציבורית- מראש לדאוג לתחבורה שעוברת בתוך הפארק. 78 אחוז מהמשק היצרני זה מפעלים מתחת ל-100 עובדים והם לא יודעים להעמיד הסעות והם צריכים גמישות עם תחבורה ציבורית. רמת השילוט, ליווי ורמת הסיוע ברישיון העסק- במיוחד כיבוי אש. סרגיי בציפורית או אברהם ברקן באלון תבור הולכים יחד איתם לפתור את הדברים. כדאי להיפגש עם ללו מדלתון- פתרון כיבוי אש. מנהלת מסודרת- כתובת. תשתיות מים וביוב. שלא יפגשו את הרשות המקומית.
- כוח אדם- הפריון נמוך והתעשיין שואל את עצמו האם אני מנייד את כוח האדם שלי איתי. הפתרון אצלנו צריך להיות לאתר כוח אדם זמין, ליצור הכשרות מקומיות. סיוע בהכשרת כוח אדם מקומי מקצועי. המסר למפעל הוא אנחנו נתפור לך חליפה ונעזור לך למצוא פתרונות.
- מגוון ומינונים- ההיי טק לא מגיע לכאן בשיעורים גדולים, החכמה היא להגדיר פנימית ולא שיווקית מה המינון הנכון כדי לחולל תעסוקה. לא כולם יהיו עובדי אמדוקס. אתה עושה מיפוי גם קדימה- לעשות סקר בתיכונים- מה לומדים הילדים, מה הם רוצים לעשות או ללמוד וכו'. צריך לקשר בין המהלך לפיתוח תעשייתי למערכת החינוך בשפרעם.
- הם כהתאחדות ישמחו לעזור וגם לשבת בדירקטוריון של המנהלת או החברה הכלכלית.
- ב-3 השנים האחרונות יש אחראי מגזר ערבי בהתאחדות התעשיינים ועובד כאן עלא עאלן מכפר מנדא. הוא מכיר את השפה והמנטליות וכדאי להתייעץ איתו ולהיעזר בו.
- לבנות יותר את הקונספט התכנוני ואז לבוא מגובש לתעשיינים ולשווק.
- לעשות בדיקה לגבי התנאים הכספיים בכל מקום וצריך להציע מחיר נמוך אבל לא רק ולהציע מוצר יותר טוב.
- אחרי שיהיה קונספט מגובש וחומר שיווקי אפשר להשתמש בכל האמצעים השיווקיים והאחרים בהתאחדות התעשיינים.

פגישה עם מז"ם- משה זגדון

משתתפים: משה זגדון, אביקם- רו"ח מנהל הכספים של מז"ם, איתן, אביגדור ונבות.

נקודות מרכזיות:

- שירותים גרועים בא"ת הקיים, אין חנייה, כבישים צרים, בלגן בטעינה ופריקה.
- אין לו מקום להגדלת הייצור ולכן מייבא והוא מעוניין להגדיל את הייצור ולהעסיק עוד אנשים.
- סיירנו במפעל וראינו מכונות חדישות שנרכשו ביפן- נכונות לחדשנות ורמת אוטומציה גבוהה.
- מוכן לרכוש 30 דונם לעצמו ולהשקיע בעוד 20 לחברת היי-טק.
- נכון להביא חברות נוספות ולחלופין אם לא יהיה מרוצה, ידאג שגם אחרים לא יבואו.
- יריבות קשה עם משפחת נחלה ורעב גדול לפיתוח המחצבה.

דין

אביקם- מגיע מעולם עידוד השקעות ההון, איפה שניתנות הטבות מספיק משמעותיות יזמים עוברים. יש למשוך אוכלוסייה חזקה שתעסיק אוכלוסייה חלשה.

משה- 35 שנה עצמאי בענף המתכת. המעסיקים הגדולים באזור התעשייה הקיים- **כל המפעלים הגדולים חוץ ממני לא רוצים את אזור התעשייה. יש באזור כמה מפעלים גדולים שאני מכיר ויכול לקשר שיהיו מוכנים לעבור לכאן ברגע. שמות שציין- שלדות, ש.ב.א, רהיטי זולה ועוד.**

אני פה מ-95', קניתי את הקרקע ממשרד המסחר והתעשייה. היה פה ראש עיר חזק ששמר עליי ועל המפעל בזמנים קשים. לפני 4 שנים רכשתי קרקע בבר לב כי היה ראש עיר שהציק לי וניסה להעיף אותי כי קפה נחל"ה רצה את המקום שלי. קניתי 12 דונם בבר-לב וכשסיימתי את התכניות בא אליי ראש העיר ואמר לי אתה לא יוצא מפה, אתה מעסיק 120 עובדים נפתח אזור תעשייה ותוכל להתרחב.

המבנה שלו היום 6,000 מ"ר ויושב על 5 דונם. הוא מעסיק 120 עובדים משפרעם ו-30 חיצוניים, **יכול להעסיק עוד 150 עובדים.** היום בגלל **הצפיפות** וחוסר המקום אני לא יכול להתפתח, חצי מהמוצרים שאני **יכול לייצר כאן אני מייבא מסין.** עם עוד מקום אני יכניס **מחרטות ועיבוד שבבי ואז אוכל להעסיק עוד כ-150 עובדים ולהיות תחרותי.** ראש העיר הבטיח תוך שנה וחצי אזור תעשייה. במגזר הערבי אני לא יכול לאיים על עובדים ולא תמיד מוסר העבודה גבוה אבל אני חבר שלהם כאן והם עובדים בשבילי טוב. לאיים עליהם בפיטורים קשה, זה לא מאיים עליהם.

פה צפוף לי והבטיחו לי שיבנו לי אזור תעשייה. לא יהיה כאן 100% היי-טק, הרבה מהאוכלוסייה הם אנשים פשוטים ומתאימים להיות פועלים פשוטים. צריך ידיים עובדות- נגריות גדולות, אלומיניום, מתכת. הרבה מהעובדים לא יודעים קרוא וכתוב ואני מכשיר אותם לעבודה. כדי לקיים את אזור התעשייה, 50% **ממנו צריך להיות תעשייה**, אם תהיה רוויה, להרחיב להיי-טק. מבחינת כוח אדם יש לו גם הנדסאים ומהנדסי מכונות אבל לדוגמה הוא לא מוצא מנהלת משרד בשפרעם.

אני רוצה גם לחתוך באזור התעשייה החדש, **לבנות בין 10,000-15,000 מ' ולהעסיק כ-250 עובדים**. עובד מקבל בממוצע-22-32 ש"ח לשעה. 7,000-9,000 ש"ח נטו לפועלים פשוטים. אני מגדל את המנהלים כאן.

שירותים רצויים באזור התעשייה החדש- מרווחים בכבישים להעמסה ופריקה, המון חניות בצידי הכבישים, צריך פינוי זבל.

מוכן להביא כ-10 בעלי מפעלים שירכשו כ-200 דונם ומעלה. אני מאמין בשפרעם, בדו קיום שכאן שהוא מדהים. בגלל הערבוב זו עיר שקטה ובטוחה. **אני מוכן לקנות 30 דונם בשבילי ולקנות עוד 20 דונם לבנות מבנה ולחפש חברת היי-טק- להשקיע.**

מאוד כעס כשהזכרנו את שלב ב', הוא חושב שסאמר נחלה רוצה לפתח את השטח הזה ראשון ושזה אדמות פרטיות וזה לא יצליח, הוא מאוד כועס ורוצה שהמחצבה תפותח ראשונה. הבהרנו לו שכך המצב.

25/5/16

פגישה בשפרעם עם סאמר נחלה

משתתפים: סאמר נחלה, הבן שלו, איתן, גילי, אביגדור ונבות.

נקודות מרכזיות:

- בסיוור במפעל ראינו אוטומציה ברמה גבוהה ביותר עם תהליכים מורכבים.
- מעוניין לעזוב את שפרעם בגלל הארנונה הגבוהה והשירות הגרוע.
- הדגיש את הפוליטיזציה ואת חשיבות המינהלת בהקשר זה.
- רוצה להתרחב.
- עובדים טובים בשפרעם אך מערכת חינוך גרועה.
- יריבות קשה עם ראש העיר וביקורת רבה.
- יש לברר סוגיות תכנוניות שהעלה.

דיון:

מפעל קלייה ראשון מסוגו בעולם, נמצא בבנייה בסיוע המדען הראשי וכולל המון אוטומציה: הכנסת פיסטוק וזה מכניס נתון, קולה, עושה ואקום ומוציא בשקית. אם המפעל החדש נעלה תפוקה ב-700%, היום אנחנו בקושי מצליחים לספק את הביקוש במגזר הערבי לפיצוחים. חלוקת המחזור- 50% קפה, 50% כל השאר- גרעינים, תבלינים ופיצוחים.

סאמר- היה בוועדה ארצית של הרשות לפיתוח כלכלי, איימן סייף הביא את נערי האוצר לפני כשש שנים להתארח אצל סאמר בשפרעם. עשינו הרבה עבודה והמדינה לצערי מנסה להתחכם ומעכבת, **הרעיון הוא לא רק המחצבה אלא לייצר רצף לשלב ב', אחריו החלק המזרחי למטה ועד למחצבה.** תכננו שינוי יעוד לכל השטח. ההחלטה שלנו הייתה לעשות שינוי יעוד להכל ובמקביל לפתח את המחצבה עם תכנית מפורטת, לפתח את השטחים הפרטיים וזה יקח זמן. ראש העיר הנוכחי אמר לו שבגלל שהוא מסוכסך עם בל"ד הוא לא יכול להיות איתו בקשר. הוא ראה גם שינוי אצל המדינה שמפסיקים לדבר על אזור התעשייה הכללי ודיבר רק על המחצבה. הביקוש לקרקע המדינה הוא אדיר בשפרעם.

אני הולך להעביר את המפעל הזה משפרעם כי אני משלם כאן 75 ₪ ובציפורית 35 ₪. אני מקבל שירות מחורבן ומשלם פי שניים מהמגזר היהודי וזה אשמת המדינה שלא נותנת לעירייה להוריד ארנונה. צריך להקים מינהלת ואסור לעירייה להתערב בה ורק אז זה יצליח.

מעסיקים 100 אנשים בשוטף, קיבלו תמיכה מהמדען ל-3 פרויקטים בו-זמנית ומפעל קלייה מהראשונים בעולם. רוצה אזור תעשייה נקייה. היתרון של המחצבה הוא שהיא תטוס מהר אבל אנשים שיש להם קרקעות פרטיות באזור יכולים להגיש התנגדויות ואז לדפוק את מערך התחבורה לדוגמה. אף אזור תעשייה ערבי לא יקבל גז בשנים הקרובות וזה בעיה.

רוצה להתרחב- היום אני 13,000 בנוי ואני רוצה 20,000 בנוי ו-25 דונם.

שירותים רצויים באזור התעשייה העתידי- גז טבעי (60% מעלויות האנרגיה), קווי תקשורת ואינטרנט, מערכת חשמל טובה כמו פה, לחץ מים- אנחנו בני ערובה בין התאגיד למכבי אש. צירי דרכים, טיפוח סביבתי, חניה, חלוקה פנימית נכונה בין השימושים, להסדיר את היחס בין התעשייה לנוף. פינוי אשפה באחריות אך ורק של המנהלת המכרזים בחברה הערבית עובדים לא טוב.

כוח אדם- יש המון עובדים מיומנים מכל התחומים והמון משכילים מובטלים שבהשקעה קטנה דרך ריאן אפשר לספק מלא עובדים ולהכשיר אותם. אנשים רוצים לעבוד. מערכת החינוך על הפנים בשפרעם, אין חינוך תעשייתי ולא מכווינים לתעסוקה. הכנסייה יותר טוב אבל גם בהידרדרות.

למרות כל הביקורת צריך לעשות תכנון נכון. יוגשו התנגדויות לתכנית המתאר. הרבה טענות על התכנון ששוות בירור.

מפגש עם מוחמד סובאח- מנהל מרכז הפרזול

משתתפים: מוחמד, גילי, אביגדור, איתן ונבות.

נקודות מרכזיות:

- חוסר מקום שגורם לו לפטר עובדים.
- רוצה לייצר ולהתרחב בשני מפעלים באזור התעשייה החדש.
- מציין את המיקום הטוב וכוח האדם המקצועי מול הארנונה הגבוהה והשירותים הגרועים.

דיון

סקירה- עוסק במסחר ושיווק מוצרי פרזול וייצור מיטות וקישוטים לנגרים. לקוחות הקצה הם נגרים. התחיל לפני 8 שנים, יש לו מכונות חיתוך, חריטה בעץ, שיוף וכל העיבוד עד לצבע. **הוריד את כמות הייצור בשל היעדר מקום** והקטין את העסק מ-14 ל-10 עובדים. נוסע 2-3 פעמים בשנה לסין לייבא מוצרים סטנדרטיים, אך יש ביקוש גם למוצרים ייחודיים שבשבילם שווה לו לפתח עוד את יכולות הייצור.

נשאר בשפרעם בשל **המיקום** המצויין, אך מנגד מתלונן על **שירותים גרועים וארנונה גבוהה**. מאוד מרוצה **מכוח האדם המקצועי** בשפרעם, מסביר שזה ישוב פחות חקלאי מטמרה ולכן האוכלוסייה צברה ידע במלאכה ותעשייה. עיר שקטה וטובה אך יש **בעיות במערכת החינוך**, בעיקר במקצועות המתמטיקה (הוא גם מורה למתמטיקה).

רוצה 3 דונם, 1000 מ"ר בנוי ולהגדיל את הייצור. בנוסף יש לו בסמוך **מפעל זכוכית** והוא רוצה 500 מ"ר בנוי באזור התעשייה לצורך הדפסת לייזר על הזכוכית. מציין את חשיבות הסדרת **הכבישים והתאורה** באזור החדש.

סיכום פגישה עם נציגי התעשייה הקיבוצית

1. המשתתפים הציגו את עצמם – אודי אורנשטיין ונחמיה הן סיפרו על תפקידם באיגוד, איריס וטלי סיפרו קצת על עצמן ועל מרכז החדשנות ובהרחבה על המנדט שניתן לנו להכנת תכנית לפיתוח הצפון למשרד הכלכלה.

2. קצת פרטים על התעשייה הקיבוצית –

a. ישנם כ-270 קיבוצים, עם באופן גס כ-70% מהם בצפון ו-30% בדרום (החלוקה לשניים, מצפון לתל אביב ומדרומה לה).

b. רק ל-2/3 מהקיבוצים יש מפעלים אך בפועל ישנם כ-250 מפעלים כי יש קיבוצים עם יותר ממפעל אחד.

c. לא נמצאה נטייה ענפית למפעלים שבקיבוצים הצפוניים. הנטייה היחידה שציין אודי, היא הנטייה לאנרגיה סולארית, שמתבצעת יותר בדרום הארץ. ההבדל שכן קיים בין הצפון לדרום היא העובדה שהמגזר הערבי בצפון, הוא יותר משכיל – יש אקדמאיים ערבים בצפון ובדרום הרוב הכמעט מוחלט של הערבים הם עובדי כפיים.

d. במפעלים הקיבוציים, 70% מהעובדים, אינם קיבוצניקים אלא עובדים מחוץ לקיבוץ.

e. בתפיסה של הקיבוץ חל שינוי – אם בעבר הקיבוץ היווה של כל עולמו של התושב (חיים בו, עובדים בו, לומדים בו), היום יש יותר תנועה, והעולם נכנס לקיבוץ (מי שחי בקיבוץ, לא בהכרח עובד בו, ומי שעובד בו – בהרבה מקרים לא גר בו). גם ההרחבות זה שינוי באותו כיוון.

3. עוגנים:

a. בדיון על שלושת העוגנים (משאות, נמל עמוק ושדה תעופה), ציינו אודי ונחמיה, שנמלים עמוק יותר משמעותי מהעוגנים האחרים, כי סחורות מהמפעלים בעיקר מובלים דרך הים. שדה תעופה יכול לשמש לדוגמא מפעל אופטיקה שמיר, לעומת מפעלי פלסטיק ומתכות רבים.

4. בעלי מקצועות –

a. ציינו את הטענה שאין מספיק בעלי מקצועות, וישנה הסכמה גם בקרב האיגוד שיש ירידה במיצוב של בעלי המקצוע, ויחד עם משכורות נמוכות, מתקבל מצב של בריחה ממקצועות התעשייה. אודי תיאר מנכ"ל שהתלונן על מחסור, אך ברגע שהחליט לתגמל את אותם עובדים, המצב השתפר.

b. יש כיוון שנבדק (יחד עם אריה מגן התעשייה בתפן) של הכשרה לדרגת "אמן" (מייסטר) כמו שמתבצע בגרמניה. בהכשרה זו, חייבים לעבור מבחן בשביל לקבל דיפלומה ובתעשייה הקיבוצית עלה רעיון של אולי להגדיר שכר מינימום שונה לבעלי דיפלומה, כדי ליצור מיצוב גבוה יותר.

5. יוזמת המשתלה בקיבוצים (או - איך מביאים מפעלים בינוניים בקיבוצים):

a. הטרנד בשנים האחרונות במפעלי הקיבוצים, הוא מעבר לפחות מפעלים אך למפעלים יותר גדולים. מצד שני, קיימים עסקים זעירים בתוך הקיבוץ - סוכן ביטוח או קוסמטיקאית לדוגמה. לעומת זאת, אין כמעט מפעלים או חברות בגודל בינוני. מדוע?

b. היוזמה חדשה של התעשייה הקיבוצית לטיפול התעשייה נקראת "המשתלה הטכנולוגית" והיא כוללת קרן הלוואות שבעזרתה מושכים יזמים מבחוץ להקמת מפעלים בתוך הקיבוצים. היוזמה מציפה על פני השטח שותפויות של הקיבוץ עם עסקים בינוניים ולא זעירים ומתמקד בבוגרי חממות ויזמויות בוגרות. (ניהול היוזמה - רפי נבו).

c. המודל העסקי - מעין קרן הזנק של עד 2 מיליון ש"ח ליזם (ועד 2/3 מההשקעה) כשהאינטרס הוא להתקיים ולהביא עוד, ולא להרוויח ולצאת... בעת הצלחה, המוטבים מחזירים את הכסף והבטחונות הן המניות בחברה.

6. קשרי אקדמיה - תעשייה

a. לפי אודי, זהו מרחב שיש מקום לפתח. אין מספיק שיתופי פעולה בין האקדמיה למפעלים, אם משווים לדוגמה לפרנהופר בגרמניה, שם מודל זה נחשב למצליח ביותר.

b. 2 סוגי שיתופי פעולה לדוגמה הם כשחברה פונה למכון מחקר לביצוע מחקר מקצועי בתחום שבה היא נמצאת, או כשהאקדמיה מפתחת אב טיפוס ופונה למפעל לשדרוג ויצירת מוצר מוגמר. ברור שיש אפשרויות נוספות שניתן לפתח (למשל סטאז' של סטודנטים בשנה ד' במפעלים יכול לדוגמה להביא ליותר קשרים בין התעשייה לאקדמיה, בדומה לרואי חשבון ועורכי דין)

c. צוין מקרה שבו מנכ"ל חברה שפונה לאקדמיה בחו"ל כדי לבצע מחקרים (!!)

d. זרעים של חדשנות - פעילות של שיתוף פעולה בין התעשייה לסטודנטים שלומדים חדשנות בטכניון, שאפשר לבדוק את השפעתה ממרחק הזמן (עברו 4 שנים מאז התחילה התכנית). ניתן לראיין את המפעלים שהשתתפו ולבדוק את אחוז ההטמעה של הפרויקטים שנעשו ע"י הסטודנטים.

e. לפי נחמיה, במקרים שהתמדה מצד שני הצדדים כן מביאה לשיתוף פעולה ויש המשכיות, כן יש הצלחה. חוויה זו, גם אם נדירה, מביאה את הנוכחים למחשבה שיש צורך בהגברת שיתוף הפעולה. ניתן לאמת את הסברה ע"י בדיקת המודל הגרמני.

f. אין מניעה לקיים את שיתוף הפעולה בין התעשייה לאקדמיה גם בדרום (אפשר לקיים פיילוט בצפון, ואח"כ להטמיע באזורים נוספים)

7. מגדר: כרגע אין אפליה מתקנת שמשלבת נשים בתעשייה הקיבוצית, אעפ"י שברור באיגוד שזה נחוץ.

3.5.2016

סיכום פגישה באמדוקס נצרת

מראיינים: רביב לויטה - סמנכ"ל באמדוקס; איהאב עטאללה – מנהל המרכז בנצרת.

מוסד שמואל נאמן: ד"ר גילי פורטונה; ד"ר אביגדור זוננשיין; ד"ר איתן אדרס.

הפעילות מוגדרת כ Hub for managed services , כלומר משרת ישירות לקוחות בכל רחבי העולם במתן שירותים שונים בזמן אמת. פעילות זו מחייבת עבודה 24/7 במשך 365 ימים בשנה.

- הפעילות של אמדוקס בנצרת החלה לפני ארבע שנים עם 25-30 עובדים. מאז החברה צומחת באופן משמעותי והיום עובדים בה קרוב ל 200 עובדים.
- שלישי מהעובדים מוסלמים, שלישי נוצרים ושלישי יהודים, חלוקה זו אינה תוצאה של מדיניות אלא התפתחות טבעית. פסיפס תרבותי זה מאפשר את הפעילות הרציפה כנ"ל.
- כ 30% מהעובדים הן נשים.
- כ 15 עובדים הם תושבי שפרעם וזו הקבוצה הגדולה ביותר ממקום יישוב אחד (גם יותר מנצרת עצמה).
- כשליש מהעובדים הם בוגרי טכניון ושליש נוסף בוגרי אוניברסיטת חיפה.
- רובם של העובדים הם מהנדסי מחשבים, מהנדסי תוכנה ומהנדסי חשמל.
- החברה מקפידה לגייס עובדים בעלי וותק מגוון. כלומר צעירים חסרי ניסיון לצד עובדים בעלי ניסיון ארוך. הסתכלות החברה היא על העסקה לטווח ארוך.
- "צופן" סייעו רבות בהכשרת עובדים במיוחד בתחום השפה האנגלית.
- בניגוד לחששות החברה בהקמתה, אין כל בעיה בגיוס עובדים מתאימים. מועמדים רבים "מתדפקים" על דלתה לצד גיוס יזום. העובדים מופנים למרכזי הערכה המחליטים על קליטתם. כ 2/3 מהמועמדים הם מהמגזר הערבי עובדה התואמת גם את הרקע של עובדי החברה.
- אופי החברה, פעילותה והמגוון התרבותי מחייב את העובדים בידיעת אנגלית טובה לצד השפה העברית, ובנוסף כישורי תקשורת בינאישית טובים לצורך עבודה בסביבה הרב-תרבותית בתוך החברה ומול לקוחותיה.

- החברה מקפידה על טיפוח רב-תרבותיות מאוזנת ומכבדת בין עובדיה. שונות תרבותית זו נתפסת כיתרון ואף עמדה במבחן בעת מתיחות פוליטית ומבצע "צוק איתן". אין התחמקות מעיסוק בבעיות באופן גלוי ותרבותי.
- פער עלויות ההעסקה בפריפריה לעומת המרכז יחד עם הגיוון המגזרי של העובדים, מקנים לסניף בנצרת יתרונות עסקיים בהתמודדות בפרויקטים שונים ובאפשרות לשרת את הלקוחות 365 ימים בשנה 24/7.
- החברה מקפידה להיות בקשר עם בתי ספר ולהזמין תלמידים לביקורים של יום מלא בו הם נחשפים לפעילות ולתנאים. הביקור תורם לדימוי העצמי ("גם אני יכול") ומייצר מוטיבציה להגיע לתעסוקה דומה המחייבת השכלה רלוונטית.
- מעריכים שיש פוטנציאל ערבים ישראלים החיים בארה"ב שיכולים להשתלב בתעשיות high-tech.
- **תנאי הכרחי** להקמת מפעל (סניף של חברה גלובלית) כגון זה באתר פריפריאלי הוא קיומה של מטרה עסקית, גלובלית, ארוכת טווח וייחודית לסניף.

תפישת שפרעם של איהאב עטאללה:

עיר מתפתחת, במיקום מצוין ונגישות תחבורתית מעולה, בעלת פוטנציאל משאבי אנוש ברמה טובה, מערכת חינוך טובה, שכבה משכילה רחבה.

יש חשיבות מהותית שתהליך הקמת מפעל דומה בשפרעם יובל על ידי מנהיג משמעותי מהמגזר הערבי.

רביב לויטה ואיהאב עטאללה הביעו ברצון רב את הסכמתם לסייע לפרויקט שפרעם.

רשם: איתן

18.5.2016

סיכום פגישה באלפא-אומגה, נצרת

מרואיין: עימאד יונס

מוסד שמואל נאמן: ד"ר גילי פורטונה; ד"ר אביגדור זוננשיין; ד"ר איתן אדרס.

- החברה פעילה קרוב ל 25 שנים, עובדים בנצרת למעלה מ 60 עובדים נוצרים מוסלמים ויהודים. כ 30% נשים. העובדים מגיעים מנצרת וסביבתה, חיפה, כפרים באזור.
- שוקלים להעביר את המפעל לשטח שרכשו באזור התעשייה ציפורית.
- לו היה אזור תעשייה זמין בשפרעם הוא בהחלט היה אופציה אפשרית.
- שפרעם נראית כבעלת פוטנציאל טוב. חסרים בה בתי מלון.
- אזור תעשייה צריך להיות מסביר פנים, שנעים להגיע אליו עם חשיבות רבה למינהלת ולשירותים שהיא נותנת לדיירים, מכאן שלמנהל הפארק יש תפקיד מפתח בהצלחתו.
- לגבי הון אנושי: קיים קושי בגיוס מנהלי פרויקטים וראשי צוותים. עימאד מציע להקים בשפרעם מכון להכשרת מנהלים, אולי בשיתוף הטכניון או מוסד אקדמי אחר.

רשם: איתן

סיכום פגישה עם שלמה שרון

מרואיין: שלמה שרון

מוסד שמואל נאמן: ד"ר איתן אדרס.

שלמה שרון – עד 2011 ניהל חברות מובילות בלוגיסטיקה, עיקר הפעילות בשילוח בינלאומי, עמילות מכס ומרכזים לוגיסטיים. שימש כיו"ר ארגון סוכני המכס והמשלחים. שימש כדירקטור בחברה הלוגיסטית הגדולה בישראל (Overseas Commerce). היום משמש כדירקטור בחברת צים.

- אשדוד היא "בירת" הלוגיסטיקה כשאליה מצטרף אזור "עוטף נתב"ג". – רוב היבוא מגיע לאשדוד ומשרת את מרכז הארץ.
- הביקוש הנוכחי למרכזי לוגיסטיקה בצפון הוא נמוך. מעט המרכזים שהיו קיימים, פרט לאחד, נסגרו. יש שטחים גדולים פנויים בתוך נמל חיפה וחברת נמל חיפה מנסה לתת שירותים של אחסון ושינוע זולים כדי למשוך לקוחות ממרכז הארץ.
- להערכתנו, גם הפעלת נמל המפרץ לא תשנה מהותית את מפת הביקושים לשירותים של מרכזים לוגיסטיים בצפון.
- בתחום סחר החוץ הערך המוסף ללקוחות של מרכז לוגיסטי בצפון יכול להיות בתחום היצוא. לדוגמא: המכלת מוצרי היצוא של חברת "כתר" מתבצעת היום ב Overseas. כלומר שירותי המכלה וקונסולידציה יכולים "לעניין" חברות מייצאות. עם זאת הביקושים לפעילות של "עורף נמל" נראים אולי בטווח הארוך.
- השירותים שיכולים להינתן בשפרעם לחברות גדולות צריכים להיות בתחום של "ערך מוסף לוגיסטי", כגון ריכוז ומיון הפצה לאזור הצפון. היזם של המרכז הלוגיסטי המוצע צריך לזהות צורך בשוק. מיקור חוץ של פעילות לוגיסטית נשען על מחירי קרקע ותפעול זולים יותר מאשר בשטח המפעל קונה השירות באופן שמחפה על תוספת השינוע.
- לדעתנו, מרכז לוגיסטי בשפרעם מוטב שיתרכז בזיהוי צרכים של המגזר העסקי ולא דווקא בפעילות נמלית.
- שטח כולל אופייני למרכז לוגיסטי הוא כ 10 דונם.

רשם: איתן

סיכום פגישה עם אריה דהן, מנכ"ל גן התעשייה בתפן

1. המשתתפים הציגו את עצמם – אריה סיפר על השנים הראשונות שלו במחיצת סטף ורטהיימר, ועל העשייה בשנים האחרונות – התרחבות ל6 גני תעשייה בארץ ושביעי בחו"ל (גבזה, טורקיה). איריס וטלי סיפרו קצת על עצמן ובהרחבה על מרכז החדשנות
2. איריס הציגה את המנדט שקיבל מוסד נאמן לגבש למשרד הכלכלה תכנית פעולה לפיתוח הצפון, נוכח הדגש שהושם בשנים האחרונות על פיתוח הדרום (עיר הבה"דים, מיצוב ב"ש בתחום הסייבר ועוד) מצד גורמים בממשלה.
3. הוצג מודל הפעולה של "גן תעשייתי" – להבדיל מפארק תעשייה, שכמותם יש רבים ברחבי הארץ, גן תעשייה הינו מתחם סגור של שטח בבעלות מנהלת הגן. במתחם משכירים שטח למפעלים וחברות לפעול ולנהל את עסקיהם. עד כאן, יש דמיון, אלא שלהבדיל מפארק רגיל, גן התעשייה מקבל לשורותיו בעיקר חברות בתחילת דרכן ומהווה כמעין חממה לתעשיינים ויזמים בתחילת דרכם. הגן מספק שירותים נלווים רחבים יותר, וכיסוי צרכים מלא יותר: בגן יש שירותי ניקיון, בטחון, גינון, דואר, הסעות, קייטרינג (ארוחות), ואירועים משותפים. בנוסף לשירותים לוגיסטיים מספק הגן, הרצאות במגוון נושאים למנכ"לי החברות ללא תשלום ואף אורגן כנס "הקאתון" בנצרת (במימון מכון ראות) שהביא מנכ"לים מהגנים השונים לשמש כמנטורים בתהליך (מעלה את המעורבות הרגשית של החברות ביזמות). הנהלת הגן הינה כתובת לפתרון בעיות ועזרה אמיתית מעל ומעבר למתחייב, מה שהופך אותה לגורם קשוב, אמין ובעל ידע וככזה, שותף שניתן לפנות אליו לעזרה כשנתקלים בקשיים ובעתות משבר.
4. התפיסה ההוליסטית של הפארק כוללת: יצור, יצירה, איכות חיים, דו קיום.
5. כפי שצוין הנהלת הפארק מספקת שירותי הדרכה להנהלת החברות בנושאים שונים- פיתוח מנהלים, מתן כלים בנושאים מרכזיים- שיווק וכו לצד מפגש עם פקידי ממשל (מרכז השקעות וכיו"ב).
6. ששת גני התעשייה – תפן, לבון, עומר, תל-חי, נצרת ודלתון. חלקם נמצאים בתפוסה של 90% וחלקם יחסית חדשים, וצפויים להתפתח בהמשך (יש עדיין שטחים לגידול והקמת מבנים נוספים). האחרון שהוקם – הגן בנצרת – מהווה חידוש, מעצם הקמתו בעיר ערבית, ומהווה הצהרה לדו-קיום בין יהודים לערבים.
7. הקריטריונים של הנהלת הגן, לכניסת עסקים לגן:
 - a. מפעל המייצר מוצרים (בשנים האחרונות, יש פתיחות גבוהה גם לחברות תוכנה)

b. אוריינטציה ליצוא – השוק בישראל נחשב קטן, והמטרה היא להביא מפעלים המוכוונים לשוק בחו"ל (ידע נצבר בקרב הנהלת הגן בתחום זה)

c. ללא זיהום – רק מפעלים שאינם מייצרים פסולת זיהומית יכולים להתקבל לגן

d. קיומה של תכנית עסקית מוכחת לעסק

הרעיון הוא לקבל תעשיינים בתחילת דרכם ויש נטייה לכיוון ענפי המתכת, פלסטיקה, ביו טכנולוגיה, מכשור רפואי, ובשנים האחרונות גם חומרה ותוכנה. אין בגנים השונים מפעלי טקסטיל, ואעפ"י שאין התחייבות כזו, הנהלת הגנים עושה מאמץ לא להכניס מתחרים באותו גן.

8. יציאת מפעלים מהגן: בצמוד לגן, נמצא אזור התעשייה של תפן, ומפעלים שצלחו את השנים הראשונות שלהם, והצליחו להתפתח ולגדול, הרבה פעמים עזבים את השטח הראשוני בגן (וברוב המקרים קטן) ועוברים להקים מפעל יותר גדול באזור התעשייה הצמוד, וממשיכים ליהנות מיתרונות של אזור פיתוח א' (כל גני התעשייה ממוקמים באזורי פיתוח א'). אריה יעביר פרטים סטטיסטיים על אחוזי ההצלחה לעומת כישלון.

9. שיתופי פעולה: הנהלת הגן לא מתערבת בעסקים עצמם ולא שמה לה לדגש, לעזור לחבר בין חברות שיושבות בתוך הגן, אולם, במסגרת הפעילות שגם כך קורית בגן, ישנם מפגשים וישנן הזדמנויות שמאפשרות חיבור זה או אחר – למשל – חברה בגן שזקוקה לחלקים מפלסטיק, עבור המוצר שלה, תפנה לבדוק אופציה לרכישת החלקים מחברה נוספת שיושבת בגן, לפני שתוציא את ההזמנה החוצה. כך שהסיכוי לשת"פים של רכישות קיים אך לא יזום ע"י הנהלה. מעבר לסוג זה של שת"פים, לא צוינו שיתופי פעולה אחרים (מענה משותף על מכרזים, פיתוחי מוצרים משותפים וכו')

10. מעצם העובדה שיש רשת של גנים ברחבי הגליל, מכיר אריה רבים בתעשייה. הוא נמצא בקשרים עם עוד מנהלי פארקים, אבל לא צוינה פעילות מסודרת המפגישה ביניהם.

11. הקשיים והקשר לחינוך: אריה ציין, שיש חוסר בבעלי מקצוע (Know how), ושיש תדמית ירודה למקצועות מסוימים שמביאה רק מעט מהאוכלוסייה להתמחות במקצועות כמו עיבוד שבבים ועוד. ישנם 2 פעילויות שנעשות בהקשר זה:

a. השקעה בחינוך – קשרים עם מועצות אזוריות להקמת מסלולי הכשרה למקצועות אלו, במכללות ובתי ספר, כך שהגנים תורמים כיתות וציוד ובתמורה מוקמים המסלולים הללו. כפועל יוצא, בוגרים המסיימים את המסלולים יוצאים לשוק ויש להם פרנסה, ולבעלי המפעלים אין חוסר בכוח אדם (או שהוא יורד). הקמת בתי ספר מקצועיים גם תורמת במציאת פתרונות לנוער שנושר מבית הספר ונפלט מהמערכת הרגילה (רכישת מקצוע

יכולה לשמש אותם בצבא, וגם מבטיח להם עבודה עם שחרורם). **בגן התעשייה בלבון, הוקם מרכז הכשרה כזה.**

b. מיצוב – בזמן האחרון נעשית עבודה למצב את בעלי העיסוקים הללו לעבור הכשרה לקבלת תעודת "אמן" (Craftsman), כפי שנהוג באירופה.

12. גם התעשייה הבא: אריה ציין, כי בעמק הירדן ליד בית שאן, נראה כי יש פוטנציאל להקמת גן תעשייה. קיומה של מכללת עמק יזרעאל יכול להביא להקמת מסלולי לימוד בתחום הנדרש שיביא בעתיד לדור של עובדים עם יכולות בתעשייה. המכללה יכולה להוות עוגן וכמנוע צמיחה לאזור

13. פוליטיקה: כמו במקרה של עומר (שם הוקם בצמידות לגן התעשייה, פארק טכנולוגי מתחרה), אין ראייה כוללת ואיגום משאבים. לעיתים נדמה כי פעילויות הממשלה לא רק שאינן נותנות רוח גבית, אלא לפעמים ממש כאילו שמה "מקלות בגלגלים". סטף קיבל עשרות פרסים על פועלו למען התעשייה בישראל, על הטכנולוגיה התעשייתית שפיתח ועדיין, הידע שפיתח לטיפוח היזמות במפעלי תעשייה לא אומץ ע"י גורמים בממשלה, ועפ"י אריה, אין ראייה לטווח רחוק בתחום העבודה.

14. אריה דהאן העביר נתונים לגבי החברות בפארק

גני התעשייה - תמונת מצב:

5 גני התעשייה בישראל בנויים על 508 דונם. סה"כ שטח בנוי - 83,000 מ"ר בתפוסה של מעל 90%. (*מזה 75,000 מ"ר להשכרה לתעשייה ו- 6,700 מ"ר תפוסים ע"י מוזיאונים).

גן התעשייה	מס' חברות בגנים	מס' עובדים	מכירות 2006 (מיליוני \$)	ותק בגנים (שנים)	מס' חברות בוגרות
תפן	21	500	150	עד 5: 10 5: 5-10 מעל 10: 6	65
לבון	5	250	40	עד 5: 1 4: 5-10	1
תל חי	6	500	175	עד 5: 1 3: 5-10 מעל 10: 2	12
עומר	37	850	150	עד 5: 12 8: 5-10 מעל 10: 17	27
דלתון	2	200	50	עד 5: 3	-
סה"כ	73	2,400	565		105 (3,000 עובדים)

סה"כ ייצוא החברות בגנים = 80% ממכירות (הממוצע לתעשייה בארץ הוא פחות מ- 40%*) * מקור: משרד תמ"ת "Israeli Economy at a Glance 2006"

משתתפים: סרגיי, ישי ונבות.

נקודות מרכזיות:

1. מנהל אזור התעשייה חייב להיות אקטיבי ולהכיר את הפקידות הרלבנטית בכדי לעזור למפעלים ולקדם את האזור. מייחס חשיבות אדירה ליחסי אנוש ונוכחות פיזית במשרדים.
2. מטרה מוגדרת לפיתוח התעשייתי- להשאיר צעירים בעיר, ממנה נגזרת מדיניות קליטת המפעלים (רק מפעלים משלמי שכר גבוה).
3. ביקושים ערים מאוד לתעשייה באזור, במיוחד במגזר הערבי.
4. ממליץ לפתח תשתיות דרך חברות מנהלות בהיעדר מנגנון מתפקד בעירייה- בניגוד ללו.
5. ביקנעם דוחפים החוצה כל מה שאינו היי-טק- מייצר ביקושים חשובים עבורנו.

נושאים לדיון:

- תהליך ההקמה- צריך להרכיב צוות מקצועי:
 - א. מנהל פרויקט- מקיים קשר עם כל היועצים והובלת הדברים- משרה מלאה ומישהו טוב יעלה כסף לא פחות מ-25 אלפיש בחודש. צריך מישהו צעיר יחסית, **פרואקטיבי** כדי לעזור ליזמים לקדם את העניינים שלהם במשרדי ממשלה. הוא אחת לשבועיים נוסע לירושלים למשרד הכלכלה- מרכז השקעות, מדען ראשי, מינהל אזורי פיתוח וכו'- **הכל בנוי על יחסי אנוש, צריך להכיר את מקבלי ההחלטות** ולהכיר את הדמויות שעובדות במשרדי הממשלה. בשאר הזמן הוא במחוזות. הוא ברמ"4 פעמים בשבוע. לטענתו במגזר הערבי צריך ניהול מקצועי חיצוני, מביא כדוגמא את סח'נין שיש שם בלגן- 400 בקשות על 70 דונם- רוצים להוציא מטרדים ויש המון מלחמות ואף אחד לא יודע לקבל החלטה, הכל פוליטי.
 - ב. צד הנדסי מקצועי- כחלק מהצוות לא פרילנסר. כדי להמחיש למה מביא כדוגמא את אזור התעשייה במבואות גלבוע, האזור מופרט והמנהל פרילנסר- עזרא שמיר. המטרה שלו לשווק ולא מעניין אותו אם זו חברת היי-טק או נגריה פרמיטיבית.
- קליטת מפעלים- לא מחפש מפעל עם 1,000 עובדים בשכר מינימום, אלא מחפש תעשיות מצליחות עם ידע ופוטנציאל צמיחה- **המטרה שלו- להשאיר צעירים בעיר.**
- ביקוש- 3 פעמים בשבוע הוא נפגש עם יזמים ויש לו 15 בהמתנה. 90% מהבקשות הוא דוחה. יש וועדת אכלוס שמורכבת מחברי מועצה ויש וועדה סביבתית מקצועית. רשום בתב"ע מה המפעלים

האסורים בתחומי התכנית ולפי זה אתה יכול לדחות בקשות. הרבה מהביקושים הם מהמגזר הערבי והם מחפשים להיכנס לאזורי תעשייה מסודרים.

- נתונים על ציפורית- 4 מפעלים בהקמה, 15 בתכנון ו-4,000 מועסקים. הוא עשה שינוי ייעוד-130 ד' ב-15 חודשים בגלל הקשרים עם הוועדה המחוזית. שלב ב' שזה 207 ד' נטו והם לא קולטים עסק ללא טכנולוגיה מתקדמת שזה נותן פתרון של תעסוקה איכותית. הוא מבקש מבעל מפעל **טבלה כמה מרוויחים העובדים** שלו כדי לראות אם הוא רוצה אותו.

- טיפול ביזמים- אצלו היזם לא עובד בכלל עם רגולטורים חוץ ממרכז ההשקעות. **היזם מביא תכניות והוא משיג לו אישורים. היזם לא רואה משרד ממשלתי.** השירות שהוא נותן עולה הרבה כסף אבל הוא לא גובה כסף. בד"כ גובים 10,00 ש"ח פתיחת תיק.

- פיתוח תשתיות- הוא לא עובד בנוהל רשויות כי העירייה לא מתפקדת ואז הוא מפעיל ומלווה **צמוד את החברות המנהלות**- א.ת.ת ועמק איילון. גם אותם צריך כל הזמן לדחוף כי גם הם עובדים על 100 פרויקטים.

- שירותים באזור התעשייה- הם רוצים דואר, מסעדה, תחבורה ציבורית (הוא דאג לקו עירוני ממשד התחבורה), ניקיון.

- **ביקנעם דוחפים את התעשייה הכבדה החוצה והם נותנים ביקושים.**

- אקדמיה- הם מקשרים בין מכללת נצרת עילית ובין מפעלים וגם קשר עם בראודה.

טיפים כלליים:

+ הוא היה אצל נח"ה שרוצה לעבור אליו.

+ מינהל אזורי תעשייה מטפל ב-100 אזורי תעשייה ואתה צריך להרים את עצמך ולהיות שם פיזית כדי להתקדם.

+ מרכז השקעות- הוא מחבר מפעלים ליועץ מתל אביב שמשיג להם את המקסימום ממרכז ההשקעות.

חומרים שיעביר לנו:

- נוהל קליטת מפעלים.

- נוהל יחידה סביבתית.

- נתונים על ביקושים.

פגישה עם ללו לוינסקי- רמת דלתון 21.6.16

משתתפים: ללו, ישי ונבות.

נקודות מרכזיות:

1. תומך בנוהל רשויות כאמצעי לניהול עבודות הפיתוח ולעשות דרך החכ"ל.
2. קריטי להתמצא ברגולציה כדי לפתור ליזמים בעיות ושיבנו מהר.
3. ממליץ על עמק יזרעאל כמקור ידע בתשתיות וחוקי עזר.
4. קליטת מפעלים מצליחים היא סוד ההצלחה.
5. גן תעשייה זה בנייה להשכרה ברמה גבוהה עם ערך מוסף של אספקת שירותים לפארק.

נושאים לדיון:

- ארנונה מאזור התעשייה- מציע לעשות **חשבון נפרד** לאזור התעשייה עם מורשי חתימה- גזבר ומנכ"ל חכ"ל וכך נותנים לך לחיות. לעשות הסכם עם העירייה שאת הארנונה מאזור התעשייה החכ"ל תגבה ארנונה בתמורה ל-2-3% כמו שהיא משלמת לחברת הגבייה.
- עלות תפעול מינהלת תעשייה זה כ-500-800 אלפ"ח בשנה תלוי בשלב שאתה נמצא, זה התקורות.
- תשתיות- הכי טוב זה **לעשות את התשתיות דרך החכ"ל**- כי אתה מקבל 3% תקורות אליך, אתה שולט על התשתיות ומסנכרן הכל. אתה עושה הסכמים עם המהנדסים והאדריכלים ואז אתה מדלג על אתת ועמק איילון. אתה משלם למהנדס טוב שמבין בתשתיות והוא מנחה אותך- מודדים, מהנדסי כבישים, יש **סל אנשים שמקובלים על התמ"ת**. אין צורך בחברות המנהלות אלא בשכל ישר ולהתייעץ עם אנשים מנוסים. חברת "אתת" הם אסון, צברו כוח רב מדי ולכן אתה צריך את הריבונות. החכ"ל תהיה האינטגרטור. הוא עובד עם חברת דן הנדסה ומבסוט.
- רגולציה- יש לו רשימה של 115 רגולטורים- **שיעביר לנו**, יש המון רגולציה וצריך לשלוט בה, להכיר את הרגולטורים ולדעת לעבוד איתם עבור היזמים.
- טיפול בהליכי אישור מפעל- צריך שמפעלים ידעו שאתה רוצה אותם ופותר להם בעיות. שהם לא ירוצו אחרי רגולטורים. צריך לבדוק האם רוצים לקחת כסף על הטיפול בבקשה.
- מיתוג- המותג שפרעם מאיים על חלק מהאנשים, צריך לחשוב על מיתוג אזור התעשייה כך שלא ירתיע יזמים.
- חוקי עזר- שמירה לפי מ"ר, להכניס או לתקנון תב"ע או לחוק עזר את העזרה שלך ליזמים. אפשר גם חוק עזר לשילוט, למים, ביוב. לראות עם מי **עמק יזרעאל** עובדים על חוקי עזר.

- קליטת עובדים למפעלים- דרך מרכזי צעירים הם איתרו עובדים למפעלים שביקשו ומצאו למפעל מיזרעאל לדוגמא- 185 עובדים. מארגן הסעות לעובדים- המפעלים משלמים.
- שירותים באזור התעשייה- לחץ מים טוב, כיבוי אש מרכזי, חדר אוכל, חדרי ישיבות.
- קליטת מפעלים- **מפעלים מצליחים הם סוד ההצלחה של רמת דלתון וגם של אחרים.** הם מביאים עוד חברות לאזור התעשייה ולכן יש לבחור מפעלים בעלי פוטנציאל צמיחה, חדשניים ורווחיים. לחשוב טוב ולהחליט **אילו מפעלים** רוצים- להתייחס לכך שתכנית האב ובתקנון התב"ע. מפעל של התכת אלומיניום לדוגמא זה סכנה ולהתרחק מהר, קורא לזה צ'רנוביל.
- גן תעשייה- מבחינתו הגן הוא **בנייה להשכרה** ברמה גבוהה ונותן **ערך מוסף בשירותים** שהוא מספק לכל המפעלים באזור התעשייה (כמו חדר אוכל). סטף- כשהוא מגיע אתה מצליח. הוא בונה להשכרה ברמה גבוהה ואז מפעלים רציניים מתעניינים בכך כי הם מקבלים שירותים טובים מאוד בשכירות נמוכה. הוא מספק חדר אוכל, כיבוי אש, מוסך, מלווה את המפעלים לאישור, למדען ראשי. מבחינת המינהלת סטף הוא עוד דייר, פשוט גדול- עם 100 דונם. יש עוד חברות טובות מלבדו שבונות להשכרה, יש 3-4 חברות, לאראל מרגלית יש והוא בונה בקריית שמונה מעין גן תעשייה.

טיפים כלליים:

- + ממליץ על **אברהם ברקן** כמקום ללמוד ואולי כפרויקטור- יוצא עוד שנה לפנסיה, גר לאלונים.
- + כדאי לעשות **טבלת אקסל** עם כל העלויות והמחירים, בכמה המינהל רוצה למכור דונם, עלויות פיתוח, מט"ש, לחצי מים.
- + + לבדוק האם שפרעם בהטבות מס הכנסה לעובדים- זה מגדיל את הנטו של העובד.
- + לראות האם מפעל יכול לעשות בתוך התב"ע שלו גם 20% מסחר ואז הוא יכול לעשות מרכז מבקרים, חנות וכו'. אצל ללו זה 20%, אפשר פחות.
- + כדאי לעשות בתב"ע **בשטח חום מבנה רב-תכליתי** עם מנהלת תעשייתית ושירותים למפעלים.
- + לבדוק אפשרות להצטרף **לקורס מנהלי מנהלות אזורי תעשייה** של משרד הכלכלה.
- + **יש לו רשימת רגולטורים רלבנטיים- לשלוח בקשה שיעביר לנו.**

שלבים בתהליך הקמת אזור התעשייה:

1. לאשר תב"ע.
2. **אחרי שהתב"ע** בתוקף לקחת פרויקטור או מנהל אזור תעשייה חונך שילווח אותנו.

3. תשתיות- מעבר למכירת השטח אתה צריך **לפתור ליזם בעיות** כדי שיבנה כמה שיותר מהר, מנהל המינהלת צריך להחתים את רמ"י, כיבוי אש- לדעת לחץ אטמוספרי, כמה צול מים, תחנת כיבוי אש קרובה, פילרים של חשמל וכל זה. מנהלי מפעלים לא יודעים להתעסק בזה. לבדוק האם **המט"ש** נתן פתרון טוב והוא מתאים לצרכים שלי- שפכים תעשייתיים, אם לא- צריך למצוא פתרון מקומי. צריך לראות אם יש לנו מספיק מים ל-900 דונם.

4. **לשווק כמה שיותר מהר** כדי להגיע למפעל מאושר, זה לוקח שנה.

פגישה עם ארוא רינאוי- אמתיאז 21.6.16

משתתפים: ארוא, ישי ונבות.

עיקרי הדיון:

1. אמתיאז- מקיימים הכוונה לאקדמיה והכוונה, השמה והכשרות לאקדמאים באמצעות ליווי אישי, הכשרות, קורסים וקשרי מעסיקים.
2. יוכלו וישמחו להיות שותפים שלנו בפיתוח התעשייה בשפרעם ולסייע בהכשרת והשמת כוח אדם במפעלים.
3. ישתפו אותנו בחומרים שנאספו- נתוני יריד תעסוקה, מיפוי שיערכו בעתיד, הטבות למעסיקים ממשרד הכלכלה.
4. אנחנו נשלח להם את המיפוי שלנו עד לשלב זה.

דיון:

ארוא- כללי- אמתיאז- חלק ממרכזי ריאן, אלפנר זה חל"צ שהוקם ע"י משרד הכלכלה ושותפים במגזר השלישי. יש היום 21 מרכזים בכל הארץ ולכל מרכז יש שלוחות ביישובים קרובים. שישים ומשהו שלוחות. 4 תכניות- דרוזים וצ'רקסים, בדואים צפון, בדואים דרום וכלל החברה הערבית. כל מרכז מתמחה לפי הרכב האוכלוסייה באזור. בתחילת תכנית אמתיאז התמקדו בהכוון להשכלה גבוהה אצל י"בניקים, הכוונה, קורסי פסיכומטרי וכו'. השנה התחילו להתמקד באקדמאים- **השמה** במגזר הציבורי, במקצועות הבריאות ובמקצועות חופשיים- משפטים ורו"ח בנוסף, אקדמאים שלא מוצאים עבודה אנחנו **מסייעים בהכוונה למקומות או בהכשרות נוספות** במקצועות נדרשים. בתום הכשרות הם מקבלים השמה מובטחת בד"כ.

ישי- כללי- קרן פורטלנד ופעילותה והפרויקט בשפרעם- רוצים להביא לתעסוקת החברה המקומית וכאן הקשר אליכם מתחבר. לחשוב ביחד לאילו כיוונים לפתח וגם להיעזר בנתונים שלכם. אנחנו צריכים להוכיח לממשלה את האיכויות של האזור וכאן המידע על אקדמאים חיוני.

ארוא- קשר עם ארגונים אחרים- קו משווה וצופן יש לנו קשר איתם, הם עתירי נסיון אבל עוסקים בדברים ספציפיים. הם מפתחים יכולות שיתאימו למכרז להפעלת מרכזי ריאן עוד שנה. יש לארגונים קשר חיובי והם מפנים משתתפים אחד לשני, בהכשרות צוות יש שותפויות וגם יש תחרות ומתח.

נתונים- מבחינת שפרעם הם השנה מתחילים **מיפוי אקדמאים** של חברת משב שיעשו סקר. המיפוי אמור להסתיים עד סוף השנה והיא מוכנה להעביר לנו אותו. קו משווה וסיכוי עושים מיפויים כלליים יותר שכדאי לבקש גם.

קיימו יריד תעסוקה לאקדמאים ושפרעם ויש ממנו נתונים- היו מעסיקים טובים, בעיקר מהמגזר הציבורי וגם ממקצועות הבריאות, היו 182 אקדמאים שרובם משפרעם, רובם סיימו בחו"ל ורובם היו ממקצועות הבריאות, כמה משפטנים והמון מורות.

אפשרויות לשת"פ סביב אזור התעשייה- הם יכולים לספק לנו עובדים מוכשרים רבים אם הם יעבדו מספיק קשה. הם יודעים **להכשיר, ללוות** את האנשים, לסייע בקשיים ולהביא את ההון האנושי למוכנות גבוהה לתעסוקה וזה היתרון היחסי שלהם- אין "שגר ושכח" ואם עולות בעיות הם מטפלים וגם מביאים אותם למוכנות גבוהה. יש להם **קשר טוב עם מעסיקים** אסטרטגיים- מאות מעסיקים וחלקם ישמחו להיכנס למקומות חדשים. **גישה להטבות משרד הכלכלה** לעסקים שהם יודעים להנגיש.

סיכמו:

1. נבות- לשלוח את דרישות התפקיד למנכ"ל חכ"ל+ מיפוי עד כה.
2. ארוא- יעבירו לנו את סיכומי יריד התעסוקה שנערך בשפרעם+ סיכום הטבות משרד הכלכלה למעסיקים המעסיקים ערבים.

פגישה במרכז ריאן- טמרה

משתתפים: ג'יהאד עואד (מנהל מרכז ריאן טמרה), טהה נבראס (מרכז ריאן), ד"ר יאסר חוג'יראת (מנכ"ל אלפנאר), ישי ונבות.

עיקרי הדברים:

אלפנאר הוא ארגון המאגד שני מרכזים- מרכזי ריאן שעוסקים בהשמה והכשרה מקצועית ומרכזי אינתיאז שעוסקים בהסבה והשמה לאקדמאים ערבים.

מרכז ריאן טמרה אחראי על 4 יישובים: טמרה, שפרעם, אעבלין וכבול.

יאסר- צריך לעשות אפיון של כוח האדם באזור ושהוא ינחה את פיתוחה אזור התעשייה. כך תתפתח תעסוקה.

ג'יהאד- אין לנו בעיה של השמות והכשרות- יש לנו קורסים של חשמלאים מוסמכים במכללה טכנולוגית. **יש לנו המון כוח עבודה שמחפש ודורש עבודה באזור הזה. קל הרבה יותר היום לשכנע את המדינה לממן הכשרות לתעסוקת נשים.**

טהה- החלום של התכנית הזו בריאן הוא שיבוא אלינו מעסיק ויגיד לנו תכשיר לי עובדים. אין לנו דרך להבטיח 100% הכשרות ותקנים אבל בהחלט קרוב לכך. **המחיר של ההכשרה לא יהיה רלבנטי כשיש וודאות לגבי ההשמה. יש המון כלי משרד כלכלה שאפשר להפעיל- השתתפות בשכר העובדים, בהכשרה וכו'. היות ומדובר באזור תעשייה בישוב ערבי יהיה מאתגר לשכנע את המעסיקים להעדיף להעסיק ערבים. אולי העברת סדנאות בנושא התאמה תרבותית.**

ישי- בלב הארץ 15% מהעובדים ערבים וזה פספוס ומאכזב.

יאסר- צריך לשאוף שגם שהמנהלים יהיו ערבים, כמה שיותר מהעובדים הבכירים.

טהה- מיפוי- כל מרכז שקם עושה מיפוי תעסוקתי, אפשר להעביר מיפוי של כוח האדם של 4 יישובים: טמרה, שפרעם, אעבלין וכבול. יעבירו נתונים ויהיה אפשר לעדכן אותם.

יאסר- מיפוי של מרכז ריאן בטמרה והמרכז **בביר אל- מכסור.**

ישי- אנחנו נשלח גם לכם חומרים.

ג'יהאד- מוקדי ההשמות של מרכז ריאן בטמרה- אזורי התעשייה מחיפה עד נהריה, בר לב, משגב, תפן, קצת בנצרת.

השמה לשלושה סוגי משרות: המסה הגדולה היא סביב משרות כניסה, לאחר מכן יש משרות קריירה (פחות) והשמה למשרות ניהול (מעט מאוד).

תחומים שבהם הושמו- היו השמות במקצועות הקמעונאות והמסחר כי הדרישה שם גדולה. מדובר בהון אנושי איכותי ומתמיד. בשנתיים האחרונות היו 3 גיוסי מסה של 40 מועמדים ומעלה. היו גיוסם קטנים בדין פנורמה עם קורס טבחיות. יונידרס- טקסטיל פר מעסיק. כתר- בכרמיאל היו השמות. המרכז יזם תחב"צ לכרמיאל.

איך מאתרים צרכי מפעלים? יש להם רכז קשרי מעסיקים שמאתר צרכים ואז הוא מעביר לרכז הכשרות שבונה או רוכש הכשרה. הקשר ברוב המחולט מגיע מהמפעלים עצמם, פחות המינהלות. כשיש כמה צרכים משותפים למפעלים הפנייה יכולה לבוא מהמינהלת.

בטמרה יש בי"ס טכנולוגי של האגף להכשרות מקצועיות במשרד הכלכלה (היחיד במגזר הערבי). יש הכשרות שאנחנו רוכשים ויש הכשרות של בי"ס להכשרה מקצועית שהן קבועות ואז גם לשכות תעסוקה מפנות.

בנוגע להשמה והסבה של אקדמאים יש שני ארגונים, "הישגים" של המל"ג ואינתיאז של ריאן. הם מתמחים בהשמה של 4 מקצועות- רוקחים, שירות ציבורי, פרה-רפואי, מקצועות חופשיים.

- בין השירותים שהם נותנים זה גם **ליווי לאחר ההשמה**- הם יודעים גם לעשות מנטורינג וקואצ'ינג לעובדים שנקלטו ולתמוך.

ד"ר יאסר יחבר אותנו לאינתיאז ולריאן ביר אל-מכסור- עסאם חג'רה- 050-6240861.

- לעדכן שכבר אין מכללת אעבלין, אבל יש מכללת סח'נין ומרכז הכשרה מקצועית בטמרה.
- אפיון תעשיות אפשריות על ידם- תעשיות רפואיות, אקדמאיות מורות ערביות, מובטלים. תעשייה יצרנית עם ידיים עובדות, מוקדים טלפונים במשרדים, תעשיות מזון, מתכת בדיוק רב C&C.
- הם יספקו לנו נתונים סביב עובדים והשכלה בכלל ומדעי הרפואה בפרט.

פגישה עם ד"ר נאיף חאלדי המנהל המיועד של סניף מעוף בשפרעם

משתתפים: ד"ר הנא חמדן סליבא, ישי שורק, נבות, ד"ר נאיף חאלדי, ד"ר גילי פורטונה.

עיקרי הפגישה:

- כדי להתגבר על החסמים הקשים והרבים של בעלי עסקים בחברה הערבית יש לייצר מערך תומך משמעותי באמצעות שחקנים שונים (כמו המעוף) ותמריצי מדינה.
- אזור התעשייה החדש יכול לתרום להוזלת מחירי הקרקע הגבוהים בשפרעם באמצעות הורדת המחירים בקרקעות הפרטיות ויצירת הזדמנויות לפיתוח גם בהן.
- שירותי המעוף הם מגוונים ואיכותיים ושת"פ קרוב ביננו הוא חיוני להצלחת הפרויקט, גם בשלב הגשת הבקשות להקצאת קרקע ממשד הכלכלה.
- חשוב ביותר לשפר את השירות והתשתית באזור התעשייה הקיים ולייצר אמון עם בעלי העסקים כתנאי לצמיחה והתרחבות עתידית.
- נאיף רואה חשיבות קריטית במוסד להכשרה מקצועית (מכללה טכנולוגית) להכשרת כוח אדם מיומן בפארק.

דיון:

נאיף: ניהל את מט"י שפרעם והיום מנהל את מעוף באקה, מקים בשבועות הקרובים את סניף המעוף בשפרעם במקום מט"י. 16 שנים יועץ, עשה דוקטורט בגרמניה.

חושב שחשוב שתהיה **מחלקת עסקים בעירייה שתחזיק נתונים** על עסקים ותדע מה יש ומה חסר. זו בעיה גדולה בשפרעם שאין נתונים. רוב העסקים בשפרעם הם נותני שירותים, מסחר ומלאכה. יש הרבה עסקים בתחומי ההובלות, עבודות הבניין, שיפוצים ועוד. במשרד הכלכלה מדובר על כ-2,700 עסקים, כמעט ואין תעשייה.

חסמים לעסקים - ממשלתיים. 2. מוניציפליים. 3. כישורים ניהוליים. 4. כוח אדם מיומן.

1. ממשלתיים - שטחים לעסקים, הטבות, עידוד, תמיכות, בעיות תחבורה וכו'..
2. חסמים מוניציפליים - אין מנהיגות, אין קשר בין עסקים לעירייה, אין שירותים.
3. כישורים ניהוליים - רוב העסקים נסגרים עקב ניהול כושל. 40% מהעסקים הערבים מקימים עסק ללא תכניות עסקיות ומתוך הרצון להיות עצמאים, ללא תכנון, מימון וכו'.
4. כוח אדם - חסר כוח אדם מיומן ולכן ממוצע השכר הוא נמוך.

מחקר של לפני 4 שנים (הוא ישלח לנו) ומיפה את בעיות בעלי העסקים הערבים: מקום ראשון גיוס הון, יש בעיה קשה של מימון, בסקרים שעורכים כ-70% אומרים מימון, המון אומרים שיווק, מיקום ותשתיות (12%), השאר קשיים טכניים- ידע, מחשוב וכו', מביא לפריון נמוך, 10% ציינו רישיונות ואישורים.

500,000 עסקים בארץ, 480,000 קטנים (עד 10 עובדים) בשנה נפתחים 50,000 ונסגרים 45,000, 70% מהעסקים שנפתחים הם חדשים. בעיית האדמות הפרטיות. עסק שייעצתי לו עכשיו משלם 14,000 שקל שכירות על חצי דונם 12 שנים, אם הייתה אדמת מינהל הוא היה רווחי. הבעלות על אדמות פרטיות היא ריכוזית בשפרעם וזה מייקר את הקרקע. חצי דונם אדמה פרטית תעלה לך מליון ו-300 אלפיש. **אזור התעשייה החדש יוזיל את המחירים של הקרקעות הפרטיות ואולי יאפשר לנצל יותר קרקעות פרטיות ויאזן את השוק.**

בשפרעם יש בעיה של תחבורה ופקקים, המחירים בשפרעם של מוצרים וסחורות גבוהים.

מעוף בשפרעם- יקימו חממה עסקית (מרכז עסקים)- שירותים: 1. **הדרכות** להעשרה והעצמת הניהול העסקי. 2. **שירותי ייעוץ** דרך מאגר של 1,000 ספקים- 200 ש לשעת ייעוץ, הלקוח משלם 80 ש לשעה והם 120 ש. 3. סיוע במתן **מימון**- בונים תכנית עסקית מסובסדת, מקסימום 2,000 ש ללקוח ופחות. המעוף הוא שיפור לעומת מט"י יש שירותים מפותחים ומגוונים במגוון תחומים- רכש, שיווק, סחר בינ"ל, תקינה, רישוי עסקים וכו'. בחממה בשפרעם יש 17 חדרים ובהם משכירים לעסקים מתחילים (לא יותר משנה). היתרון שלנו- אנחנו חוסכים לבעל עסק חדש כ-10,000 ש בחודש הוצאות תפעול. בנוסף הוא מקבל למשך שנתיים ייעוץ חינם.

אנחנו מעדיפים עסקים עם פוטנציאל להעסקת יותר עובדים ועם פוטנציאל צמיחה (פחות עו"ד עצמאיים וכו'). בבאקה יש לי 8 חדרים מושכרים והם מעסיקים כ-70 איש. חלקם גם עסקים טכנולוגים- תקשורת, אפליקציות ועוד. אנחנו רוצים עסקים חדשניים עם ערך מוסף. הם עושים פרסום ויוצאים בקמפיין לשפה הערבית. הם יוצרים גם קשר עם מכללות ועושים שת"פים.

בשפרעם התקשיתי לייצר שיתופי פעולה עם עמותות וארגונים ועם מחלקת הרווחה, יש לנו הרבה מענים לנשים. צריך לייצר סיפורי הצלחה כדי לייצר חיקוי, עסקים יקומו כשיראו עוד עסקים מצליחים בתחומים מסויימים.

גילי: ראינו שאין שטחי תעשייה בשפרעם אתמול, כדאי להקצות שטחים לעסקים קטנים באזור התעשייה?

נאיף: כן, בטח יש **המון ביקוש** לשטחי תעשייה ותעסוקה, בעיקר בקרקע מדינה. עסקים יבואו עם יהיו תנאים טובים מבחינת תמריצים, הקלות ושירותים טובים. השיפור בתחבורה גם יעזור. התנאים האלו יעזרו לנו למשוך חברות מבחוץ.

באום אל-פאחם, כדוגמה טובה הייתה מנהיגות רצינית, בעלי הון משקיעים, קירבה לשטחים שנתנה זינוק בתחום הבנייה, מחלקת הנדסה טובה, חכ"ל רצינית, מיקום טוב, מרכזים מסחריים טובים. מכללה זה מאוד משמעותי- 3,000 סטודנטים נכנסים לסכנין ביום ועושים קניות וכו'- מוסד עוגן.

ישי: לשינוי העיר יש קצב משלו, צריך לראות מה ניתן לעשות יותר טוב במחצבה כך שתסייע לעיר למשוך למעלה ולא להפך.

גילי: אולי צריך פארק תעשייה אזורי ושזה יהיה פחות לוקלי.

ישי: יש שתי סוגיות שונות- ארנונה מורכב לחלק הרבה, היא צריכה לאזן את העיר וגם חשוב שזה יהיה ה"בייבי" של מישהו כדי שזה יצליח. מנגד, סוגיית השותפות והתעסוקה היא שאלה אזורית. **חייבים גם לשפר את המצב באזור התעשייה הקיים לפני שנרחיב.**

נאיף: יש יתרון שאזור התעשייה במחצבה צמוד לעיר. חשוב לייצר את ההזדמנות גם **למכללה** תעשייתית באזור התעשייה. אם רוצים לבסס את האוכלוסייה הערבית לדורות צריך לחנך ליצרנות, ליוזמה וליצירתיות לשם כך צריך מכללה. מלבד היתרון של המיקום לדעתי אין בשפרעם יתרונות.

כדי להפוך את שפרעם למרכז תוסס צריך לא רק תעשייה אלא גם מסחר ושירותים, מכללה. אולי אפשר לקדם את זה דרך דרעי. לא צריך מכללה אקדמית, אלא הנדסאים.

ישי: שלב א' הוא חובה- לשפר, לנהל, לטפל. זה יכול ממש להזיק לפרויקט. אולי זו תהיה משימת החברה הכלכלית.

נאיף- אפשר גם לעשות פורום עסקים. יש בעיה קשה גם של תעסוקת נשים, כ-18% נמוך בהרבה מהמוצע הארצי. צריך לדאוג גם לתחום התחבורה בהקשר הזה. חברות מחפשות כוח אדם רעב שרוצה לעבוד, הייתה חברה מיקנעם שחיפשה 35 הנדסאי מזון ולא הגיעה בגלל מצב א.ת הקיים.

נאיף- לגבי **העתיד**- נעשה תכנית לשת"פ, נעשה **תכניות עסקיות להקצאת קרקע**. מציע גם הקמת קרן שפרעם שאנשים תורמים לה ומחזירה לעירייה ופורום **עסקים** שיכול לאגד צרכים. מבקש שנקיים **כנס חשיפה** עם השלמת התכנון לפני השיווקים, עם חוברת מוכנה לכולם עם התכניות.

סיכמנו:

1. כינוס משותף של פורום עסקים- שת"פ בין נבות לד"ר חאלדי לאחר שיפתח המעוף בשפרעם.
2. מחקר- ד"ר חאלדי ישלח לינק חסמים.
3. שת"פ בין המעוף לשחקנים שונים בעיר- סיכמנו שכשהמעוף ייכנס לשפרעם נייצר יחד קשר עם עמותות הנשים דרך עזיזה ועם מחלקת הרווחה דרך פאריד שאהין.
4. קידום הגעת השר דרעי- באחריות נבות.

סיכום פגישה בצופן נצרת

מרואיינים: פז הירשמן (מנכ"ל משותף), בנצי שגב (פיתוח עסקי), סמי סעדי (מנכ"ל משותף) – הצטרף בסוף הפגישה.

מוסד שמואל נאמן: ד"ר גילי פורטונה; ד"ר אביגדור זוננשיין; ד"ר איתן אדרס.

- צופן (חל"צ) פועל מאז 2008 בקרב האוכלוסיה הערבית שבתחומי הקו הירוק וביצע עד כה כ 800 השמות. לצופן מרכזים בנצרת ובכפר קאסם העוסקים בעיקר באנשי תכנה, קומוניקציה ו QA , תחומים המוגדרים כ high-tech. מדעי החיים אינם בתחום טיפולם. מתכוונים לפתוח בשנתיים-שלוש הקרובות עוד שני מרכזים כששפרעם היא אחת האופציות.
- מטרתם היא לטפל בסגירת הפער שבין התעשייה לבין ההון האנושי. משתמשים ברשתות התקשורת, במוסדות להשכלה גבוהה ובמידע נוסף כדי לאתר ולאפיין את ההון האנושי הרלוונטי.
- ההון האנושי יכול להיות מוטה לעבודה בתעשייה או ליזמות. להערכתם, בשפרעם הנטיה תהייה להכוונת הון אנושי למפעלים.
- להערכתם, בשלב מוקדם זה אין מקום להיכנס למיפוי ההון האנושי בשפרעם.
- צופן ישמחו להיות שותפים בעיצוב תכנית האב ובמודל של פארק התעשייה בשפרעם.

רשם: איתן

אתמול, 10 בחודש גל ואני פגשנו את מוחמד קסום, מנהל מעוף נצרת. רקע: מוחמד שימש שנים ארוכות במשרד התעשייה/תמ"ת דאז והוביל הקמת אז"ת בישובים ערבים ושיווקם. בין היתר ריכז את מהלכי ההקמה והשיווק בכפר כנא, סכנין וטמרה. התרשמתי שיש לו בקיאות רבה בנושאים אלה.

בשנת 2007 הוקם מט"י נצרת בעזרת איימן סייף ומשרד נגב גליל. מט"י נצרת היה השני או השלישי ברמת הפעילות בארץ. בין השאר הקימו את החממה העסקית הראשונה במגזר הערבי (פאדי סוידאן) שממנה יצאו 13-15 חברות סטארט-אפ. כמו כן הוקם אקסלרייטור וסבב שלישי של יזמויות יצא לדרך.

ב-2013 עם החלטה על הרפורמה חבר מט"י נצרת עם מט"י צפון הגליל והקימו חברה בע"מ (הבעלים 2 העמותות). התמודדו זכו על "אשכול 1". פירט את מוקדי הפעילות והסניפים של המעוף – בין השאר טבריה, עפולה, קצרין, אום אלפחם, נצרת וסכנין (שבה מופעלת גם חממה עסקית). מטפלים ברוב האוכלוסיה בגליל ומעניקים את שירותי הסוכנות לעסקים קטנים – יעוץ, מימון והדרכות. מעסיקים קרוב ל-300 יועצים בכל ההתמחויות. עבדו עם כל קרנות המימון. מנסים להתפתח בתחום עיצוב תעשייתי תקינה וחדשנות. עדיין בהיקפים קטנים לדבריו (30-20 מפעלים). שם דגש על תחומים אלו ומנסה להטמיע אותם. מט"י נצרת עדיין קיים ומחזיק 50 אחוז ממניות המעוף.

למוחמד ידע עצום בתחום עסקים קטנים ובינוניים, אז"ת, פיתוח ואיכלוסים: ציין כי אזורי תעשייה במגזר הערבי הם נושא כאוב. הזכיר את העלות הגבוהה של השומות הממשלתיות בישובים הערבים והעלויות הגבוהות באזה"ת הערבים לדונם (סכנין 200 אלף לדונם, תרדיון – 50). מבחינת תעשיות רלבנטיות לאזה"ת שפרעם – שם דגש על תעשייה מסורתית, לרבות תעשיות מזון ומתכת, עם פוטנציאל התפתחות. הדגיש במיוחד את התעשייה שמחפשת לצאת מהישובים הערבים עצמם או מאזורי המלאכה שבהם. נתן דוגמאות לעסקים ערבים מצליחים שעזבו את הישובים הערבים לטובת תנאים עדיפים באזורי תעשייה כלליים – טחינת אלארז ורושדי תעשיות מזון (אלון תבור, קעוואר-ציפורית, קרדוש). ישמח לסייע לנו לאפיין

מפעלים שעברו ומפעלים שמחפשים לעבור או להתרחב. הזכיר מפעל ניירוסטה בכפר כנא, מפעל פלסטיק בנצרת. הזכיר מפעל ניירוסטה בסכנין שנכנס כעת לתחום המעליות (לאור המגמה במגזר הערבי להתחיל בניה לגובה).

הדגיש גם את תעשיית המחלבות – לדבריו כל תעשיית הגבינות נמצאת בתוך הבתים... אומר שיש צימאון גדול לעבור למקומות מסודרים והמעבר לאזורי תעשייה בישובים יהודיים היא פספוס. יש להקפיד על תקנון, צורת בניה אחידה. הזכיר קורס למנהלי אז"ת שעבר ואת מנהל אז"ת קיסריה (כנראה מנחה). הדגיש חיוניות של שמירת מתחמים "קטנים" גם לתעשיות קטנות. שטחים של דונם שניים. הזכיר התמחות

בשפרעם בתחום המוסכים ובנושא רכב (רבים מהעסקים בחיפה ובסביבתה), וכן בתעשיית המתכת בחיפה ובסביבתה. ציין כי ענף המתכת הנו ענף מתקדם ומתפתח בהשקעת מדינה. הזהיר מפיל לבן שאינו מתאים לצרכי התעשיינים הערבים (סטף). הציע לשלב מכללה טכנולוגית, מסחר ושירותים ואפילו קאנטרי קלאב (שהמקום לא יהיה מת בלילה).

מכללה או מכון להכשרה מקצועית – בדומה לחצור. הכשרת צעירים למקצועות המתכת, סדנאות והכשרות. הזכיר את "עתיד" וכן את המרכז הלוטרני במזרח ירושלים שמעניק הכשרה מקצועית איכותית במודל גרמני במגוון מקצועות – מיזוג, אלומיניום, זכוכית, מכונאות רכב – בכל תחומים אלו יש מחסור בכ"א. לדעתו אם נתמקד בתעשייה מסורתית משודרגת ניתן פתרון אידאלי ל 30 השנים הבאות. הזכיר מפעלי מתכת שרצו לעבור מהמפרץ לאז"ת טמרה אך נסוגו בהם ברגע האחרון. הזכיר את חילופי הדורות כהזדמנות – נכנס דור צעיר לעסקים, בעל הכשרה רלבנטית ושינוי בהתנהלות העסקית. ישמח לסייע לנו בזיהוי ואפיון עסקים ומפגשים עם מפעלים שעברו לאז"ת יהודיים וכאלה שהיו רוצים לעבור ולהשתדרג. קבענו לעמוד בקשר ולגבש רשימת מפעלים רלבנטים ללימוד או לביקור. סה"כ – פגישה ערכית וחשובה. כל הנושא "תחומי השיפוט" לא עלה ולא היה רלבנטי כלל במשך כל השיחה, ומוחמד היה נדיב במידע, אדיב וחיובי ביותר למאמץ. כאמור – עומד לרשותינו בהמשך וימליץ על פגישות וסיורים אם יהיה צורך.

נבות – אם יש לנו פורמט מסודר מציע להעביר לכזה, וכן אם תוכל לתייק במקום שיהיה נגיש בהמשך לכל המעורבים.

ישי

חזרנו מפגישה עם אמיר רשף. במגוון נושאים אך גם בנושא שפרעם. הפגישה רגישה אז אנא נהגו בחומר בזהירות.

דגשים:

+תוכנית הצפון עדיין מאד רחוקה מתיקצוב. לא הביע אופטימיות יתר לגבי התהליך, כמו גם הסיכום הלא פורמלי בין משרד הכלכלה לנגב גליל שהתחומים הכלכליים ישארו בטיפול משרד הכלכלה, שנותר עמום יחסית. צפויה פגישה בדרג בכיר גם עם דנגוט (הפרויקטור החדש) ויראו לאן דברים מתקדמים.
+שאל (אני מעלה את השאלות ולא את התשובות...) "מדוע שפרעם" להבדיל מסכנין או ג'דידיה מכר למשל. שאל האם אנחנו מצפים שהאזור יאוכלס לאור הנתונים הלא מעודדים על הקמת מפעלים חדשים בשנים האחרונות. שאל האם אז"ת לא יפגע באזורים סמוכים כמו ברלב.

+נקודה מעניינת ובעייתית שהעלה היא ששפרעם "קרובה מדי" ולכן פיתוח שלה יכול לפגוע באזורי תעשייה בפריפריה היותר מרוחקת (גליל עליון למשל).

(כלומר סיכויי ההצלחה והביקושים דווקא כאבן נגף!)

+כעקרון אמר שמאפשרים תכנון אזורי תעשייה אך מאוד לא תומכים בהקמת אזורי תעשייה חדשים אלא בהרחבת קיימים, וכדי לחרוג מכך צריך קייס חזק במיוחד. הביע תסכול מכך שתוכנית החומש של איימן "הכניסה אותם להיריון" עם תחילת אזורי תעשייה ביותר מדי ישובים.

+כעקרון חושב שהתקציב של מינהל אזורי פיתוח יכול לכסות את אז"ת אם יופעל נכון ובהתאם להחלטה 922. זו המטרה של החלטה 922 – להביא לחלוקה מחודשת באמצעות המנגנונים הקיימים להבדיל מהשיטה הקודמת של תקציבים תוספתיים.

+הזכיר את הצורך בתיאום עם קרן המחצבות (צביקה זיו)

+המליץ על פניה למשרד הפנים להקמת ועדה לחלוקת הכנסות עם ישובים סמוכים כמהלך שיוכל לזרז את העניינים

+לסיכום - תקשורת טובה וערוץ פתוח. עדכנו על כך שמתבצעת העבודה המשותפת עם מוסד שמואל נאמן. העברנו לו בינתים את המסמך שהוכן למשרד הכלכלה ולאיימן כמסמך ראשוני. נשמע שיש קשב אך הדרך עוד ארוכה.

עד כאן.

ישי

22/5/16

פגישה עם רעות קדרון- משרד הכלכלה בירושלים

משתתפים: רעות ירון, ישי ונבות.

ישי: אנחנו רוצים לדעת מה עוד צריך כדי להיכנס לתכנית העבודה ולתקצוב של מינהל אזורי פיתוח. נראה שכברי מקבלים קשב בעוד אנחנו רק מחזרים.

רעות: הם חווים קשיים רבים מאוד וגם להם לקח איזה 7 שנים לקבל קשב. לאור החלטת הממשלה של הדרוזים. אולי אתם תוכלו להתחבר יותר מהמקומות הללו.

אשכול מדעי החיים, מיכל פינק עושה חלוקה לשני תחומים- באזור חיפה- מכשור רפואי וגליל עליון- ביוטכנולוגיה, מזון וחקלאות כדאי לכם או לערער על זה או להשתמש בזה. לא ברור לה הקשר שבין האפיון שעשינו לבין חלוקת הייעודים לשטחים. למה יש הרבה אחסון ומסחר?

ירון: ראינו שבשטחים פרטיים ניתן להגיע ביתר קלות לעסקאות דרך בנייה יותר קלה כמו אחסנה.

רעות: אומדן עלויות פיתוח- אין סבסוד עלויות פיתוח גם על אחסנה וגם על משרדים (לא חישבנו משרדים)- השאלה היא אם המשרדים יהיו יצרניים ואז ניתן לקבל סבסוד או שאלו משרדי עו"ד וכו' ואז לא ניתן.

לגבי אומדן עלויות הפיתוח צריך 134 מלשח כדי לפתח את זה מינוס המקומות הלא מסובסדים (43 דונם שיחזרו למשרד), כ-60 מלשח יחד.

ישי: שלב ב'- יש כסף של איימן כסף לתכנון כשהמשימה להגיע לתב"ע.

רעות: משרד הכלכלה לא רלבנטים למתחם התעסוקה המזרחי.

רעות: העברתי את המסמך שלכם בתוך המינהל ולאת"ת. יש שתי אג'נדות בתכנית הצפון בתחום התעשייה- מינהל אזורי פיתוח והאגף האסטרטגי רבים ביניהם על האג'נדות. אתם לא בתוך תכנית הצפון ולכן אתם רלבנטים אלינו. הם רוצים כל הזמן אזוריים מרחביים ויגאל מדבר אחרת.

תכנית צפון בשלב קריטי האם מצליחים לתקצב אותה בתקציב מדינה בשנתיים הקרובות. היא תמכור אותנו לתכנית הצפון בקטע של מדעי החיים.

ירון: הנושא של אזורי תעשייה אקו-תעשייתיים, אולי לעשות את הפיילוט לכך בשפרעם בנוסף לירוחם ואז יהיה בצפון.

רעות: הפיילוט עד עכשיו לא כלל אלמנטים יישומיים כך שלא בטוח שזה יעזור לכם.

רעות: אתם צריכים לעבור את השלב של התכנון ולהגיע לפרק היישום ואתם עכשיו רודפים הכסף הכבד של הביצוע. המלחמה עומדת להיות על מקורות תקציביים. שמנו 30-35 מלשח על הבדואים- צפון ועל הדרוזים, אבל אתם לא בפנים שווה לראות איך אפשר אחרת.

ישי: מציף ייאוש מזה שהמדינה לא מחבקת את הפרויקט ומסייעת להוביל אותו.

רעות: אנחנו לא עושים תהליכים מקצועיים חשובים וזה משפיע על כל העבודה לרעה. לשיח האשכולות קשה יהיה לדחוף אתכם, אני אסתכל על המסמך הרשמי של היחידה בתכנית צפון.

ממליצה ללכת גם למעלה- **ללכת השבוע עם עאדל ליגאל**- נבות. שווה לייצר את הקשר. צריך להציק לנאווה לסיורים- באחריות ירון- 02-6662340 nava.elhav@economy.gov.il. צריך לעלות למעלה עם ראש העיר ולהגיע למעלה.

ישי: איך את רואה את מגיד ואיימן בתהליך?

רעות: מגיד רוצה שנתחיל לתקצב והוא לא מבין מספיק את העניין. קשה לי לראות עוד כסף שהמשרד יפנה מיוזמתו ויכול להיות שאיימן אם הוא רוצה למקד מאמץ הוא גיים צ'יינג'ר.

רעות: אנחנו צריכים להחזיר לכם תשובות.

ישי: תודה על הרגל בדלת. לא מצאנו עוד פוטנציאל כמו שפרעם וחבל לפספס אותו.

סיכום פגישה במשרד הבריאות

משתתפים: פרופ' איתמר גרוטו (ראש שירותי בריאות הציבור), ד"ר זהר ברנט (יועץ מדעי, שירותי בריאות הציבור), ירון קמחי, ישי שורק, נבות גולדוין.

ירון: הציג את הפרויקט בשפרעם וביקש מאיתמר לפרט על התכניות שלהם.

איתמר: רוצים לפתח עצמאות ישראלית בתחום חיסוני השפעת לאחר המשבר שאירע ב-2009 (שפעת החזירים). יחד עם המועצה הלאומית לכלכלה הם בונים מודל עסקי לעניין שאמור להסתיים בקרוב. הם חושבים שייצור בבית ומכירת החיסונים השוטפים לשוק המקומי (כ-35 מלש"ח בשנה) עדיפים מהאלטרנטיבה של הסמכות על מפעלים ברחבי העולם שבשעת משבר יעדיפו את השוק המקומי וימכרו במחירים גבוהים. הם מנסים גם לראות לאן ניתן לייצא חיסונים כדי להקטין את ההפסדים השוטפים. פיתוח חיסון אורך 5-8 חודשים ובחיסוני שפעת מדובר על טכנולוגיה לא מאוד מורכבת ביחס לעולם הזה. מדובר בהשקעה של כ-100 מלש"ח לא כולל האחזקה השוטפת. מודל ההפעלה הוא חברה פרטית שתקים ותפעיל עם בעלות ממשלתית. הוא לא יודע כמה עובדים יעסקו, אבל מדובר בעשרות.

ישי: מציף את הצורך לשתף פעולה מספר שחקנים (אוצר, בריאות, נגב-גליל, איימן וכלכלה) כדי לקדם את זה ואת הנטייה לזרוק אחריות בין המשרדים.

איתמר: מסכים עם הקושי ומציע שנעמוד עמו בקשר להתעדכן בהתקדמות.

- הם מחפשים גם אופציה לעשות בדיקות גנטיות בחסות ממשלתית בישראל- הצורך הולך וגובר והם בודקים איך ניתן לקדם.

22.5.2016

סיכום פגישה עם ד"ר רמזי חלבי

מרואיין: ד"ר רמזי חלבי
מוסד שמואל נאמן: ד"ר איתן אדרס.

ד"ר רמזי חלבי שימש בעבר ראש המועצה המקומית דלית אל-כרמל, היום הוא מרצה באוניברסיטת ת"א (כלכלה ותעסוקה במגזר הערבי), באוניברסיטה הפתוחה (שלטון מקומי). רמזי משמש כיועץ אסטרטגי לשלטון המקומי. פעיל במגזר השלישי – יו"ר דירקטוריון צופן, חבר הנהלה של עמותת סיכוי ויוזמות קרן אברהם.

- היעד הבא של צופן היא העיר שפרעם בה יש פוטנציאל גדול להצלחה.
- חשוב מאד שראש העיר יוביל את המהלך של פארק התעשייה.
- חשוב לוודא שהאנשים הממונים על ידי ראש העיר הם בעלי היכולת המתאימה.
- יש לעודד ולהניע את ראש העיר לפעול בנחרצות כתנאי הכרחי להצלחה.
- דירקטוריון צופן ישמח לדון ולנסות להרחיב את התחומים בהם הם עוסקים כך שיינתן מענה לצרכים המגוונים של שפרעם. צופן ישמחו להיות מעורבים כבר בשלבים הראשונים
- צופן מגייס תרומות ייעודיות לפרוייקטים שהם מציגים לתורמים פוטנציאליים. מעורבות מוסד נאמן יכולה לשמש מנוף חשוב בגיוס התרומות.
- ד"ר רמזי חלבי הביע רצון להיות מעורב אישית גם בוועדה מייעצת (או כל גוף דומה שיוקם), מעבר לפעילותו בצופן, ולהעמיד ניסיונו, קשריו והידע שלו לרשות הפרוייקט.

רשם: איתן

מרואין: פרופ' חוסאם האיך, הפקולטה להנדסה כימית בטכניון.

מראיינים: גל חזות – קרן פורטלנד; ממוסד נאמן: ד"ר גילי פורטונה, ד"ר איתן אדרס

- לפרופסור האיך הכרות עמוקה עם מגמות והתפתחויות במגזר הערבי.
- רואה חשיבות רבה באינטגרציה בין יהודים וערבים.
- רואה חשיבות רבה בהגדרת תפקידי מנהל פארק התעשייה ומציאת האדם המתאים לתפקיד על פי מאפייניו. הרבה פעמים התהליך הוא הפוך, כלומר מנסים להתאים את התפקיד לאדם שממונה.
- חברות מועמדות לגן תעשייה חייבות לעמוד בקריטריונים המקצועיים ויש להימנע מהקצאת מקומות על בסיס תיקון חברתי.
- במגזר הערבי בצפון יש תעשייה בתחום המזון, הנדסה סביבתית ורפואה על בסיס טבעי.
- כדאי שאגודת הגליל העוסקת במדע יישומי, תקים אקסלרטור שבוגריו (אחרי 6 חדשים) יוכלו לעבור לפארק.
- יש להגדיר היטב את חזון הפארק ואז למצוא את המנהל המתאים.
- רואה באופן חיובי את הקמת מרכז שפרעם ליצוא. ייתכן ואפשר לייצא גם שירותי הכשרת אחים (בעדיפות על אחיות) לבתי חולים במדינות שכנות.
- יש להימנע מהפרדה בין יהודים וערבים אך ניתן לתגמל מפעלים ש % מוגדר מעובדיה יהיו ערבים.
- רואה הזדמנות גדולה אם שפרעם וטמרה ישתפו פעולה ובוודאי אם יצליחו לשלב גם רשות מקומית יהודית. יש חשיבות רבה לעצמאות הנהלת הפארק.

רשמו: גילי ואיתן

נספח D

Shefar'am Export Center (SEC) "מרכז שפרעם לקידום היצוא" של עסקים במגזר הערבי בישראל

רציונל:

קידום היצוא הוא מנוף בעל חשיבות ראשונה במעלה לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי בישראל. "מרכז שפרעם לקידום היצוא" (SEC), אותו אנו מציעים להקים במסגרת פארק התעשייה שפרעם, מיועד לשמש מנוף לקידום היצוא של עסקים במגזר הערבי בישראל, בשני מסלולים עיקריים:

- ❖ "מסלול רגיל" של קידום היצוא לשווקי היעד העיקריים של ישראל (במערב ובמזרח), תוך התאמה של הכלים "הסטנדרטיים" שמעמידה מדינת ישראל לקידום היצוא וסיוע לעסקים קטנים ובינוניים, לצרכים הייחודיים של המגזר הערבי.
- ❖ "מסלול מיוחד" של קידום היצוא לשווקי העולם הערבי, כמפורט בנייר עבודה זה.

ההזדמנויות בשווקים הערביים והיתרון היחסי של עסקים מהמגזר הערבי

היבוא של השווקים הערביים גדל בעשור האחרון מהר יותר מאשר כמעט כל שווקי היבוא האחרים בעולם. ההיקף הכולל של יבוא סחורות ושירותים של העולם הערבי הגיע קרוב ל-1.2 טריליון דולר בשנת 2014. היקף יבוא זה היה גבוה מזה של יפן, שוק היבוא הרביעי בגודלו בעולם. רק היבוא של ארה"ב, סין וגרמניה היה גבוה מסך היבוא של השווקים הערביים. כשני שלישים מסך היבוא הערבי מתרכזים בשווקי המפרץ (גוש ה-GCC) ובעיראק. יבוא הסחורות והשירותים של גוש ה-GCC, 750 מיליארד דולר בשנת 2014, גבוה פי שמונה מהיקף היבוא (או היצוא) של ישראל, ומציב אותו מעל דרום קוריאה, שוק היבוא השביעי בגודלו בעולם.

הצמיחה הכלכלית המהירה של גוש ה-GCC, ושל היבוא לשווקים אלו, יצרה הזדמנויות כלכליות גדולות גם למדינות השכנות. כמעט כל מדינות המזרח התיכון ניצלו הזדמנויות אלו, בדרך זו או אחרת. ירדן היא דוגמה בולטת. היצוא לשווקים הערביים היה מנוע הצמיחה המוביל של הכלכלה הירדנית בעשור האחרון.

ישראל כמעט ואינה נוכחת בשווקים אלו, עקב האילוצים הפוליטיים, אך גם כיוון שלא נעשה ניסיון של ממש לחדור אליהם ולמנף את היתרונות היחסיים של ישראל בתחומי הטכנולוגיה, עיצוב תעשייתי, יזמות ועוד מול השווקים הללו.

השווקים הערביים הם בעלי פוטנציאל גדול מאוד לקליטת יצוא ישראלי. במיוחד השווקים של מדינות המפרץ, בהם יש הזדמנויות גדולות בתחומים שונים של תעשייה ושירותים מתקדמים: תחומי הקלינטק השונים (טכנולוגיות מים, אנרגיה מתחדשת ועוד), מערכות חכמות בכל תחומי המשק, IT, מדעי החיים והרפואה ועוד. זאת לצד מאות הזדמנויות בתחומים ספציפיים בהם מזהים חוסרים נקודתיים (loopholes) בתשתית התעשייתית (לדוגמה: סטריליזציה ואריזות חכמות של ציוד רפואי ומוצרים דומים, מערכות לאחסנה והובלה בקירור של תוצרת חקלאית טרייה ועוד).

לאיש העסקים הישראלי הערבי יתרון יחסי טבעי בשווקים הערביים, בהשוואה לעמיתיו היהודים. בראש ובראשונה, השפה והתרבות המשותפים ותחושת נוחות וביטחון בסביבה ערבית. בנוסף, לרבים מאנשי העסקים הערבים הישראלים יש בירדן רשת של קשרים משפחתיים, קשרים חברתיים ישירים או עקיפים, ויתכן אף רקע של לימודים בירדן (של איש העסקים עצמו או בני משפחה, מכרים וכד'). כל אלו מאפשרים לו לנוע בחופשיות ובנינוחות בירדן, לפעול בשוק הירדני עצמו, ולהשתמש בירדן כגשר לפיתוח עסקיו בשווקים הערביים הגדולים יותר במפרץ, בעיראק ועוד.

יתרון יחסי זה כמעט ואינו ממומש כיום, בהעדר "אקו סיסטם" המספק מעטפת של תמיכה וליווי מתאימים לשם חדירה לשווקים הערביים ופעילות בהם.

הרעיון המסדר של מרכז שפרעם לקידום היצוא

SEC נועד לשמש מוקד המקדם את היצוא של המגזר הערבי – הן לשווקים "המסורתיים" של ישראל במערב ובמזרח, והן לשווקים הערביים. זאת, על ידי בניית "אקו סיסטם" אשר יעודד ויתמוך בפעילות יצוא של המגזר הערבי.

"אקו סיסטם" זה יכלול:

❖ ריכוז של הכלים "הסטנדרטיים" שמעמידה מדינת ישראל לתמיכה ביצוא ובעסקים קטנים ובינוניים, בגישה של "one stop shop", תוך התאמתם לצרכים ולתנאים הייחודיים של המגזר הערבי.

❖ כלים ייחודיים ליצוא אל השווקים הערביים. כלים אלו יסייעו לחדירה של חברות מהמגזר הערבי אל השווקים הערביים ויתמכו בהרחבה והעמקה של הפעילות, תוך מינוף היתרון היחסי הטבעי של המגזר העסקי הערבי הישראלי מול שווקים אלו.

כדי לבנות "אקו סיסטם" זה ולהפעיל את הכלים הנ"ל בגישה של "one stop shop", SEC יפעל בשת"פ הדוק עם הגורמים הממשלתיים, הציבוריים וגורמי המגזר העסקי העוסקים בתמיכה ביצוא ובסיוע לעסקים קטנים ובינוניים, כמפורט בהמשך.

המרכז ימוקם בפארק התעשייה שפרעם ויהיה חלק ממערך השירותים המתקדמים של הפארק.

מרכז שפרעם לקידום היצוא (SEC) – השירותים ואופן הפעולה

שירותי המרכז:

SEC ירכז את הכלים השונים לעידוד היצוא וסיוע לעסקים קטנים ובינוניים, אשר המדינה מעמידה באמצעות מכון היצוא, משרד התעשייה וגופים נוספים, תוך התאמה לצרכים ולתנאים הייחודיים של המגזר הערבי, זאת, לצד תמיכה של הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי, ושת"פ עם גורמים רלבנטיים במגזר העסקי וכן במגזר העמותות.

אנו רואים חשיבות רבה בריכוז כלל הכלים הללו במתכונת של "one stop shop", בהתחשב בקשיי הנגישות של חברות מהמגזר הערבי לשימוש בהם, והצורך בהתאמה של חלק מהם לתנאים הייחודיים של המגזר הערבי.

בין השירותים "הסטנדרטיים" שירכזו במסגרת מרכז שפרעם לקידום היצוא:

❖ ייעוץ וליווי מקצועי: מגוון שירותי הייעוץ וההדרכה המקצועיים הניתנים ע"י הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים (באמצעות מעוף חיפה, דרומה-צפונה) וע"י מכון היצוא בנושאים הקשורים לניהול העסק, שיווק, ניהול פיננסי, וכן בנושאי יצוא ובנושאים ספציפיים (תקינה, לוגיסטיקה, תערוכות ועוד).

❖ סיוע בהשגת מימון: מאחת הקרנות המיועדות לעסקים קטנים ובינוניים והתאמה לעסק הספציפי (בישראל מעל 25 קרנות סיוע ממשלתיות מוסדיות ופילנתרופיות לגיוס אשראי ומימון, המפעילות מסלולים מגוונים של מענקים וסיוע), תכניות ייעודיות למגזר הערבי, וכן סיוע ייעודי למימון פעילויות יצוא ותוכניות ייעודיות אחרות ((השתתפות במימון תערוכות בחו"ל, תכניות לקידום מסחר מקוון, עיצוב תעשייתי, סיוע במימון הוצאות הקשורות לתקינה מקומית, השתתפות בתוכנית מאגדי תשתית ועוד). לכך יתווסף גם, במידת הצורך, סיוע וליווי בהשגת אשראי בנקאי.

❖ כלים שיווקיים שונים של מכון היצוא: איתור מפיצים וכד', שירותי מידע עסקי שונים ועוד.

לגבי היצוא לשווקים הערביים, יתווספו למערך הנ"ל כלים ספציפיים לקידום היצוא אל השווקים הללו: שירותי הדרכה, תמיכה וליווי ייחודיים, סיוע באיתור שותפים עסקיים מפיצים ולקוחות בעזרת אנשי קשר בשווקי היעד, וכן חיבור לפלטפורמות שיווקיות עסקיות בירדן ובשווקי היעד הערביים השונים.

כל אלו יסייעו למנף את היתרונות היחסיים של חברות מהמגזר הערבי הישראלי ולממשם לפיתוח פעילות יצוא מול השווקים הללו – בהתאם לתהליך העבודה מול השווקים הערביים המפורט בהמשך.

השותפים:

כדי לאפשר ריכוז מכלול השירותים הנ"ל ב SEC במתכונת של "one stop shop", המרכז יפעל בשת"פ הדוק עם הגורמים הרלבנטיים השונים, ובמיוחד עם הגורמים הבאים, אשר מוצעים כשותפים בפעילות השוטפת של המרכז:

- ❖ מכון היצוא
- ❖ מעוף חיפה (האחראי על הפעלת שירותי הרשות לעסקים קטנים ובינוניים באזור הצפון)
- ❖ הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי.

אופן הפעולה ומתן השירותים:

אנו מציעים להתחיל את המהלך המוצע בפילוט של 3 – 5 חברות מתאימות לשווקים הערביים ומספר דומה של חברות מתאימות לשווקים המסורתיים. הפילוט יכול להתחיל באופן מיידי.

לגבי השווקים הערביים הפילוט יתמקד במוצרים מתקדמים בתחומי קלינטק, טכנולוגיה מתקדמת וכד'. החברות שייבחרו להשתתף בפילוט יהיו בעלות מוצרים (או שירותים) שזיהינו

כבר לגביהם צרכים ספציפיים מוגדרים, אשר ייבדקו ויימצאו מתאימים לפעילות יצוא מול השווקים הללו, ואשר ניתן לחברם בתהליך מהיר למפיצים או לקוחות זמינים. גם הפיילוט מול שווקים מסורתיים יכול להתחיל באופן מיידי. לשם כך ייבחרו חברות שכבר זוהו על ידי מכון היצוא (במסגרת תוכנית תבל או מסגרות אחרות) כבעלות מוצרים מתאימים ויכולת לפתח פעילות יצוא מול שווקי המערב או המזרח (בתחומי המזון או תחומים אחרים).

השירות במסלול שווקי היצוא המסורתיים ינוהל על ידי "רכז יצוא לשווקים מסורתיים" - יועץ בכיר מתאים המתמחה בתחום היצוא.

הרכז יפעיל יועצים מוסמכים של מעוף חיפה, אשר ישמשו כחונכים של החברות בקידום היצוא לשווקים המסורתיים, ויסייעו לחברות בהפעלת כלי התמיכה והסיוע השונים שהמרכז מעמיד לשירותם.

העבודה של רכז היצוא לשווקים המסורתיים עם החברות שייבחרו להשתלב בפעילות מול השווקים הללו יהיה בהתאם לניסיון הרב של מכון היצוא בעבודה מול השווקים השונים, בהתאמות המתבקשות.

ריכוז הפעילות מול השווקים הערביים יעשה ע"י "רכז יצוא לשווקים הערביים". בשלב הפיילוט (ראה להלן), ישמש הרכז גם כיועץ המלווה את החברות שייבחרו לצורך הפיילוט.

לגבי ניהול המרכז בשלב הפיילוט וכדי לאפשר הפעלה מהירה של הפיילוט, אנו מציעים לשקול ניהול באמצעות אחד השותפים.

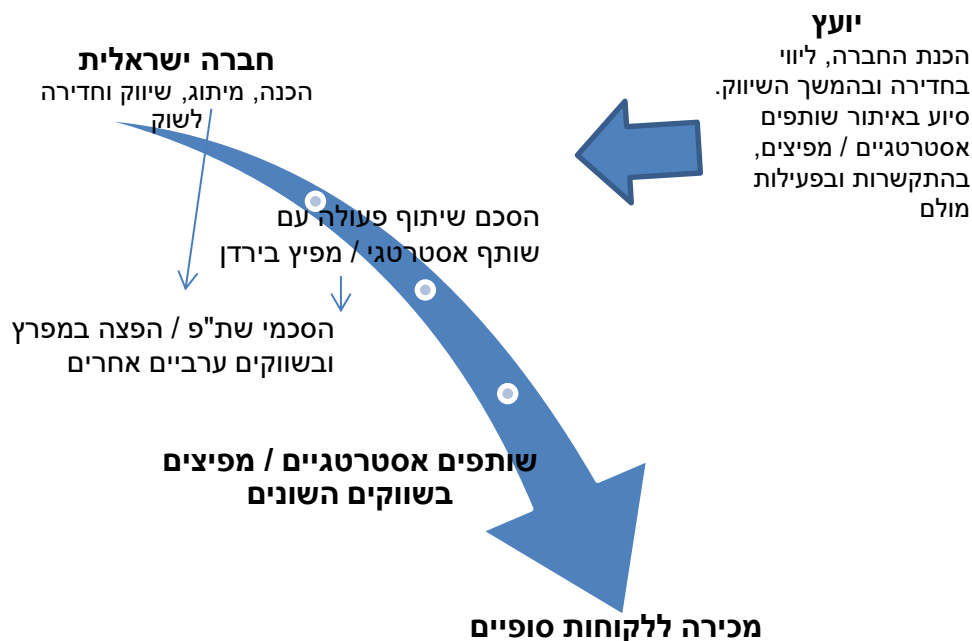
במקביל, יהיה ניתן להשלים את ההקמה של המערכת הסדורה של SEC. תהליך זה עשוי להימשך כמה חודשים, וצפוי להיות מושלם במקביל לקבלת תוצאות ראשוניות מהפיילוט. באופן זה יהיה ניתן כבר לשלב תובנות ומסקנות מהפיילוט בתהליכי העבודה הסדירים של המרכז.

תהליך העבודה של רכז היצוא לשווקים הערביים עם החברות ביצוא אל השווקים הללו יהיה כמתואר בתרשים הבא, כדלהלן:

- ❖ בחירת חברות מתאימות בעלות פוטנציאל יצוא לשווקים הערביים – התאמה מבחינת המוצרים, יכולות ונכונות של החברה
 - ❖ הכנה של החברה לתהליך החדירה לשוק, לרבות מיתוג מתאים והיערכויות נוספות
 - ❖ ליווי החברה בתהליך החדירה לשווקים הערביים – בדרך כלל דרך ירדן, ולעתים רחוקות יותר ישירות מול שווקי היעד:
- ☒ איתור שותף אסטרטגי מתאים ו/או מפיצים בירדן, התקשרות איתם ותחילת מכירות בשוק הירדני ו/או שימוש בירדן כגשר לשווקים הערביים האחרים.
- ☒ חדירה הדרגתית לשווקי יעד ערביים נוספים

בשלב הפיילוט כל התהליכים הנ"ל ייעשו ישירות על ידי רכז היצוא לשווקים הערביים. לאחר שלב הפיילוט, הליווי יינתן על ידי יועצים מתמחים בפעילות מול ירדן והשווקים הערביים – חלקם פעילים כיום ונוספים הצפויים להתמחות בתחום זה בהמשך (ראו לגבי בחירת נותני שרות בהמשך).

תרשים סכמתי של תהליך העבודה במסלול קידום היצוא לשווקי העולם הערבי

נותני השירותים:

SEC יספק את השירותים באמצעות נותני שרות מאושרים, בתחומים הבאים:

- ❖ יועצים כלכליים, יועצי שיווק ויועצים מתמחים בתחומים השונים
- ❖ משלחים, עמילי מכס ונותני שירותים בתחום הלוגיסטיקה, העוסקים בסחר עם ירדן ודרכה
- ❖ בנקים וגורמי מימון אחרים
- ❖ יועצים ישראלים וזרים המתמחים ביצוא ופיתוח עסקי בשוק הירדני ובשווקים הערביים האחרים (באותם

בכל אחד מהתחומים הללו יוכלו החברות לבחור את נותן השרות מתוך רשימה של נותני שרות המאושרים על ידי המרכז. רשימות אלו יתבססו על הקריטריונים והרשימות הקיימות של מערכת מעוף ומכון היצוא, בהתאמות ובתוספות מתבקשות.

פעולות נדרשות בהמשך לנייר עבודה זה:

- ❖ בחינת נייר העבודה על ידי מוסד שמואל נאמן וקרן פורטלנד, תיקונים ואישור הנייר להפצה ולדיון עם השותפים המוצעים לעיל (מכון היצוא, מעוף חיפה, הרשות לפיתוח כלכלי של המגזר הערבי).
- ❖ הצגת הנייר לדיון עם עיריית שפרעם / החברה הכלכלית של עיריית שפרעם ועם השותפים הנ"ל

❖ במקביל - ייעוץ משפטי

❖ המרת נייר העבודה לתוכנית פעולה מוסכמת עם עיריית שפרעם / החברה הכלכלית של עיריית שפרעם ועם השותפים, לרבות הסדרים ושיתופי פעולה הנדרשים למימוש התוכנית, בשני ערוצים מקבילים:

☒ פיילוט

☒ הקמה

מר יצחק גל
ייעץ לקרן פורטלנד

ד"ר איתן אדרס
מוסד שמואל נאמן

נספח E

פארק התעשייה החדש בשפרעם – דיון "שולחן עגול" 7.9.16

רשימת משתתפים (לפי א-ב) ועיקרי הדברים

1. מר אמין ענבתאווי - ראש עיריית שפרעם
2. פרופ' עמרי רנד – מנהל מוסד שמואל נאמן
3. ד"ר איתן אדרס – מוסד שמואל נאמן
4. מר גיורא ברן – מנכ"ל דרומה – צפונה
5. מר נבות גולדווין – מנהל פרויקטים, החברה הכלכלית שפרעם
6. ד"ר אביגדור זוננשיין – מוסד שמואל נאמן
7. מר משה זיגדון – מנכ"ל ובעלים חברת מז"מ, שפרעם
8. מר סוהיל זיתון – מנכ"ל גלידת שפרעם
9. פרופ' ראסם חמייסי – אוניברסיטת חיפה
10. ד"ר יאסר חוג'יראת – מנכ"ל אלפנאר
11. מר גל חיות – מנהל קרן פורטלנד, ישראל
12. ד"ר נאיף חאלדי – מנהל מעוף, שפרעם
13. רו"ח אביקם מזרחי – מנהל כספים מז"מ, שפרעם
14. מר מגיד מסאלחה – הרשות לפיתוח כלכלי של המיעוטים
15. מר סאמר נח'לה – מנכ"ל ובעלים קפה נח'לה, שפרעם
16. מר עלאא עאלם – התאחדות התעשיינים, צפון
17. מר בכר עואודה – מנכ"ל אגודת הגליל – האגודה הערבית הארצית למחקר ושירותי בריאות
18. מר איהאב עטאללה – מנהל אמדוקס, נצרת
19. ד"ר גלעד (גילי) פורטונה – מוסד שמואל נאמן
20. ד"ר כמאל שופנייה – מנכ"ל עיריית שפרעם
21. מר ישי שורק – מנהל פיתוח כלכלי, קרן פורטלנד, ישראל
22. גב' תמר שמחי – מנכ"לית מעוף (אשכול 2)
23. מר עמאד תלחמי – יו"ר באבקום

עיקרי הדברים

פרופ' עמרי רנד: סקר את הפעילות המחקרית והציבורית של מוסד נאמן- מוסד למחקר מדיניות לאומית שמייצר המלצות מדיניות לממשלה ולגופים ציבוריים שונים.

מר אמין ענבתאווי: מברך על המפגש, מאמין שמפורומים כאלה תבוא הישועה. רוצה שנשלב ידיים כל האנשים כאן כדי ללכת קדימה. האג'נדה שלי כראש עירייה היא לשים את כל כובד משקלי על פיתוח התעשייה כי זה המפתח לקדם את כל תחומי החיים. אנחנו כעירייה מגויסים לחלוטין לקידום ופיתוח אזור התעשייה ביחד עם כל השותפים כאן. באתי ללמוד מכם היום ולהקשיב לכם.

ד"ר איתן אדרס: מציג את עיקרי דו"ח מוסד נאמן ופתח לדין לפי נקודות להתייחסות:

1. מאפיינים מומלצים לאזור התעשייה: שלש חלופות
2. מעטפת השירותים המומלצת
3. כלכלה משותפת יהודית ערבית
4. קל לעשות עסקים בשפרעם- איך מבצעים?
5. האם התכנית יוצרת בידול מאזורי תעשייה אחרים?
6. סיכויי הצלחה?

ד"ר יאסר חוג'יראת: במאפיינים המומלצים- צריך להתחשב בנתונים הקיימים של האוכלוסייה. רוב האוכלוסייה שלנו לא עברה הכשרה למקצועות ההיי-טק, לכן צריך אזור תעשייה מגוון- מסורתי ומתקדם.
תנאים להצלחה- הנראות והתחזוקה של האזור ותחזוקת התשתיות זה התנאים הבסיסיים להצלחה לצד הקלות של העירייה והמדינה.

פרופ' ראסם חמייסי: התייחסות כללית לדו"ח- חסר כאן התכנון הפיזי כדי להעריך את החלופות. המתודולוגיה טובה אך חסרים כמה מרכיבים: א. יצירת רוח ודימוי לשפרעם ולפארק. ב. הגנשה פיזית ותודעתית של האזור. ג. משיכת מפעל עוגן. ד. שלביות- לייצר שלבים לפיתוח בכדי להביא לסינרגיה. ד. איך לבנות קהילה עסקית ערבית שמתקשרת עם הקהילה העסקית היהודית והבינ"ל ומביאה לצמיחה. ה. יש להביא להחלטת ממשלה ייחודית לפיתוח האזור.

מר סאמר נח'לה: מבחינת הניהול- לא צריך להמציא את הגלגל, יש אזורי תעשייה מסביבנו כמו ציפורית, כפר ברוך וכו' שמנהלים אזורי תעשייה באופן מקצועי. התנאי לניהול אזור תעשייה מקצועי היא הפרדתו מהרשות המקומית.

אכיפה- צריך לחייב את התעשיינים הערבים לעמוד בסטנדרטים מתקדמים כדי להצליח. הקושי של הרשות המקומית לאכוף התנהלות מקצועית בסטנדרטים מקצועיים מחייב הקמת מינהלת תעשייתית עצמאית. חשוב לשמור על סטנדרט גבוה מאוד של שירותים ואכיפה באזור החדש.

תכנון- יש בעיה תכנונית באזור התעשייה כי אין רצף תכנוני בין המחצבה לכביש 79, יש שטח ריק בין המחצבה לכביש 79 וצריך לחבר את המחצבה לתשתיות הלאומיות. צריך לשנות ייעוד לכל האזור בין המרקם הקיים למחצבה וכך לחבר אותה לתשתיות. צריך להפריד בין אזורי תעשיית היי-טק, תעשיית מזון ותעשייה מסורתית. אסור לערבב מדי בין התעשיות כדי לאפשר סביבות עבודה דומות כפי שעסקים רוצים- מזון יחד עם מזון ולא לערבב נגרות עם היי-טק.

משרדי הממשלה- מי שלא צועק לא מקבל, חייבים לדרוש את מה שמגיע לנו- להביא את הפקידים והתקציבים ולייצר לחץ.

הגמישות שמופיעה בדו"ח היא סכנה, באזור התעשייה הקיים שמו בית מטבחיים במקום תעשייה וזה יצר מפגע שלקח מעל 10 שנים לפנות.

מר אמין ענבתאווי: גמישות זאת באמת מילה יפה, אך היא יכולה להביא אסון כפי שסאמר סיפר, צריך למקד. בנוסף, העירייה חייבת לאכוף הרבה יותר טוב את החוק באזור התעשייה הקיים.

מר סוהיל זיתון: ניהול- מסכים עם סאמר שחשוב שקידום אזור התעשייה יהיה בידי מנהלת תעשייתית ואז לא יהיה תלוי בקדנציית ראש עיר. התפקיד של העירייה פה הוא לקחת בידיים לא רק אכיפה אלא פיתוח אזור התעשייה הקיים, במקביל לפיתוח האזור החדש. חייבים לעשות רפורמה באזור התעשייה הקיים ולשפר את התפקוד שלו בכדי להביא להצלחת האזור החדש.

רו"ח אביקם מזרחי: חסמים- הפערים גדולים מאוד, ברמת הניהול, הידע הטכנולוגי וברמת המקור- הכוח הפוליטי. צר לי להגיד את זה כי יש נכונות. חסרים עדיין נתונים בסיסיים להצלחה.

תנאים להצלחה- כדי שיהיה אזור מפותח, חשובה דריסת רגל לא רק של המגזר הערבי, חשובה הכלכלה המשותפת ועסקים יהודים. תחומים כמו ביו-טכנולוגיה ותחומים נוספים

לא יגיעו כרגע לשפרעם. כוח האדם לא מספיק מיומן. צריך להביא קודם כל את התעשייה המסורתית לפארק שתייצר את התשתית והבסיס לפיתוח האזור. דימוי- צריך ליצור דימוי מושך. הטבות- בעבר לפחות אזורי פיתוח קיבלו השקעות גדולות מהמדינה, כיום המדינה העבירה את רוב המענקים ליצוא שרלבנטי רק לחלק לא גדול מהעסקים. מה שנשאר הוא הטבות מס. היום אזור פיתוח א' לא יעזור לתעשיות הלא מייצאות בשפרעם (רוב התעשיות) לכן צריך לשים דגש על הטבות מס ולא אזור פיתוח.

מר אמין ענבתאווני: אני מאוד מעריך ביקורת בונה אבל ההכללות שלך מוגזמות יש לנו כוחות פנימיים חזקים ומדהימים. אנחנו רחוקים עדיין מהצלחה אבל לא צריך להכליל על כל האוכלוסייה.

מר בכר עואודה: מבחינת בידול- יש עלייה של 100% ברמת השכלה שלנשים, יש כ-900 מפעלי מזון בצפון, אנחנו חושבים שתחום הביו-טכנולוגיה של המזון יכול לייצר בידול וייחודיות לאזור התעשייה. יש כוח אדם במכללת תל חי, בטכניון ובאורט בראודה, יש את שירותי המעטפת של אגודת הגליל וצריך להקים מאיץ טכנולוגי שימצא פתרונות לתעשיינים. הרדוף שלידינו היא מותג בתחום המזון האורגני וניתן לשלב כוחות, המחלבות, תעשיית הטחינה וכו'. כדאי לקדם מענקים ותמריצים לתעשיות בבעלות משותפת- יהודית-ערבית.

יזמות וחדשנות- שירותי המעטפת יכולים לסייע למפעלים למנף עצמם ואת פארק התעשייה ולייצר מוצרים חדשניים.

אופק מקצועי לאזור- חשוב להקים אזור תעשייה שיתאים לאוכלוסייה שלנו ולמגמות שלה- השכלה גדולה יותר. המילה גמישות מסוכנת מדי, צריך לחשוב בגדול ולהביא תקווה ולא עוד אזורי תעשייה כמו שאנחנו מכירים בחברה הערבית.

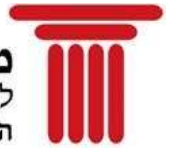
מר איהאב עטאללה: פוטנציאל- במשרד שלי באמדוקס נצרת (200 עובדים) שליש יהודים ושני שליש ערבים, השילוב של שניהם הוא הכוח. יש במגזר הערבי יכולת ואנשים מוצלחים מאוד שצריך לתת להם פלטפורמה לעלות רמה ולכן צריך לייצר שותפות. המיקום של שפרעם מצויין ויש בו הזדמנות גדולה. צריך לחשוב קדימה, איך האזור יענה על צרכי הדור שיועסק שם. הרבה עובדים מצוינים מגיעים משפרעם, מה שמעיד על הפוטנציאל. ניהול- צריך מנהלת חיצונית ומנהיגות מקומית אמיתית שחושבת רחוק ונכונה להשקיע בתעשייה. אני בספק לגבי התלות בממשלה, אנחנו צריכים לעשות הרבה בעצמנו.

מר עמאד תלחמי: אחד המפעלים הראשונים של דלתא עם 300 עובדים היה בשפרעם. כשלא הצלחנו למצוא מקום טוב עברנו לתפן. היום באבקום נמצאים בתפן, תרדיון, רמת גבריאלי, באר שבע- אנחנו מחפשים את היופי של אזור התעשייה ואת הנגישות. אני מעסיק 2000 עובדים, 70% ערבים מ-70 ישובים ערבים שונים. ממילא אני מסייע אנשים מ-20 כפרים לכל אזור ולכן פחות חשוב לי המיקום הגיאוגרפי של המפעל. תנאים להצלחה- צריך לבנות מקום מפואר בסטנדרט גבוה ויוקרתי, רק אם נשקיע הרבה נצליח. אם אנשי שפרעם יראו אזור תעשייה מטופח זה ישכפל את היופי גם לשכונות העיר. דימוי- מציע קל לעשות עסקים איכותיים ומודרניים בשפרעם. יש חשיבות רבה לאיכות ולמודרניות. בשנים הבאות יש אוכלוסייה שמשתנה ותועסק באזור- דור Y ו-Z. אלו אנשים עם מאפיינים אחרים- מחוברים שרוצים לכבוש את העולם, חושבים בגדול, שאפתנים, בעלי תעוזה. כמו שנבנו פרויקטים שאפתניים במגזר היהודי כמו רמת החייל ואחרים, עכשיו צריך לעשות אותו דבר במגזר הערבי.

ד"ר כמאל שופנייה: ניהול- צריך לחשוב על יחסי השותפות בין המינהלת לעירייה. אנחנו רואים עין בעין את הדרישה הזו להפריד את המינהלת מהעירייה. במציאות הנוכחית במזרח התיכון אין מה לחשוש משילוב בין כלכלה יהודית לערבית. פוטנציאל- המיקום של שפרעם יכול להביא להצלחה מעבר למה שדמיינו. העבודה- חסר לי בעבודה, הקשר בין מערכת החינוך לתעשייה. חשוב לייצר לוחות זמנים ליישום התכנית הזאת. מבחינת החלופות- אולי לחשוב איך משלבים את היתרונות של כל החלופות.

ד"ר גילי פורטונה: פוטנציאל- בתכנית הצפון ראינו שחצי מאוכלוסיית הצפון היא האוכלוסייה הערבית. 20% מבוגרי הטכניון הם ערבים ורובם מהצפון, המון רופאים צעירים מהטכניון וגם שלמדו בירדן וההון אנושי אדיר. את ההון האנושי הזה צריך לנצל בעזרת כוחות כמו אגודת הגליל והקמת תעשייה מודרנית. ממשלה- היכולת שלנו לגייס את תמיכת הממשלה (התקציבית) לפרויקט שחסרה כרגע, תלויה גם בפרוגרמה שתצא מעבודה זאת. חשוב לחשוב על המנועים שיחוללו תעסוקה לצד החדשנות ולשלב בין הדברים שלא יהיה פארק חדשני וריק. השילוב בין האוכלוסיות יוצר דברים נהדרים, השאלה איך הוא הופך לתעשייה מצליחה שפורצת את תקרות הזכוכית הנוכחיות.

מר גיורא ברן: ב-10 השנים האחרונות מאז שהקמנו את קרן ההשקעות דרומה-צפונה העמדנו יעד שאפתני של 35% מפעלים לא יהודים, בהתחלה עמדנו ביעד אבל ירדנו עם השנים ל-14%. קליטת מפעלים- אנחנו צריכים פשוט לחפש מפעלים טובים. כשיש מפעל לפחות עם פוטנציאל יצוא אז יש לו יכולות תחרות ופריון. רוב העסקים הללו במגזר הערבי הם בתחום המזון. שירותים- תעשיינים הם עם חשדן. בנוגע למעטפת השירותים צריך לקחת כל תעשיין שיש לו פוטנציאל יצוא הוא יגיד מה הוא צריך ויבוא לשפרעם ויעסיק יהודים ולא יהודים. צריך לעזור לתעשיינים בהתנהלות מול המדינה שהיא קשה מאוד. יש תקרת זכויות ניהולית במגזר הערבי, לא תמיד העסקים המשפחתיים מצליחים לייצר עתודה ניהולית ויכול להיות שסיוע ביצירת דור המשך כשירות מעטפת יהיה רלבנטי מאוד לאזור התעשייה.

מר סוהיל זיתון- חסר בחברה הערבית צעירים יזמים, החוליה החסרה היא מערך החינוך שמעודד יזמות.

מר עמאד תלחמי: מחזק את החוסר האדיר בעתודה ניהולית בתעשייה. בלי ניהול מקצועי זה לא יצליח. העסקים החזקים במגזר הערבי כמו אלפא אומגה תלויים בזה. ניהול הפרויקט- בחירה במנכ"ל חברה כלכלית מקצועי היא קריטית להצלחת הפרויקט.

פרופ' ראסם חמיסי: הצעדים לעתיד- צריך החלטת ממשלה ייעודית, להביא להצעת החלטה שנגזרת מהחלטות ממשלה קודמות, החלטה ייעודית תביא למיקוד מאמץ שיכול להביא להצלחה. בסוף הדו"ח מוסד נאמן צריך לגבש הצעת החלטה לראש העיר, ראש העיר צריך לגבש את הכוחות הפוליטיים שידחפו להחלטת ממשלה ייעודית. מבנה הדו"ח- להתחיל את הדו"ח בהקשר- רציונל, מנופים להצלחה, הדו"ח הזה הוא תכנון רעיוני שינחה את הפרוגרמה המפורטת. מציע שהדו"ח יכלול גם התייחסות לחיזוק הקיים ולא רק לחדש. פרק נוסף- השיח על כלכלה משותפת לא צריך להיות מהמקום הזהותי הנפיץ אלא לתועלות ההדדיות. מציע להקים צוות מעקב ובקרה שיעקוב אחר התקדמות הפרויקט. מציע להכין לשפרעם תכנית אסטרטגית של חמש שנים למעבר ליוזמה והיערכות לעתיד.

קשר חינוך-תעשייה- לקשר את מערכת החינוך לתעשיינים בשפרעם. מנהל מחלקת החינוך צריך להבין את הקשר בין החינוך לתעשייה. שמירה על המרחב הציבורי הוא נקודה קריטית.

מר עלאא עאלם: יש 120 מפעלים במגזר הערבי שמעסיקים יותר מ-20 עובדים וכמעט ואין אזורי תעשייה מסודרים. צריך לחשוב הרבה על הסיסמה "קל לעשות עסקים בשפרעם". הקשיים של התעשיינים היום- אין גישה למשאבים ממשלתיים, קשיים בהשגת כוח אדם איכותי, גישה למקורות מימון, חוסר בחינוך הטכנולוגי, תדמית נמוכה לתעשייה בחברה הערבית, חסם של תעסוקת נשים. תנאי להצלחה- להקים מפעל עוגן שיעסיק נשים- מפעל גדול (כמו BMC מתל חי). אני בעד כלכלה משותפת ומאמין בזה.

מר סאמר נח'לה: אנשי עסקים חושבים על רווח והפסד. עסק שיושגת על כוונות טובות לא יצליח. אין כלכלה משותפת ועסקים משותפים ורצונות טובים, יש אינטרסים עסקיים. אם יש לי עסק מצליח, אני אצליח. תנאים להצלחת הפארק- אם יבחרו את האנשים לפי המקצועיות שלהם הכל יהיה בסדר. אם נמנה מנכ"ל מקצועי חזק לחברה הכלכלית נצליח- לא חשוב בכלל מה הצבע והלאום שלו. ממשלה- המדינה צריכה ליישם את המסקנות של כל המחקרים ולפתח את המגזר הערבי. צריך להביא אנשים מקצועיים ולשכוח מהעניין היהודי-ערבי.

גב' תמר שמחי: מעוף מסייע לעסקים לצמוח, להתפתח ולהגדיל את הפריון בכל רחבי הארץ. מקימים בימים אלו מרכז עסקים בשפרעם ויעמידו לרשות יזמים בראשית הדרך את מעטפת השירותים כדי לצמוח. אנחנו משקיעים המון בעסקים בחברה הערבית ואני מאמינה שנראה עסקים שמצליחים ומגדילים את הרווחיות שלהם, כולל יזמות נשים. התייחסות לעבודה- לדעתי לגבי האופציה השלישית היא עדיין לא חדה מספיק- לא מספיק טכנולוגיה חדשנית- צריך להתמקד במספר תעשיות כמו תעשיות המזון. במצב הנוכחי זה לא עומד לצורך שיווק הפארק.

תנאים להצלחה- חשוב לחשוב על החיבור של העסקים הקטנים בשפרעם למפעלים שקמים במתן שירותים תומכים, שיתופי פעולה, כנסים באמצעות המעוף ועוד. שיפור המיומנויות הניהוליות- יש לנו מה לתרום שם- אנחנו מסייעים בהגשה למכרזים, ייעוץ בהטמעה ופיתוח חדשנות, עמידה בתקנים, סיוע בעיצוב תעשייתי, בדרישות איכות ושירותים נוספים שאנחנו מספקים לתעשיינים.

חינוך והכשרה- אחד האתגרים המרכזיים של התעשיינים הוא כוח עבודה איכותי ומיומן (יש חוסר עצום), יעזור מאוד להקים בפארק מכללה מקצועית, לחבר לשם את בתי הספר, להכשיר לפי צרכי המפעלים.

סיכויי הצלחה- לא להסתפק בלהצליח להקים את הפארק אלא לקבוע מדדים להצלחה בהמשך- עסקים רווחיים שרמת הפריון שלהם תגדל, חיבור האוכלוסייה המקומית והעסקים המקומיים.

ד"ר אביגדור זוננשיין: החיבור של התעשייה לדור הצעיר – אם זה לא מיושם בבתי הספר הערבים יש תכניות קיימות שאפשר ליישם ולא להמציא את הגלגל. התעשייה גם המסורתית מתקדמת לכיוונים של רובוטיקה, מערכות מידע ותקשורת ועוד שחשוב להטמיע בפארק.

סיכויי הצלחה- אם ניישם את ההזדמנויות- דור צעיר, אקדמיה, תעשייה מתקדמת ועוד- אם נצליח לממש אותם בפארק נצליח. הבחירה במי שיוביל את הפארק צריכה להיות מקצועית לחלוטין כמו שאמר סאמר- איש נכון במקום הנכון.

ד"ר יאסר חוג'יראת: לסיכום- אני רואה בפארק התעשייה כאזור שצריך לספק תעסוקה לכלל האוכלוסייה. חשוב לעשות סקר בקרב האוכלוסייה הקיימת מה היכולות ומה הפוטנציאל- אני עומד על עמדתי שצריך שיהיו באזור תעשיות מגוונות כדי שיחולל תעסוקה. מציע להקים מינהלת לאזור התעשייה הקיים כדי להתאמן ולהשתפר בפיתוח התעשייה כרשות. מסכים עם אביגדור ליישום תכניות בבתי הספר כמו אלו של קו משווה. אין סיבה שהיזומה הזו לא תצליח. חשוב להאמין בזה.

מר בכר עואודה: שתי הערות: א. חסר השינוי החברתי שיוביל הפארק- שהפארק יעלה את רמת החיים והרמה החברתית כלכלית של האזור. ב. יש אנשי עסקים שחשוב להם לא רק שורת הרווח- לצד הביזנס חשוב לחזק את השת"פ היהודי-ערבי ולקלוט עסקים כאלה. לאפשר ולעודד את שיתוף הפעולה, לא לכפות אותו. מציע לא לחשוב על אספקת עבודה רק במרחב הקרוב ביותר, אלא לפנות לטובים ביותר מכל האזור.

ד"ר גילי פורטונה: אני כופר בהנחה שאנשי עסקים רוצים רק כסף, רוב אנשי העסקים יש להם חזון מעבר לכסף והוא רק מתחזק אחרי השגת הכסף. שטראוס, אמדוקס- יש הרבה עסקים עם ערכים מעבר לכסף. להערכתי גם לסאמר יש חזון שהוא מממש בחברה שבנה.

מר אמין ענבתאווי: לכל מקבלי ההחלטות צריך להעביר מסר חד משמעי- קידום החברה הערבית הוא אינטרס של מדינת ישראל כולה. זהו אינטרס אחד של כל החברה הישראלית יהודים וערבים כאחד. מקבל את האמירה שאנשי עסקים אחרי הרווח רוצים גם לייצר

השפעה על החברה שהם חלק ממנה. המפתח הוא לשלב ידיים כל אחד ממקומו- עסקים, חינוך, פוליטיקה וכו'.
למרות המצב הקשה שאנו נמצאים בו אנחנו כן יכולים להקים פארק תעשייה מתקדם. המצב היום באזור התעשייה בשפרעם לא מספיק טוב אבל אנחנו יכולים אחרת. צריך לנער את כל העירייה לתת שירותים טובים יותר לתעשיינים. היעד שלנו הוא להפוך את אזור התעשייה הקיים לגן. עיריית שפרעם ואני בראשה מחוייבים לחלוטין לפרויקט הזה. מודה לכולכם שבאתם ומברך על המפגש.

נספח F

תקציר פרויקט הצפון

רשימת החוקרים שהשתתפו בכתיבת המסמך :

מנהל הפרויקט

ד"ר אביגדור זוננשיין, עמית מחקר בכיר, מוסד שמואל נאמן

מנהל שותף וראש המיזם המשותף

ד"ר גלעד פורטונה - עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן, ראש המרכז למצוינות תעשייתית

מידענות ועריכה

תמר דיין

רשימת חוקרים לפי נושאים:

העצמת התעשייה הקלאסית

גיורא שלגי – עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן

מערכת התחבורה בצפון

ד"ר ערן לק – חוקר במוסד שמואל נאמן

מאיסה תותרי פאח'ורי – עוזרת מחקר במוסד שמואל נאמן

נמלי חיפה

פרופ' יהודה חיות - עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן, ראש פרויקט תשתיות לאומיות

תיירות

ד"ר ערן כתר – מנהל חברת "כתר קונסלטינג"

האוכלוסייה החרדית

יהודה מורגנשטרן – סמנכ"ל חברת "תלם"

ד"ר ראובן גל - עמית מחקר בכיר במוסד שמואל נאמן, ראש פרויקט שילוב חרדים בכלכלה הישראלית

חדשנות בצפון

פרופ' מרים ארז - עמיתת מחקר בכירה במוסד שמואל נאמן, כלת פרס ישראל בחקר מדעי המנהל, יו"ר מרכז הידע לחדשנות בטכניון

ד"ר איריס ארבל - מנהלת מרכז הידע לחדשנות בטכניון

טלי זהבי – עוזרת מחקר במרכז הידע לחדשנות בטכניון

אשכולות מדעיים תעשייתיים בצפון כמנועי צמיחה

ד"ר גלעד פורטונה - עמית מחקר במוסד שמואל נאמן, ראש המרכז למצוינות תעשייתית

רפי נווה – מרכז הערכת מצב אשכול מדעי החיים

מיפוי וקידום עסקים קטנים ובינוניים בצפון

ד"ר איתן אדרס - חוקר במוסד שמואל נאמן

כלכלה משותפת ערבית יהודית

פרופ' ראסם ח'מאיסי - פרופסור בחוג לגיאוגרפיה ולימודי סביבה באוניברסיטת חיפה, ראש המרכז היהודי-ערבי באוניברסיטת חיפה

פרופ' דורון לביא - מנכ"ל פראטו, וצוות פראטו

חגית נבו - הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים במשרד ראש הממשלה

מנהלי הפרויקט במשרד הכלכלה

מיכל פינק-סמנכ"ל, אסטרטגיה ותכנון מדיניות

עוז כץ-מנהל תחום בכיר, אסטרטגיה ותכנון מדיניות

רקע

באמצע 2014 סוכם ע"י המרכז למצוינות תעשייתית במוסד שמואל נאמן ואגף לתכנון ואסטרטגיה במשרד הכלכלה על מיזם משותף למשרד הכלכלה ומוסד שמואל נאמן בטכניון להכנת תכנית שמטרתה שיפור מהותי של המערכת הכלכלית בצפון ושדרוגה לכדי מערכת אחודה, צומחת וברת קיימא. לצורך הכנת התכנית גייסנו תוך כדי תהליך צוות חוקרים ממוסד נאמן ומגופים נוספים, כאשר לכל חבר בצוות הוגדרה משימה להכין תכנית פיתוח וקידום בתחום התמחותו תוך אינטראקציה עם חברי הצוות האחרים. פירוט צוות החוקרים ותחומי עבודתם מפורט לעיל.

כמיזם משותף למשרד לכלכלה ולמוסד שמואל נאמן כל העבודה בוצעה באינטראקציה הדוקה עם צוות האגף לאסטרטגיה במשרד הכלכלה (מיכל פינק, סמנכ"ל ועוז כץ, מנהל תחום בכיר, אגף אסטרטגיה ותכנון מדיניות, משרד הכלכלה).

כמו כן, התכנית לפיתוח כלכלה משותפת ערבית יהודית הוכנה על ידי צוות משותף עם הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים במשרד ראש הממשלה וחברת פראטו.

העבודה בוצעה בתחושת דחיפות עקב מצבו הנחות של הצפון כמעט בכל היבט כלכלי וחברתי. בנוסף, נעשה מאמץ ממשלתי נרחב לחיזוק הדרום על ידי העברת עיר הבה"דים, העברת יחידות טכנולוגיות של צה"ל והקמת מערך הסייבר בצפון. יש חשש שהמשאבים הגדולים המופנים דרומה, יצמצמו את יכולת הממשלה לחזק את הצפון.

כדי להכין את התכנית ביצענו סדרת פעילויות המפורטת להלן:

- קיימנו עשרות פגישות עם ראשי רשויות וגופים מובילים בצפון, עם תעשיינים, עם אנשי בריאות ומדעי החיים, עם מומחים ואנשי אקדמיה במטרה ללמוד על החזקות והחולשות ולאבחן חסמים והזדמנויות לפיתוח הצפון
- אספנו וניתחנו נתונים כמותיים ומידע איכותי על הצפון בכל התחומים הרלוונטיים לכלכלת הצפון: דמוגרפיה, תעסוקה, תעשייה, מצב סוציו אקונומי, בריאות, חינוך והשכלה, רשויות מובילות. הנתונים והמידע נאסף מהלמ"ס, ממוסד הכלכלה, מדוחות מחקר, מסיכומי וועדות, מעבודת מרכז המחקר של הכנסת, ממאגרי IVC ו D&B.
- למדנו תכניות קודמות (כמו: "צפונה"), ויזמות קיימות בצפון (כמו: "צפונה דרומה") ואימצנו חלקים מתכניות ויזמות אלו הרלוונטיות לתכנית המוצעת על ידינו
- ביקרנו במספר רשויות כדי ללמוד באופן אישי על החסמים והזדמנויות בצפון
- השתתפנו במספר כנסים שנערכו בצפון או שדנו בנושאים רלוונטיים לצפון
- קיימנו מספר פגישות בסגנון שולחן עגול וסיעור מוחות
- קיימנו מספר פגישות במשרדי הממשלה הרלוונטיים (תחבורה, תיירות, משרד ראש הממשלה, משרד הכלכלה)
- בשלב הביניים הכנו דוח ראשון המסכם את הערכת המצב שלנו למערכת הכלכלית בצפון, שהציג ניתוח ראשוני של כונוי שדרוג למערכת הכלכלית בצפון- מחוללי שינוי ומנועי צמיחה, וסיכום

סדרת המלצות לפעולה במספר תחומים. דוח זה הוא הדוח השני והמסכם את העבודה של המיזם המשותף בשלב זה.

- כל העבודה בוצעה באינטראקציה הדוקה עם צוות האגף לאסטרטגיה במשרד הכלכלה (מיכל פינק ועוז כץ)

יש לציין שרוב אנשי צוות הפרויקט מעורבים באופן אישי מזה שנים רבות בפעילויות ויוזמות בצפון, כמו: MOVING UP תכנית להטמעת חדשנות, תכנית מצוינות בגליל, קידום הפארקים התעשייתיים, קידום ההחלטה לנמל ים עמוק בחיפה ועוד. במסגרת תכנית זו מינפנו ידע, ניסיון וקשרים קודמים, במטרה לחולל שינוי מערכתי במערכת הכלכלית חברתית בצפון.

יעדי התכנית

- צמיחת המערכת הכלכלית בצפון
- הבאה לכדי שיפור מהותי במצב הסוציו-אקונומי של אוכלוסיות הצפון
- קידום כלכלה משותפת של האוכלוסייה הערבית והיהודית בצפון
- מימוש הפוטנציאל של האוכלוסייה הערבית כמנוף לצמיחה
- שינוי מגמת ההגירה השלילית מהצפון ומשיכת אוכלוסייה חזקה

עיקרי הממצאים של הערכת המצב בצפון

אזור הצפון נמצא בפער ברוב האינדיקטורים הכלכליים לעומת יתר אזורי המדינה. ברוב האינדיקטורים יש מגמת הרעה במשך השנים. יש מגמת הגירה שלילית מהצפון למרכז הארץ ולת"א.

תעסוקה ושכר

הטבלה הבאה מציגה את המצב העגום בצפון מבחינת נתוני תעסוקה והשתכרות:

נתוני תעסוקה והשתכרות בצפון בהשוואה לשאר המחוזות בארץ (ב %)

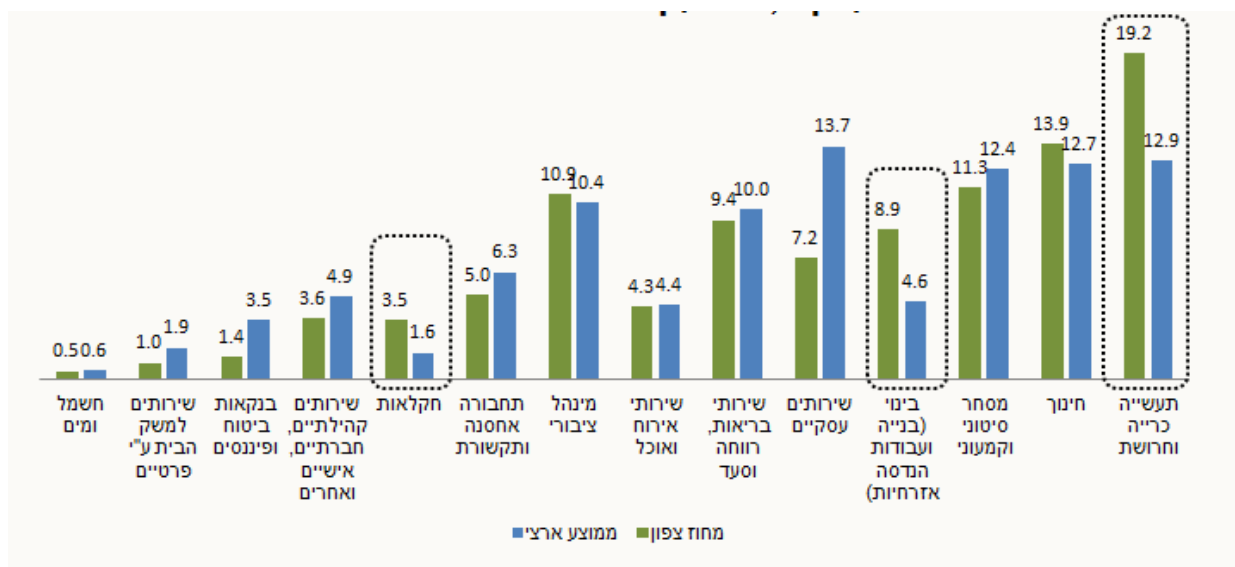
מחוז	אוכלוסייה	מועסקים	שיעור ההשתתפות	שיעור אבטלה	תמורה ממוצעת למשרה בענף התעשייה
מחוז המרכז	24.2%	27.5%	70.2%	5.1%	115.6%
מחוז תל אביב	16.4%	18.9%	67.3%	5.2%	94.1%
מחוז הצפון	16.5%	14.7%	58.0%	8.0%	79.7%
מחוז הדרום	14.4%	13.5%	62.2%	6.9%	105.9%
מחוז חיפה	11.7%	12.4%	63.1%	6.4%	107.3%
מחוז ירושלים	12.4%	9.3%	53.3%	7.1%	101.0%
יהודה ושומרון	4.3%	3.7%	68.0%	6.5%	58.8%
סך-הכל / ממוצע	100.0%	100%	63.7%	6.2%	100%

מקור: הלמ"ס, עיבוד הכנסת, מרכז המחקר והמידע

מהנתונים לעיל עולה כי במחוז הצפון גרה כ-16.5% מאוכלוסיית ישראל וכ-14.7% מהמועסקים בישראל. שיעור ההשתתפות בתעסוקה במחוז הצפון נמוך יחסית (58% במחוז צפון בהשוואה ל-63.7% בממוצע ארצי), שיעור האבטלה במחוז צפון הוא הגבוה ביותר מבין כל המחוזות (8% בהשוואה ל-6.2% בממוצע ארצי). התמורה הממוצעת למשרה בענף התעשייה במחוז צפון עומדת על 79.7% מהתמורה הממוצעת למשרה בממוצע ארצי, הנמוך ביותר מבין המחוזות מלבד אזור יהודה ושומרון.

תעשייה ועסקים

היקף התעשייה הקלאסית בצפון הוא גבוה יחסית (כ-30% בהיקפי פדיון). היקף התעשייה בצפון (מחוז צפון ונפת חיפה) הוא כ-114 מיליארד ₪ ומועסקים בתעשייה בצפון הוא 113 אלף איש. תחומי התעסוקה הדומיננטיים במחוז צפון יחסית לשאר הארץ: תעשייה, בינוי וחקלאות כמודגם בתרשים הבא:

מקור: הלמ"ס, שנתון סטטיסטי לישראל 2013, לוח 12.14

השלטון המקומי

בצפון יש כ-100 רשויות מקומיות- ערים, מועצות מקומיות, מועצות אזוריות. חלקן הגדול של הרשויות הן קטנות יחסית, והן ממוקמות בפריפריה (גולן, צפת, אצבע הגליל). רוב הרשויות המקומיות נמצאות בדירוג סוציו אקונומי נמוך (95% מהרשויות הערביות נמצאות באשכולות 1-3, 80% מהרשויות היהודיות נמצאות באשכולות 4-5).

בנוסף, אין עיר המזוהה והמזדהה כעיר הבירה של הצפון. חיפה אינה נחשבת כבירת הצפון על ידי מירב תושבי הצפון, גם בגלל מיקומה הגיאוגרפי מחוץ לגליל בצד האזור הצפוני וגם כי, נראה לנו שחיפה אינה נוהגת כעיר מנהיגה בצפון.

הפיצול המוניציפאלי היחסי בצפון ללא מנהיגות אזורית מקשה לקיים תהליך שיפור משמעותי שמאחוריו מתאחדים כל הכוחות והאישים בצפון.

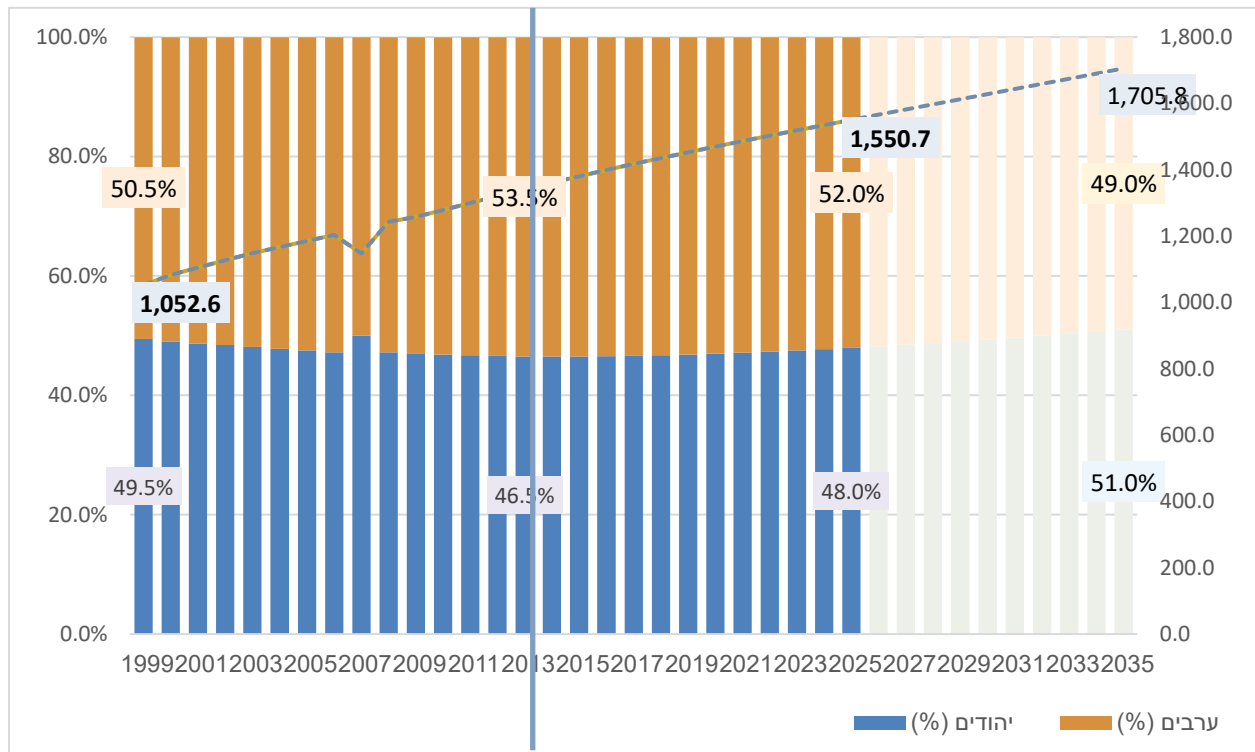
אוכלוסייה ודמוגרפיה

האוכלוסייה הערבית מהווה 53% מכלל האוכלוסייה בצפון, וצפוי שתהווה 52% ב-2025 כמוצג בגרף הבא.

הנתונים מבוססים על המגמות וההערכות הבאות:

- בשנים 2000-2013 שיעור הריבוי הטבעי של יהודים ושיעור הריבוי הטבעי של ערבים השתנו בקצב קבוע. קצב השינוי השנתי בשיעור הריבוי הטבעי של יהודים - פי 1.004 ושל ערבים - פי 0.975. **ההנחה היא שהמגמות הקיימות יישמרו.**
- ב-4 שנים אחרונות – 2010-2013 התייצב דפוס ההגירה. **ההנחה היא ששיעור ההגירה לא ישתנה ולכן החישוב מתבסס על שיעור הממוצע בשנים 2010-2013 - 0.25% בשביל יהודים ו-0.03% בשביל ערבים.**
- לצורך חישוב נעשה שימוש בנתון "מאזן ההגירה" של הלמ"ס, אשר אינו בהכרח שווה לסכום הגירה פנימית וחיצונית.

היקף אוכלוסייה ומאזן דמוגרפי בצפון 2013-2025-2035

מקור- הלמ"ס, עיבוד של מוסד שמואל נאמן

יש לציין שחציון הגיל במגזר הערבי הוא כ-20 שנה. צפוי שבשנים הבאות כ-200 אלף צעירים מהמגזר הערבי יכנסו לשוק העבודה, רבים מהם משכילים ובעלי מקצוע אקדמי. בעשור האחרון חלה עליה משמעותית במספר הסטודנטים הערבים הלומדים בעיקר במוסדות להשכלה גבוהה בצפון.

לסיכום, המצב בצפון ברוב הפרמטרים הוא בפער שלילי ביחס לשאר אזורי הארץ, והמצב עוד יותר עגום במגזר הערבי. מצב זה הוא מתמשך על פני עשרות שנים והתחזית היא שאם לא יבוצע שדרוג מהותי, המצב בצפון יתדרדר עוד יותר.

המלצות עיקריות:

המצב המתמשך בצפון דורש שינוי ושדרוג משמעותי באמצעות מספר מחוללי שינוי מהותיים לא ליניאריים ומנועי צמיחה משמעותיים שישנו את "כללי המשחק" ואת פני התעסוקה בצפון מבחינת היקף התעסוקה המוצעת בשוק העבודה, מבחינת רמת ההשתכרות של העובדים מכל המגזרים ויביא להיפוך המגמה מהגירה שלילית לאזור המהווה מקור משיכה של אוכלוסייה צעירה ומשכילה.

לאחר לימוד ובחינת הנתונים הכלכליים והחברתיים בצפון, ובחינה משותפת עם גורמים מובילים בצפון ובמדינה אנחנו מציעים בתכנית זו להדגיש 4 מחוללי שינוי ו-6 מנועי צמיחה. בנוסף, אנו מציעים לטפל בכמה סוגיות אזוריות-מערכתיות שיכולות להוות תשתית לשינוי ושיפור הכלכלה והחברה בצפון.

כווני הפעולה העיקריים המוצעים בתכנית הם:

- הסטה של תשתיות ניכרות לצפון שיהוו מנוע צמיחה כלכלי (מעבר מש"אות, נמל חיפה, נמל תעופה בינלאומי)
- ניצול ומינוף התשתית התחבורתית המתפתחת (בעיקר רכבות) לפיתוח כלכלי-עסקי – חברתי
- הקמת אשכולות מדעיים - תעשייתיים בתחומי מדעי החיים ומדעי המים, כמנועי צמיחה לצפון
- הגדלת הפריון בתעשייה וקידום הסביבה הכלכלית-חברתית של התעשייה הקלאסית בצפון
- קידום פיתוח כלכלי משותף יהודי ערבי
- חיזוק התיירות כמנוע צמיחה, כולל תיירות תרבותית ותיירות רפואית.
- פיתוח האוכלוסייה החרדית כקהילה יצרנית
- תמיכה משמעותית, מותאמת לאזור הצפון, להתפתחותם של העסקים הקטנים והבינוניים

מחוללי שינוי:

• **הבאה להחלטה של הממשלה להעביר משאוו"ת של צה"ל צפונה.** הקמת המשאוו"ת בצפון תביא לכ-2,000 מקומות עבודה טכניים ולוגיסטיים במפעלי המש"א, ולכ-10,000 (הערכה ראשונית) מקומות עבודה נוספים אצל קבלני המשנה וגופי השירותים הטכניים, העסקיים והלוגיסטיים. גורמים בכירים במוסד נאמן וגורמים מובילים בצפון ובמדינה מקיימים תהליך שכנוע שההחלטה להקמת המשאות בצפון צריכה להתקבל ברמת ראש הממשלה כאשר השיקול המוביל הוא לאומי ולא כלכלי. לדעתנו, עם קבלת ההחלטה הזאת נדרשת חשיבה יצרנית ופתוחה לשיתוף מגזר המיעוטים בפעילויות המש"א- לפחות אצל קבלני המשנה ובגופים נותני השירותים השונים למש"א. בעבודת המשך נוכל להציג פירוט צעדים מומלצים למינוף כלכלי וחברתי של הצפון עם העברת המשאוו"ת לצפון.

• **נמל חיפה והקמת נמל המפרץ – הסרת החסמים וקידום תכליתי:** ההחלטה בנושא הקמת נמל עמוק מים במפרץ חיפה התקבלה ע"י י"ד הממשלה ונבחרו חברות ישראליות (שפיר ואשטרום) להקים את נמל המפרץ עד 2021. כעת מתנהל מכרז לבחירת חברה שתפעיל את הנמל. עלות בניית נמל המפרץ כ-4 מיליארד ש"ח ובניית מערכת תחבורה יבשתית (כבישים ורכבת) כ-2 מיליארד ש"ח. בהקמת הנמל יועסקו אלפי עובדים בתחמי הבינוני, התשתיות והמערכות. חשוב שבמסגרת זו יועסקו חברות מקומיות מחיפה ומהצפון. במסגרת הפעלת הנמל ישנה הערכה

שיועסקו ישירות כ- 7,000 עובדים-עובדי נמל, סוכני אניות, עובדי חברות ספנות, נהגי משאיות, אנשי, עובדי לוגיסטיקה, אחסון וקירור, עמילי מכס ועובדי מכס, עובדי רספ"ן, ביטוח, רואי חשבון ועורכי דין. פיתוח נמל המפרץ והפעלתו תביא למינוף כלכלי וחברתי של חיפה והצפון. בנוסף הוא יביא גם לקידום הנמלים הקיימים (נמל חיפה ונמל מספנות ישראל) ולחיזוק הזיקה בין הנמלים וההשלכות על העיר והמטרופולין הצפוני. גם כאן ניתן לשתף את מגזר המיעוטים בהתפתחות הנמלים, בטווח הקצר והארוך, במעגל התפקודים הסובבים את פיתוח הנמל החדש.

- **הקמת שדה תעופה בינלאומי ברמת דוד.** לאחרונה התקבלה החלטה בממשלה על פי הצעת שר התחבורה לתכנן את הקמת שדה תעופה בינלאומי בצפון- ברמת דוד. החלופה הזאת מתחרה עם הקמת שדה תעופה באזור הדרום. להקמת שדה תעופה בינלאומי בצפון יש משמעות מרחיקת לכת מבחינת הנגישות הבינלאומית לצפון, להגדלת היקף התיירות הבינלאומית בצפון ולהגדלת היקף התעסוקה בצפון בשלבי הקמת נמל התעופה ובתפעול השדה לאורך השנים במעגלים השונים.

- **קידום ומינוף פרויקטי התחבורה בצפון כמחולל שינוי כלכלי וחברתי לכלל המגזרים בצפון.** בשנים האחרונות מתחוללת מהפיכה תחברתית בצפון, בזכות יוזמות ממשלתיות - מסילת הצפון לכרמיאל, מסילת העמק לעפולה ובית שאן, שדרוג הזרוע המזרחית בכביש 77 ו- 65, שדרוג במטרופולין חיפה- מנהרות הכרמל, פיתוח המטרונות, כביש 22. כמו כן, מתוכננים עוד מספר פרויקטים תחברתיים משמעותיים- הרכבת הקלה מחיפה לנצרת, פרויקט חשמול הרכבת, חיבור כביש 6 לשלומי דרך צומת סומך ואחיהוד. כמו כן, ראוי לציין את התנעת הרפורמה לתחבורה ציבורית במגזר הערבי וביישובים הכפריים והפריפריאליים שכבר מניבה פירות ברוכים שמתבטאת בגידול בהיקף השימוש בתחבורה ציבורית בצפון. תשתית תחברתית זו מאפשרת לנו להמליץ כיצד נכון לפתח אזורי תעסוקה ודיור שימנפו כלכלית וחברתית תשתית זו. המלצותינו מתייחסות לטווחי הזמן השונים:

- **טווח קצר עד 2020** - פיתוח אזורי תעסוקה ודיור בכרמיאל לאורך תוואי הרכבת לכרמיאל, פיתוח אזורי תעסוקה ודיור בעפולה לאורך תוואי רכבת העמק. שיפור נוסף של התחבורה הציבורית מהיישובים הערביים לאזורי התעסוקה.
- **טווח בינוני עד 2025** - פיתוח אזורי תעסוקה ודיור בשפרעם, ונצרת לאורך תוואי הרכבת לנצרת.
- **טווח ארוך עד 2040** - פיתוח אזורי תעסוקה ודיור לאורך המסילה המזרחית והמסילה לראש פינה וקריית שמונה.

מנועי צמיחה:

גם בתחום מנועי הצמיחה אנחנו מציגים מנועי צמיחה מהותיים שאינם מייצגים "עסקים כרגיל" אלא מייצגים תחומים בעלי פוטנציאל צמיחה גדול במיוחד שיהוו מענה הולם לאתגרי התעסוקה והפיתוח בצפון. לכן, אנחנו מציעים בעבודה זו לפתח אשכולות מדעיים תעשייתיים בתחומים הצומחים בעולם- תחום מדעי החיים ותחום המים. בשני התחומים האלו יש פוטנציאל כמעט אינסופי למדינת ישראל ולצפון. בשני תחומים אלו זיהינו גם את הנכסים שכבר קיימים בצפון ואת החלופות האפשריות לפיתוח אשכולות אלו בצפון. כמו כן, זיהינו בתחומים אלו את הפוטנציאל הגדול הגלום באוכלוסייה הערבית שמתמחה לאורך השנים בתחומי רפואה, רוקחות, פרארפואה, ביוטכנולוגיה והיא יכולה להשתלב יפה מאד במענה על האתגר בתחומים אלו על ידי יצירת כלכלה משותפת ערבית-יהודית. להלן תיאור תמציתי של מנועי הצמיחה המוצעים לפיתוח בצפון:

1. הקמה וקידום אשכול תעשייתי-מדעי בתחום מדעי החיים בצפון

אשכול תעשייתי-מדעי בתחום מדעי החיים בצפון יכלול סביבה כלכלית-אנושית-חברתית שלמה של מוסדות מחקר ולימוד אקדמי ברמה עולמית, חממות, חברות הזנק, חברות עסקיות קטנות, חברות גדולות, בתי חולים ומעבדות מתקדמות. מומלץ שבמסגרת האשכול יכללו גם רפואה אישית ותיירות רפואית.

באזור הצפון וחיפה יש נכסים מרשימים בתחום מדעי החיים- 305 חברות העוסקות בתחומי מדעי החיים מתוך 1144 חברות בישראל. חברות מכשור רפואי בחיפה, ביוקנעם ובמגדל העמק, גופי פיתוח ויישום תזונה רפואית באזור הגליל המזרחי (בעיקר סביב מיג"ל), בתי חולים מתקדמים בתחומי בריאות הציבור וניסויים רפואיים, הטכניון ואוניברסיטת חיפה ועוד מכללות עם יכולות מחקר ולימוד ברמה האקדמית.

כפי שצינו לעיל, בגין התמחויות שנצברו, לאוכלוסייה הערבית יש פוטנציאל גדול להשתלב בתחומים אלו ביוזמות, בניהול, במחקר ובעבודה .

במסגרת עבודתנו גיבשנו מספר חלופות אפשריות לארגון אשכול מדעי החיים בצפון. החלופה המועדפת שיש לשאוף אליה, היא שילוב כל הצפון, כולל חיפה, למערך של אשכול מדעי תעשייתי של מדעי החיים. להערכתנו המערכת הפוליטית/עסקית עדיין אינה בשלה למימוש חלופה זו. לכן, בשלב זה ההמלצה היא לקדם תחילה את החלופה המבוססת על סגמנטים אזוריים- מכשור רפואי באזור חיפה, יוקנעם ומגדל העמק, תזונה רפואית באזור הגליל המזרחי, בריאות ציבור, רפואה אישית וניסויים רפואיים באזור הגליל המערבי.

בכל מקרה כדי לממש אשכול מדעי החיים בצפון יש להכריז כשלב ראשון על מדיניות לאומית המכריזה על תחום מדעי החיים כ"סייבר של הצפון" ובמקביל יש לפעול למימוש החלופה של מערך כולל. על בסיס הכרזה כזו גיבשנו הצעה לצעדים ממלכתיים ואחרים לקידום אשכול מדעי החיים בצפון.

בנוסף, אנחנו ממליצים על קידום תיירות רפואית בצפון. מהלך כזה יביא גם לשדרוג רמת מערכת הבריאות לתושבי הצפון על ידי השקעה בציוד מודרני ומתקדם.

2. הקמה וקידום אשכול מדעי-תעשייתי בתחום המים בצפון

ההקמה והקידום של אשכול מדעי-תעשייתי בתחום המים בצפון דומה לזו של אשכול מדעי החיים. מחזור תעשיית המים בישראל בשנת 2013 היה 4.5 מיליארד דולר עם נתח יצוא של 2.1 מיליארד דולר. גם בתחום זה פוטנציאל הצמיחה הגלובלי והמקומי הוא עצום. בצפון קיים ריכוז בולט של תעשיית ציוד מים ואף קיים אשכול ראשוני של תעשיות מים צפוניות בהובלת מיג"ל.

גם בתעשייה זו ניתן לשלב חוקרים, מהנדסים, טכנאים, עובדי יצור ותחזוקה, עובדי שירותים מהמגזר הערבי ולממש באשכול זה כלכלה משותפת מבוססת על אתגרים והזדמנויות משותפות.

בעבודה זו מוצגת תכנית קידום ויישום של אשכול מדעי – תעשייתי בתחום המים בצפון.

3. קידום חדשנות ופריון בתעשייה הקלאסית בצפון

בצפון יש תעשייה קלאסית בהיקף גדול יחסית- כ 35% מהיקף הפדיון התעשייתי בארץ (כ- 70 מיליארד ש"ח עם כ- 80 אלף מועסקים) אבל רמת הפריון שלה נמוכה יחסית וכך רמת ההשתכרות בה. כמו כן היקף היצוא הוא מצומצם יחסית. נכון לקדם את הצמיחה ואטרקטיביות של תעשייה זו באמצעות סדרת כלים וצעדים המקדמים חדשנות, מצוינות ופריון. חלקם של כלים אלו הם כלים קיימים שיש להפעילם בצפון, וחלקם הם כלים חדשים שמומלץ ליישם בצפון. פירוט הכלים והתהליכים המומלצים לתעשייה הקלאסית בצפון מפורטים בדוח זה.

4. שילוב המגזר הערבי בכלכלת הצפון ככלכלה משותפת

להערכתנו, שדרוג המערכת הכלכלית בצפון יכול להתממש רק תוך התמודדות אפקטיבית עם אתגר קידום כלכלה המשותפת של יהודים וערבים בצפון שתגרום לשיפור באינדיקטורים הכלכליים והחברתיים של האוכלוסייה הערבית בצפון, שתתרום כפועל יוצא לשיפור הכלכלה והחברה בצפון. הכנת התכנית לקידום כלכלה משותפת מבוצעת יחד עם הרשות לפיתוח כלכלי במגזר המיעוטים במשרד ראש הממשלה. כוונת הפעולה המוצעים בתכנית זו כוללים בין השאר:

- קידום השיח והדיאלוג בין שתי האוכלוסיות תוך כדי עשייה בשטח כדי לקדם אמון הדדי והבנה הדדית של החסמים וההזדמנויות
- קידום פיתוח אזורי תעשייה משותפים על ידי הגברת מעורבות המדינה ושיפור תפקודן של מנהלות אזורי התעשייה
- קידום מגוון צעדים להשמת אקדמאים לתעסוקה איכותית על ידי תכניות התמחות והשמה בעבודה
- שילוב מסיבי של עובדים, מנהלים ומומחים ערבים בהקמה ויישום אשכול מדעי החיים ואשכול המים
- קידום תעסוקת ערבים בהיי-טק ויזמות
- שילוב של עובדים ומומחים ערבים בהקמה ובתפעול נמל המפרץ, בהקמה ותפעול שדה התעופה ברמת דוד, והמש"אות בצפון
- ניצול תנופת פיתוח התחבורה הציבורית בצפון לפיתוח התעסוקה במגזר הערבי
- עידוד ותימרוץ בעלי ומנהלי מפעלים להעסיק ערבים בעלי השכלה אקדמית והשכלה מקצועית
- תכניות השמה והסבה למקצועות טכניים להגברת התעסוקה במגזר הערבי
- מימוש פוטנציאל מנוע הצמיחה של תיירות תרבותית בגוון אתני בצפון
- שילוב מורים ערבים במוסדות חינוך יהודיים/מערביים
- פיתוח וקידום עסקים קטנים ובינוניים בבעלות ערבית על ידי הנגשת שירותי מעוף
- קידום והנגשת החברה הערבית למכרזים, קולות קוראים ותמיכות ממשלתיות
- פיתוח והעצמת רשויות מקומיות ערביות לחשיבה אסטרטגית וכלכלית

יישום כלל הצעדים בכוחו להגדיל את היקף התעסוקה בעשור בכ- 40 אלף מועסקים, מעבר לתרחיש עסקים כרגיל, ויביא גם לעליה ניכרת ברמת החיים, עקב אותו גידול ועקב שיפור ברמת ההכנסה מהגברת המקצועות, בעלי שכר בינוני וגבוה.

5. קידום תיירות בצפון

בניתוח התיירות בצפון נמצא שהיקף ההכנסות מתיירות בצפון הוא כ- 10 מיליארד ₪ לשנה, אשר מהווים כשליש מהיקף התרומה הכלכלית של תעשיית התיירות בישראל. מספר המשרות בתיירות בצפון נאמד ב- 68,500 מועסקים (ישירים ועקיפים). ענף התיירות מאפשר תעסוקה מגוונת למגוון גדול של אוכלוסיות בצפון מכל המגזרים. למרות שרמת ההשתכרות הממוצעת בענף התיירות אינה גבוהה יחסית היא נותנת פתרון תעסוקתי למגוון אוכלוסיות המעוניינות בכך.

מניתוח חלופות אפשריות בפיתוח התיירות בצפון, אנחנו מציעים לפתח את חלופת תיירות תרבותית-אתנית אשר תתמקד בסגנון החיים, במורשת, בדת, בחקלאות ובקולינריה של הצפון. ראוי לציין כי חלופה זו תקדם משמעותית הקמת עסקים קטנים, תוספת מקומות תעסוקה ויצירת מקורות הכנסה חדשים עבור המגזר הערבי.

מוצגת תכנית לפיתוח 5 אשכולות של תיירות תרבותית בהשקעה של 40 מיליון ₪, שצפוי שתביא לתוספת של כ- 9,000 מועסקים וגידול הכנסות שנתי בהיקף מוערך של 1.2 מיליארד ₪.

בנוסף, כאמור לעיל, כחלק מהמהלך להקמת אשכול מדעי החיים בצפון אנו מציעים לפתח את התיירות הרפואית בצפון. זה יאפשר השגת שתי מטרות בו זמנית, חיזוק כלכלת הצפון ושיפור שירותי הבריאות לכלל תושבי הצפון.

הקמת שדה תעופה בינלאומי בצפון יכול להוות זרז לפיתוח התיירות הבינלאומית בצפון ובמיוחד את התיירות הרפואית.

6. שילוב האוכלוסייה החרדית בכלכלת הצפון

ניתחנו והצגנו בעבודתנו את המגמות באוכלוסייה החרדית בארץ בכלל ובצפון בפרט.

על פי ממצאי ניתוח זה, ניתן להעריך כי האוכלוסייה החרדית הארצית עתידה לגדול בעשורים הקרובים ולהכפיל את עצמה תוך 15 שנה.

כיום האוכלוסייה החרדית בצפון מונה כ 130 אלף איש, רובם גרים בחיפה, צפת, טבריה ורכסים. ישנה הגירה חיובית של חרדים צפונה עם מגמה חיובית של השתלבות החרדים ביישובים השונים- בלימודים, בשירות הצבאי ובתעסוקה. כלומר, נכון לתכנן לאוכלוסייה חרדית בצפון בהיקף כ 300 אלף איש בעוד כ- 15 שנה.

השילוב של ריבוי מוסדות לימוד אקדמיים בצפון ובחיפה וההתפתחות המהירה הצפויה של הציבור החרדי בצפון, עקב גידול טבעי והגירה חיובית, יחד עם הפתיחות הקיימת בקרב הקהילות החרדיות בצפון להשתלבות בתעסוקה ולימודים- כל אלה מהווים הזדמנות לפיתוח ומיתוג הצפון כאזור "האקדמיה של החרדים" ולמנף אותה לפיתוח כלכלי של הצפון כולו.

נכון שהאוכלוסייה החרדית המתפתחת בצפון תשתלב במחוללי השינוי ומנועי הצמיחה המתוכננים לאזור הצפון. אך תנאי לכך הוא הכשרה אקדמית במקצועות המתאימים- מדעי החיים, המים, הנדסה וכיו"ב.

אנו מציעים לגבש ולהתניע תכנית לאקדמיזציה, ופיתוח יזמות של אוכלוסיית החרדים בצפון כתשתית להשתתפותם הפעילה בקידום הכלכלי-חברתי של הצפון.

לדעתנו, נכון שפיתוח החרדים בצפון יבוצע תוך כדי שילובם במקומות היישוב הקיימים והמתפתחים, ושילובם במפעלים והחברות הקיימות, המוקמות ומתפתחות. כלומר-שילוב ולא בידול.

7. האצת חדשנות בצפון

במחקרים קודמים נמצאו גורמים מסייעים (כמו קשר עם לקוחות והשוק) וגורמים מעכבים (כמו עלויות השקעה במו"פ) לקידום חדשנות במפעלים בצפון. חוסר חדשנות מביא לאי מימוש של פוטנציאל הצמיחה של מפעלים מסורתיים ועסקים קטנים ובינוניים.

מרכז החדשנות בטכניון גיבש במסגרת תכנית זו הצעה להפעלת גישה הוליסטית מערכתית במפעלים בצפון הכוללת מאיצי חדשנות בטווח הקצר הכוללים: יצירת מנהיגות לחדשנות, מתן כלים לניהול תהליך החדשנות במפעלים, העברת ידע מחקרי יישומי מהאקדמיה לתעשייה. בנוסף, מוצעים זרזי חדשנות בטווח הארוך, כמו: יצירת ארגון לומד, סיוע לקפיצת מדרגה טכנולוגית, תמיכה בקשרים בינלאומיים.

8. קידום עסקים קטנים ובינוניים בצפון

עסקים קטנים ובינוניים הם מרכיב חשוב בכלכלת הצפון. במפגשים שקיימנו עם בעלי עסקים קטנים, ממצאי סקרים שבוצעו על ידי הסוכנות לעסקים קטנים ובינוניים וה-OECD זהו החסמים העיקריים להתפתחות העסקים בכלל הארץ: העדר זמינות אשראי חוץ בנקאי, ריבוי ביורוקרטיה ורגולציה מצד גורמי הממשלה והרשויות המקומיות, תחרות לא הוגנת מצד חברות גדולות, זמינות נמוכה של כוח אדם מיומן. לכך מצטרפים מאפיינים בעייתיים של העסקים בצפון: ריבוי עסקים בתחומים מסורתיים ומיעוט עסקים בתחומי עתירי ידע ושכר, שוק מקומי חלש, עלויות גבוהות של הובלה לפריפריה. חסמים ומאפיינים בעייתיים אלו גורמים למיעוט עסקים ויזמות בצפון (521 עסקים לכל 10,000 נפשות, לעומת ממוצע ארצי של 629), ולהיקף קטן יותר של לידות עסקים בצפון (53 לידות עסקים לכל 10,000 נפשות, לעומת ממוצע ארצי של 60). במיוחד יש לציין את השרידות הנמוכה של עסקים בבעלות ערבים.

בשנה האחרונה הוקם מערך מעוף שמטרתו לסייע ולתמוך בהקמת ופיתוח עסקים קטנים ובינוניים.

המלצותינו העיקריות לסייע ולפיתוח עסקים קטנים ובינוניים בצפון הם:

- שדרוג מערכי המעוף בצפון על ידי הגדלת תקציביו, שווק מסיבי של שירותי מעוף בצפון, שיפור הנגישות של שירותי המעוף למגזר הערבי והפקת לקחים מתמדת תוך כדי יישום השירותים בפועל
- הרחבת היצע האשראי החוץ בנקאי לעסקים הקטנים
- הקפדה על הכוונת ההלוואות בערבות מדינה לעסקים שיש להם קשיים לקבל אשראי בערוצים רגילים
- הגברת הנגישות של העסקים הקטנים והבינוניים למרכזים ממשלתיים וציבוריים
- חיוב ועידוד חברות גדולות בצפון לשתף קבלני משנה קטנים ובינוניים במרכזים ובקשות להצעות מחיר
- הקמת מרכזי עסקים רבים ככל הניתן, הכוללים חממות עסקיות, מרכזי מו"פ ושירותי שווק ופיתוח עסקים

בדוח זה אנו מציגים את ממצאי המיזם המשותף למשרד הכלכלה ומוסד נאמן לשדרוג המערכת הכלכלית בצפון מבחינת הערכת המצב בצפון מבחינה כלכלית וחברתית, תיאור פעילויותינו עד כה במסגרת זו, תיאור מחוללי השינוי ומנועי הצמיחה שאנחנו מציעים במסגרת התכנית הכוללת לשדרוג הצפון. למיזם זה שותפה גם הרשות לפיתוח כלכלי של מגזר המיעוטים במשרד ראש הממשלה וחברת פראטו, בגיבוש תכנית לכלכלה משותפת ערבית-יהודית בצפון.

מהערכה זו עולה שהצפון נמצא בפער משמעותי ברוב האינדיקטורים הכלכליים והחברתיים אחרי הממוצע הארצי ויתר אזורי הארץ. לדעתנו, כדי לשדרג את הכלכלה והחברה באזור הצפון נדרשת תכנית מחוללת שינוי מהותי לא ליניארי כפי שאנחנו מציעים בעבודה זו.

יש לציין במיוחד את הפערים של מגזר המיעוטים בצפון המהווה יותר מ 50% מאוכלוסיית הצפון, אשר כפי שמוצע בעבודה זו הוא צריך להוות מרכיב משמעותי בשדרוג הכלכלה בצפון. מוצעות כאן הצעות ליצירת כלכלה משותפת משודרגת לחברה הערבית והיהודית.

התכנית המוצעת כאן אמורה ליצור עשרות אלפי מקומות עבודה חדשים בעשור הקרוב כדי לתת מענה לאוכלוסייה המתפתחת בצפון והמשוועת למקומות תעסוקה ברמה גבוהה.

יישום תכנית זו עשוי להוביל לשינוי מגמת ההגירה השלילית מהצפון ולייצב את אזור הצפון כאזור המושך אוכלוסייה איכותית להישאר בה ולהגר אליה.

העבודה בוצעה בתחושת דחיפות עקב מצבו הנחות של הצפון כמעט בכל היבט כלכלי וחברתי. בנוסף, נעשה מאמץ ממשלתי נרחב לחיזוק הדרום על ידי העברת עיר הבה"דים, העברת יחידות טכנולוגיות של צה"ל והקמת מערך הסייבר בצפון. יש חשש שהמשאבים הגדולים המופנים דרומה, יצמצמו את יכולת הממשלה לחזק את הצפון.

תעשייה וחדשנות

מוסד שמואל נאמן
למחקר מדיניות לאומית

טל. 04-8292329 | פקס. 04-8231889
הטכניון – מכון טכנולוגי לישראל
קרית הטכניון, חיפה 3200003
www.neaman.org.il